

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

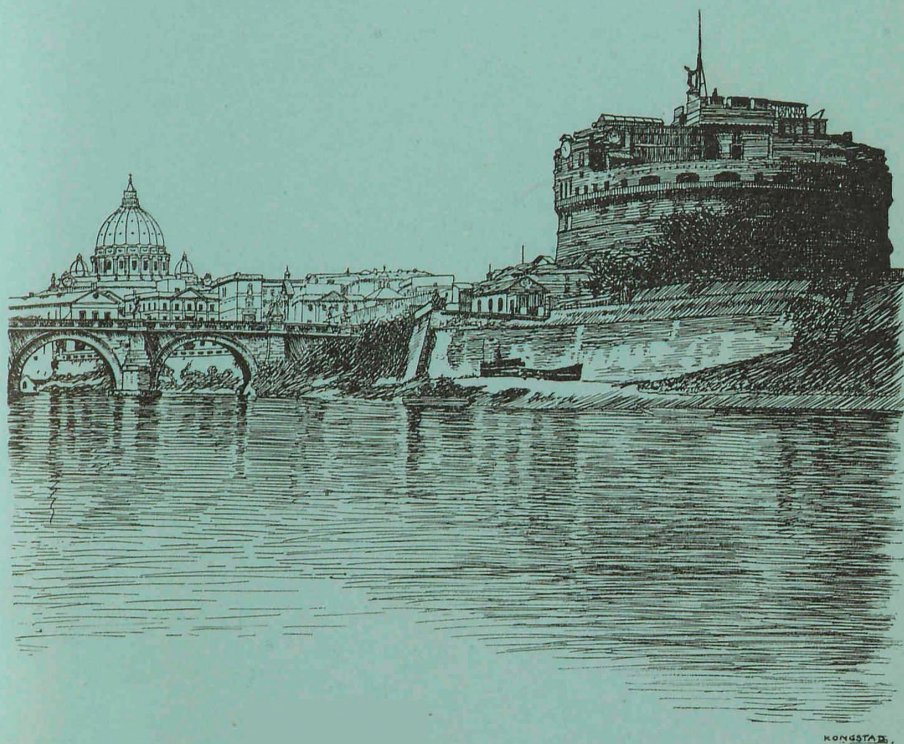
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Palle Rosenkrantz
Billeder
fra min Barndom

Gyldendalske Boghandel
1917

BILLEDER FRA MIN BARNDOM

IVER HOLGER BARON ROSENKRANTZ
(Fot. 1872)

PALLE ROSENKRANTZ

BILLEDER FRA MIN BARNDOM

NEDSKREVNE EFTER ERINDRING

(AARENE 1867---76)

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
KØBENHAVN OG KRISTIANIA
M D C C C C X V I I

KØBENHAVN - GRÆBES BOGTRYKKERI

INDHOLD

	Side
Forord	I—III
Første Kapitel. De allertidligste Erindringsbilleder	1
Andet — Villa Julia i Vedbæk	17
Tredie — Spodsbjerg og Egebæksvang	26
Fjerde — Over London og Paris til Genua	37
Femte — En Sommer ved Azurkysten. Nervi	45
Sjette — Romerske Dage. Introduktion	53
Syvende — Paven og Kleresiet. Kirker og Klostre	71
Ottende — Vor første Lærer og det gamle Rom	87
Niende — Garibaldi, Kongehuset og det romerske Selskab. Karnevalet i Rom	99
Tiende — Kampagnen ved Rom. Albano og Nemi	115
Elleve — Opbrud fra Rom. En Nat i Pisa. Genua igen	128
Tolvte — Pegli. Villa Doria og Villa Pallavicini	135
Trettende — Hjemrejsen. Aix les bains og Schweitz	147
Fjortende — I København. Afsluttende Bemærkninger	152

FORORD

I Almindelighed bør en Bog tale for sig selv, men her, hvor det drejer sig om personlige Erindringer og Oplevelser, maa det maaske være mig tilladt at forudskikke et Par Ord om, hvad jeg har tænkt mig ved Udgivelsen, selv om enkelte saadanne Betragtninger allerede er optagne i Teksten.

Det foreliggende Bind omfatter min tidligste Barndom til mit niende Aar, da jeg kom i Skole. Jeg har optegnet, hvad jeg kan erindre, og Bogen er særlig kommen til at handle om en Rejse til Italien, som jeg med min Moder foretog i Aarene 1873—75. Det er selvfølgelig de stærke Indtryk af det fremmede Land, særlig af Rom, der har gjort det muligt, at saa mange Billeder er blevet bevarede, og at jeg, med andre Ord, har haft betydelig mere at skrive om end de fleste.

Jeg har kaldt disse Erindringer for Billeder fra min Barndom, fordi de har Billedform for mig. Jeg har ikke forsøgt at smelte disse Billeder sammen til et Helhedsbillede; det vilde have forøget Bogens literære Værdi, men det maatte paa Grund af Stoffets Form have medført et betydeligt Indgreb fra min Side i det bevarede Erindringsstof. Jeg har valgt at gengive, hvad jeg virkelig kan huske, fordi det under en Fortsættelse af Arbejdet er min Hensigt at skrive Erindringer, ikke at give et Billede af mit Liv med Bekendelser og Intimiteter.

II

Jeg følger denne Plan af en vis Beskedenhed; jeg tillægger ikke mig selv altfor stor Betydning, og naar jeg har oplevet noget, saa er det udefra, fra mine Omgivelser, det interessante kommer. Det er ikke min Hensigt, at Læseren skal faa et Indtryk af min Person og min Udvikling for at sammenholde dette med mit Livsværk. Jeg ønsker kun at benytte min gode Hukommelse og nogen Færdighed i at bruge Pennen til at optegne en Række Oplevelser, der kan bidrage til at kaste et Lys over en Tid, der nu er svunden. Og jeg gør dette saa meget roligere, fordi jeg levede min Barndom i en Kreds, hvis Mennesker sjældent giver sig af med at nedskrive Livserindringer, og hvis de gør det, oftest savner Færdighed i Pennens Brug, i Interiørskildring og Karakteristik.

Som Romanforfatter, Dramatiker og Journalist tror jeg nok, jeg ved, hvad det kommer an paa, og derfor gaar jeg trøstigt i Gang med Arbejdet. Jeg vil komme til at skildre Herregaardsliv og Hovedstadsliv, give Billeder af fremragende Personer og af Livet i Hjem, der dengang kun var kendte af en snæver Kreds. I dette skulde Værdien af mine Erindringer ligge: i Tidsbillederne og i Personskildringerne. Jeg arbejder med de første Indtryk, den Bearbejdelse, de har faaet, mens Aarene gik, og de historiske Begivenheder, jeg nu fremdrager.

Men enhver Læser vil indrømme mig, at for det første Tiaars Vedkommende vil dette have sine Vanskeligheder. Sociale Skildringer, byggede paa en sex-syvaarig Drengs Erfaringer, vilde næppe være særlig værdifulde. Og dog synes jeg, at jeg i mine første ti Aar har oplevet noget, jeg gerne vilde have med, naar jeg udgav mine Livserindringer. Jeg har derfor anvendt nogenlunde den samme Methode overfor mine tidligste Erindringer som overfor de senere. Jeg fortæller, hvad jeg kan huske, og kun hvad jeg kan huske,

III

idet jeg vedføjer de Forklaringer om Tilstande og Mennesker, der er nødvendige for Sammenhængens Skyld.

Derved er det første Bind blevet noget mere omfangsrigt end sædvanligt, hvor det gælder saa tidlige Erindringer; der er maaske ogsaa givet noget mere personligt i disse første Indtryk end oprindelig tilsigtet, men samtidig et godt Materiale til at bedømme Rigtigheden af det, der fortælles. Og jeg tilstaar ærligt, at hvis der fra min Haand kommer til at foreligge et Billede af min Samtid, saa er det mig vigtigere, at Billedet er objektivt rigtigt, end at det er kunstnerisk afstemt.

I dette Afsnit, der omhandler de tidligste Aar, har jeg af og til henledet Opmærksomheden paa, hvad jeg ikke husker. Det har under Udarbejdelsen interesseret mig at følge Reproduktionsarbejdet, men jeg er tillige forberedt paa, at enkelte Læsere vil bebrejde mig denne Trang til at verificere. Alligevel tror jeg, at denne lille Rejsebog fra en Tid, der nu ligger over 40 Aar tilbage, vil have Interesse for mange Italiafarere, der gennem den vil genopfriske deres egne Indtryk. For mig danner den en nødvendig Indledning til et større Arbejde: Skildringen af min Skoletid og Ungdomstid med disse Tidens Hjem og Mennesker.

Hellerup, i Oktober 1917.

Forfatteren.

FØRSTE KAPITEL

De allertidligste Erindringsbilleder.

DER er et Billede, som staar for mig fuldstændig skarpt og isoleret, det fremtræder uden Farver nærmest som et gammelt Træsnit og forestiller en aldrende Herre, der sidder i en Lænestol ved en Kaminild, hvis Skær fortøner som alt i Billedet hvidt og sort. Han strækker sit højre Ben frem, og to smaa Drengene hopper over det fremstrakte Ben. Utydeligt skimtes i Baggrunden nogle Ansigter og et Juletræ med tændte hvidtblinkende Lys. Og medens mine Tanker dvæler ved Billedet, bliver det en Bevægelse; jeg føler ligesom med et Ryk, at den ene af de to smaa Drengene er mig, og at jeg hopper over min Bedstefaders fremstrakte Fod, mens den gamle smiler til mig og igen derved fremkalder Indtrykket af et Billede, hvori det hvide Ansigt med det graalige korte Kindsæg og de store buskede Bryn nu er Midtpunktet.

Det Billede har jeg kendt saa længe, jeg kan huske tilbage; det findes kun i min Hjerne — jeg tror ikke, der lever én af alle dem, der var tilstede — jeg kan reproducere det saa tidt jeg vil, og det er altid ens. Meget ved jeg ikke om det, men jeg maa vel en Gang for mange Aar siden have søgt at faa det verificeret hos min Moder, thi sammen med det staar i mit Erindringsmagasin en kort lille Tekst, der oplyser, at det forestiller en Scene, der i Julen 1868 udspillede i min Bedstefaders Hus paa Southwick Crescent i Bayswater Kvarteret i Hyde Park London W. De agerende er foruden mig min afdøde Broder Gunde, min Bedstefader Sir Augustus Mackenzie, mine Forældre og min Bedstefaders Husstand. Da dette Billede blev optaget i min Hjerne, var jeg, der er født den 22. April 1867, altsaa et og et halvt Aar. Billedet selv er

der ingen Tvivl om, den forklarende Tekst tør jeg derimod ikke rigtig indestaa for, men det lader sig ikke henføre til noget senere Tidspunkt i mit Liv, og selvom, eller maaske snarere, fordi det staar helt alene, har jeg aldrig næret nogen Betænkelighed ved at indregistrere det som mit tidligste Erindringsbillede. Min Moder har ofte fortalt mig om denne Rejse til London, der blev foretaget i Efteraaret 1868, og under hvilken jeg paa Grund af mit gemytlig og underholdende Væsen vandt min strænge Bedstemoders højeste Yndest, saa hun endog tilgav mig, at jeg benyttede Krystallflaskerne fra hendes Toiletbord til at lege med, idet jeg — utvivlsomt med Henblik paa Genboen til mit Fødested i Helsingør, det gamle Apothek — legede en spændende Leg, hvis Tekst var denne: »Apothekeren slaar alle Flaskerne i Stykker«.

Men det husker jeg — modsætningsvis — kun som Genfortælling fra langt senere Aar, jeg husker overhovedet intet andet fra Aarene før 1870 end dette Julebillede med den senere tilføjede Tekst. —

Mine Forældre boede i Foraaret 1867 i Strandgade i Helsingør i det gamle Posthus skraas overfor Apotheket; der blev jeg født den 22. April, mens Sneen endnu laa hvid paa Strandskrænterne i Skaane, og jeg skal have været saa hæsli, at min Moder med Afsky vendte sig bort fra den lille Skruptudse, der præsenteredes hende af Jordemoderen, og paa sit mangelfulde dansk udbrød: er det, det? Det har hun selv ofte fortalt mig, og Udtrykket i hendes Ansigt har altid udtrykt dyb Afsky, der levende illustrerede Fortællingen. Jeg blev døbt i St. Nikolaj Kirke den 22. Maj 1867 af Provst Heiberg, og mine Faddere var bl. a. Baron Blixen-Finecke til Dallund, Lensgreve Fritz Moltke til Bregentved og Etatsraad Suhr; min Tante Louise, gift med min Farbroder Baron Gotlob Rosenkrantz til Sofiendal og Liselund, holdt Huen, og Daaben blev fejret med et Gilde paa Marienlyst. Jeg blev kaldt Palle, fordi det var et Familienavn; min Tante Louise raadede stærkt fra det, da det var gaaet temmelig galt med alle de Rosenkrantzske Paller før i Tiden, men min Fader hævdede, at jeg opkaldtes efter Palle Akselsen paa Krenkerup, Lensmand paa Aalholm og Nykjøbing Slot, der havde ejet det halve Lolland og bygget otte stolte Herregaarde dér under

fjerde Christians lange og berømmelige Regimente. Og med Ridder Palle til Krenkerup blev al Modstand overvunden. Adam Vilhelm blev jeg kaldt efter min Faders trofaste Ven og Beskytter, den gamle Lensgreve paa Bregentved.

Der skal have været megen Renæssance af Christian den fjerdes nordiske Stil over min Daab, men mine Faddere døde, mens jeg var Barn, og deres Descendenter har jeg altid staaet fjern, den eneste, der har været mig en trofast Ledsager paa min Livsvej, er Ridder Palle til Krenkerup, men ham traf jeg først i Sommeren 1888, da jeg var 21 Aar gammel. Af den straalende Daabsfest, hvori Villa Augusta med sin Herskerinde, Dronning Louises Søster, der var gift med Baron Blixen, var Midtpunktet, og hvori jeg altsaa var en lille temmelig højroestet Hovedperson, er nu intet Minde tilbage, og mit Liv har søgt Veje langt borte fra den Kreds, der med Fest hilste min Indtræden i det vanskelige Liv paa denne mærkelige Jord.

Men jeg anfører dette her, fordi det er karakteristisk for det Milieu, i hvilket jeg er født, og fordi jeg altid har haft en udpræget historisk Sans og altid med en vis Glæde har dvælet ved den historiske Farvetone, der maa have hvilet over den første Begivenhed i mit Liv, som den mange Aar senere er bleven mig refereret af min Fætter Jørgen Rosenkrantz til Sofiendal, der var blandt Gæsterne.

Uagtet det i det følgende er min Hensigt nærmest kun at meddele, hvad jeg selv kan huske og det endda kun i den Billedform, der altid har været særegen for mine Barndomserindringer, synes jeg — netop fordi jeg altid har været en ivrig Gransker af Historie — at jeg bør give nogle af de Oplysninger om mine Forældre, hvormed alle Levnedbeskrivelser i den danske Adels Historie begynder. Jeg har altid selv sat overordentlig Pris paa disse i Relation til Livet ligegyldige Smaating, men jeg forlanger ikke, at nogen Læser skal tillægge dem ringeste Betydning, og de, hvem Historie keder, kan saamænd godt springe disse første Sider over. For dem, der læser dem, vil jeg forudskikke den Bemærkning, at det meste hviler paa mundtlig Tradition, og at jeg ikke har gjort Forsøg paa at underbygge, hvad der i min Barndom er blevet

mig fortalt om de fremfarne, med Studier — ærlig talt for ikke at fordærve de smukke Billeder!

Min Fader Baron Iver Holger Rosenkrantz er født paa Vedø Aar 1813, samme Aar som Søren Kierkegaard. Han har efterladt sig en Skildring af sit Liv, der for Ungdomsaarene er interessant og karakteristisk, og til den maa

MIN FADER

jeg henvise de Læsere, der ønsker at gøre sig nærmere bekendt med min Faders Liv og Personlighed. Selv om jeg vilde prøve at skildre ham med den, og hvad der er fortalt mig om ham, som Grundlag for min Skildring, vilde jeg ikke opnaa at give et Billede af Værdi i de faa Linier, jeg i nærværende Fremstilling kan vie ham. Efter en bevæget Barndom med skarpe Sammenstød med Lærere og Kammerater levede han i sin Studentertid næsten i Armod for senere at blive en af Forgrundsfigurerne i Christian den Ottendes glade Hofliv. Saa blev han Embedsmand, men geraadede i Uoverensstemmelse med sine Foresatte, blev herved dreven over i aktiv Politik uden at slutte sig til noget politisk Parti og

endte med at staa alene, fra alle Sider anerkendt som en betydelig Begavelse, men aldrig efter sin egen Mening værdsat efter Fortjeneste. Hans Skildringer fra de senere Aar er desværre ganske overskyggede af den egentlige Hensigt: at vise, hvor slet han var bleven behandlet af sin Samtids Mægtige. Det er en dybt skuffet Mands bitre Bebrejdelse mod sine Samtidige, derfor en bedrøvelig Bog og ikke heller nogen helt objectiv Skildring. Den giver næppe noget Helheds-Billede af sin Forfatter, og den medtager kun lidt af det, der for hans Samtid særtegnede ham og gjorde ham til den fremtrædende Personlighed, han virkelig var. Da han døde, var jeg knap

sex Aar gammel, jeg husker ham kun i enkelte Billeder, som jeg i det følgende skal forsøge at fremkalde; hvad jeg har hørt om ham grupperer sig kun som Anekdoter om hans egen Livsskildring, og giver i hvert Fald mig et stærkt Indtryk af, at der var en dyb Uoverensstemmelse mellem hans Person, som han følte sig, og hans Person, som den opfattedes af hans Samtid.

Det er naturligvis ikke noget enestaaende Fænomen. Jo mere sammensat og aandsbevægelig en Mand er, des større Mulighed frembyder han for Forskel i Opfattelse hos Samtiden, det er kun faa, der allerede i Livet staar for Beskueren som helstøbte, ensartede Figurer; det tragiske og det komiske, der flettes sammen i hvert Menneskeliv, gaar først op i en højere Enhed, naar Skikkelsen tilhører Historien. Søren Kierkegaard, der mens han levede, betragtedes af mange som en pudsig københavnsk Original trods sit mægtige Geni, er nu for os en stor tragisk Skikkelse, som han altid opfattede sig selv. Min Fader, hvis store Evner i et delvis forfejlet Liv aldrig fik deres Udfoldelse, følte selv i hvert Fald, da han skrev sine Erindringer, dybt det tragiske i det, der var hændet ham, medens hans Samtid let smilende omtalte ham som den af »Korsaren« og »Folkets Nisse« saa ofte latterliggjorte, ekscentriske »røde Baron«. Vist er det, der var dyb Alvor og Tragik over hans sidste Livsaar, og for mig staar han i Skæret af min Moders Beretninger som i de faa Billeder, jeg har opbevaret, mørk, stræng og dybt ulykkelig. — Dog tør jeg ikke modsige dem, der har faaet en helt anden Opfattelse af ham gennem hans offentlige Fremtræden, hans Skikkelse og paradoksale Væsen.

Et tør jeg sige: under gunstige Betingelser vilde min Fader have været en Mand, der kunde præget sin Tid som en Slags »sidste Lensherre«, der i Begavelse og Viden langt ragede op over sine samtidige Standsfæller og Embedskolleger, men Betingelserne var ikke til Stede, eller han savnede Evnen til at benytte dem, om de var der.

Jeg har aldrig kendt min Fader, hans efterladte Optegnelser har bedrøvet mig, og jeg anser den hele Bog for at være »fortegnet«, jeg har kun Blik for det dybt tragiske i hans Liv, og jo muntre og galere Anekdoterne lyder om ham, des bittere bliver for mig det tragiske i det smukke

regelmæssige Billed over mit Skrivebord, der hver Dag minder mig om, hvorledes min Fader saa ud. Jeg har aldrig brudt mig om at trænge ind i Sandheden om ham, og jeg har personlig kun draget én Lære af hans Liv: aldrig nogensinde at føle mig forurettet og altid at tilskrive mig selv Skylden for den Modgang, der maatte møde mig, fordi jeg maaske kan reformere mig selv, men aldrig de andre!

I sit Ægteskab var han fuldstændig lykkelig. Min Moders prægtige gamle Søster, Miss Nancy Lister, der for en lille Snes Aar siden døde i Rom, har i faa Ord med muntert Lune fortalt mig mine Forældres Kærlighedseventyr: »Han var den »første« Gentleman, jeg har kendt, din Far; halvtreds Aar gammel uden en Tand i Munden og uden et Haar paa sit Hoved var han Midtpunktet i enhver Fest, hvori han deltog. Han var Minister for Jeres lille Fædreland i det nyskabte Italien, og i den daværende Hovedstad Turin traf han din Mor og os. Kort Tid efter bortførte han hende ved Nattetid og ægtede hende i Genua trods min Moders forbitrede Protester. Og hele Selskabet i Turin misundte hende. Havde jeg ikke været gift med din Onkel Tom den Gang, saa tror jeg virkelig ogsaa, jeg havde misundt Julia! Det varede flere Aar, inden han blev forsonet med din Grandmama. Det skete i London 1868, da de skændtes om Medgiften, og din Fader en Aften indfandt sig i Southwick Crescent, hvor Familien var i Besøg, og meddelte, at nu havde han taget Plads som Kellner i »Frascati« i Oxford Street og kom for at hente Kone og Børn. Det afvæbnede din Grandmama, og i de sidste Aar var de helt gode Venner. Din Far var den mærkeligste Mand, jeg nogensinde har mødt.«

Min Barndoms Hovedfigur er selvfølgelig min Moder, og dog staar hun paa en helt anden Maade i mine Barndoms-Billeder end den traditionelle Moderfigur i Livet og Literaturen. Fra de første sex Aar husker jeg hende næsten slet ikke, i hvert Fald ikke med et udpræget Ansigt, en udpræget Skikkelse, som jeg husker min Fader; saa følger der sex Aar, i hvilke hun er med fra Dag til Dag i saa godt som alt, hvad jeg oplever, og saa, i min Alders tretende Aar begynder min Ungkarletilværelse udenfor Hjemmet, mit Liv paa Herlufsholm, et Aars Ophold i Hjemmet

før Studentereksamen og saa mit »eget« Liv, i hvilket jeg i Løbet af sex og tyve Aar kun saa min Moder syv Gange i ganske faa Dage hver Gang med Aars Mellemløb, sidste Gang kort før hendes Død i Rom i April 1911.

Min Moder var født den 18. Oktober 1840 af en gammel skotsk Clan med Navnet Mackenzie. Sir Augustus Mackenzie, Baronet var Militær, havde kriget under Hertugen af Wellington, der var hans personlige Ven og min Moders Gudfader. Slægten var indgiftet i de fornemste engelske og skotske Adelslægter og førte med Stolthed sit Stamtræ tilbage til Vilhelm Erobreren gennem John af Gaunt, til Robert Bruce, Stuarterne og den gamle florentinske Slægt Gerald, der endnu i Irland lever som Slægten Fitz-Gerald. Slægtens Hjemstavn var Bjergene om Inverness i det skotske Højland, hvor Stamsædet Mount Gerald laa; den sidste Jarl af Slægten, Jarlen af Cromarty var falden for Stuarterne ved Culloden, og Jarletitlen var inddraget, den staaer endnu for Slægten Mackenzie af Tarbot som det, dens Mænd ved Rigdom eller Berømmelse skal genvinde, og i Slægtens Sagn og Historier var min Moder opdragen. Hendes Fader stod det Victorianske Hof nær, til hendes Barndoms Legekammerater hørte Kejser Friedrichs engelskfødte Hustru Kejserinde Victoria, med hvem min Moder lige til hendes Død stod i venskabelig Forbindelse. Min Moder plejede at fortælle, at den gamle Dronning Victoria fik Barnepigen til sine Børn fra min Bedstemoders berømte strængt engelsk ordnede Hus, og jeg har smilende tilføjet, at jeg altsaa har haft den Ære at blive opdraget efter de samme Principer som Edward den 7. af England, hvad jeg agter at benytte som undskyldende Moment i visse af mit senere Livs Foreteelser!

Der hviler et romantisk Skær, som jeg aldrig har forsøgt at lette, over min Moders Ungdom, hendes Samliv med den literære Kreds, der er knyttet til Navne som Bulwer-Lytton og Owen Meredith, et rigt bevæget Ungdomsliv under stærk personlig Hævdelse med en stræng herskesyg Moder, et Ungdomsliv, der afsluttedes med Bortførelsen fra Turin og Omplantning til et lille fremmed Land, som hun aldrig lærte at holde af og i sin Enkestand uden Sorg forlod. Jeg husker kun min Moder i sort, jeg husker kun hendes Ansigt præget af Alvor og

Sorg, hendes Latter kan jeg slet ikke mindes, og hendes Smil var altid bittert, inden Ansigtet atter blev alvorligt.

Det er et Sagn i vor Familie, at min Moders Bedstefader, den en Gang vidt berømte Læge Bancroft, der spillede en stor Rolle under den amerikanske Frihedskrig, under sit Ophold i Bombay bortførte en Rajahs Datter af Ma-

MINE FORELDRE I DERES ÆGTESKABS
FØRSTE AAR

ratterns Stamme, og at denne indiske Prinsesse var Moder til min Moders Moder. Der er i min Moders Skikkelse saa meget af denne besynderlige indiske Aria-Prinsesse, at jeg aldrig har tvivlet om Sagnets Sandhed. At Eventyreren Bancroft, der skabte sig en kolossal Formue, der gik i Arv til min myndige Bedstemoder for af hendes Børn at splittes som Avner for Vind, har haft Karaktertræk fælles med min virksomme og aldrig fast bosatte Moder, derom nærer jeg ikke heller nogen Tvivl.

Der er noget underligt for et Menneske som jeg, der føler med og lever med i hvad der sker i Aaret 1917 og som vel nok tør kalde mig i Slægt med min Tid, at tænke paa, at min Fader er født for over

Hundrede Aar siden, at hans Livs Begivenheder var 1848 og »Korsaren«, at min Moders Fader deltog i Napoleonskrigene, hendes Brødre fandt Døden i Krimkrigen, og at hun i de sidste tyve Aar af sit Liv førtes tilbage til Tider og Forhold i Indien før den amerikanske Frihedskrig.

Billederne fra min Barndom har fulgt mig Livet igennem, som Billeder vil de staa friske og fulde af Farver, saa længe jeg bevarer Evnen til at erindre. Paa et Punkt tror jeg, de har haft Betydning for min personlige Udvikling, de har skabt og udviklet min Fantasi, fyldt

den med talrige Personligheder, Begivenheder og Billeder, der har gjort det muligt for mig altid i mig selv og mine Tanker at finde Stof til Beskæftigelse, saa at jeg med Sandhed kan sige, at jeg i mit lange Liv aldrig har vidst, hvad det betyder at kede sig. Men fordi alt dette har moret mig, behøver det jo ikke at interessere andre! Naa — Forsøget er gjort.

Det andet Billede fra min tidligste Barndom er en farvelagt Idyl, det er en Havescene fra Frederiksborg Slot. Det er ved Foraarstid, Løvet er grønt, og Solen kaster et blankt Skær henover Slotssøens gulgrønne Vand. De røde Slotsmure spejler sig i Vandet, og ovenover lyser Himlen blaa med hvide Fjerskyer. Ved et Stenbord i Haven mellem de blomstrende Træer og Buske sidder min Fader bred, svær og hvidklædt, hans store lyserøde Ansigt er gærdet af et stort hvidt Kindskæg, han smiler op mod Vinduet, hvor min Moder, lille, sart og mørkkklædt staar med et ganske lille Barn paa Armen og smilende løfter det imod ham. To Drengene sidder ved Bordet, den ene kan jeg se, det er min Broder Gunde, der leger med en rød- og blaastrøbet Polichinel med lang Næse og Pukkel for og bag: Dannemand kaldte vi Dukken, fordi dens Frederik den sjettes-Ansigt mindede om Grev Dannemand. Den anden Dreng kan jeg ikke se, — det er mig selv, som jeg ser paa Billedet pag. 10 — men den Dukke, jeg sad med, ser jeg tydelig, en brun, bredfjæset Abekat i hvidt Tjenertøj med Støvle og Skobørste: Quaade havde min Fader døbt ham efter sin tidligere Kollega, den danske Gesandt i Berlin. Paa Bordet staar en Lirekasse med Drejehaandtag, og den drejer min Fader, saa den spiller en Melodi op mod Moderen og Barnet.

Dette Billede staar lyst og skarpt, og Teksten er bevaret: Foraarsscene, Maj 1870 paa Frederiksborg Slot kort efter min yngste Broder Arilds Fødsel. Karakteristisk er det, at jeg endnu tydelig erindrer Dannemand og Quaade, der dog næppe har ført nogen lang Tilværelse i Hænderne paa to rivihjæl-Drengene. Jeg har ganske sikkert ikke haft mindste Forstaaelse af min Faders Satire med de to Navne, men jeg kan ikke heller forklare mig, hvorledes Erindringen om de to Dukker i den lille Foraarsscene er bleven bevaret mellem mange andre Barndomsindtryk, til jeg naaede

Skelsaar og Alder og lærte baade Grev Dannemand og Excellensen Quaade at kende, for at konstatere, at Ligheden mellem de to Excellenser og de forlængst afdøde Dukker var slaaende.

Dette Frederiksborgbillede er som sagt en Idyl; jeg erindrer ellers saa godt som intet fra den Tid. Blot mindes jeg med uhyggelig Skarphed en Drøm om en sort Puddelhund

DEN LILLE PAA SKØDET ER DEN,
DER BERETTER OM BILLEDET

i en stor Have med Buxbomhække, en Drøm som i min Barndom af og til kom igen. Den refererer sig til en vældig Strid mellem min Fader og Slotsgartner Bække om en Hund, der havde bidt en af os. Selve Striden ligger for længst i Mørke.

Vi boede paa selve Slottet i den senere Amtmandsbolig, og her blev mine to yngste Brødre født. Jeg husker kun de store røde Mure og Slotshaven med de tætte Hække, hvor efter sigende Hugorme vrimlede. Jeg husker »Rumlekassen«, det er Diligencen, der hver Dag kørte op i Slotsgaarden, og Kanalen under Brobuen med det gulgrønne Vand. Jeg husker, at der boede en Løjtnant i Taarnet

paa vort Hus, det var min Fætter fra Liselund. Og jeg husker, at vor Barnepige hed Madam Sløjs. Men saa har jeg ogsaa udtømmende refereret, hvad jeg erindrer fra de to Aar tilbragte paa Frederiksborg Slot.

For en halv Snes Aar siden blev jeg mindet om en lille Episode fra den Tid, som jeg slet ikke erindrede. Der kom en gammel Mand hos mig og tiggede næsten regelmæssig hvert Aar. Han boede i en Provinsby og havde været straffet. En Gang var han Tjener hos min Fader, sagde han, og det fik han Penge, Mad og Klæder paa i flere Aar, naar han kom. En Gang kom han og bad mig ansøge om Æresoprejsning for ham, da han vilde have Alderdomsunderstøttelse. Jeg fik hans Papirer; han havde tilbragt en anselig Del af sit Liv i Fængsel, Forbedrings- og Tugthus, næsten lige saa lang Tid som en Generaladjutant i en Fyrstes Antichambre. Hans Akter var meget spøgefulde, da han havde været Ægteskabssvindler og kørt paa Landet i en lille Vogn og solgt Brænde i én Gaard, som han havde stjaalet i en anden, men det, der interesserede mig mest var, at hans første Straf skyldtes en Anmeldelse fra min Fader. Han havde virkelig været Kammer tjener hos ham paa Frederiksborg, men var bleven bortvist af Tjenesten, fordi han havde svaret igen; saa var han gaaet, iført sit Livré. Han blev straffet for Tyveri, fik en barbarisk haard Straf og tilfaldt saa for en Menne-skealder Politiet og Fængslet.

Selvfølgelig kan den udmærkede Christian — det hed han — have været betemt til Forbryderbanen, og det skyldes ikke alene min Faders Anmeldelse, at han tilfaldt den straffende Retfærdighed, men jeg kan alligevel ikke nægte, at jeg læste hans Akter med en vis Vemod, og at jeg følte mig glad, da det lykkedes mig at skaffe den gamle Synder den Ære tilbage, som han havde mistet i min Faders Tjeneste for fyrretyve Aar siden. Jeg har aldrig hørt fra ham siden — om han er død eller lever fornøjet af sin Alderdomsunderstøttelse, jeg ved det ikke, men hans lille Eventyr bekræftede et dunkelt Indtryk jeg havde af min Faders ubøjelige Strængthed og ubønhørlige Hævdelse af Guds og Menneskers Love.

At Aarene 1868—1870 var Stridens Aar for min Fader, og at hans Sind var bittert mod Verden og Medmen-

neskene, det kan enhver læse ud af hans Livs Erindringer. Men netop derfor har det altid undret mig, at det eneste Billede, jeg gemmer fra disse Aar, er en lys og smilende Foraarsidyl, hvori Sarkasmen Dannemand-Quaade er det eneste lidt bitre Stenk omtrent som det gulgrønne Vand i Frederiksborg Slotsgrav. —

I Efteraaret 1870 forlod vi Frederiksborg Slot og flyttede ind paa Rungstedgaard i Rungsted. Vi boede kun kort der, da min Moder, der netop i de Aar overtog en meget betydelig Arv fra sine Forældre, købte det gamle Toldsted Villa Alexandria i Vedbæk og lod det bygge om til den smukke »Villa Julia«, der var bestemt til at være vort Fremtidshjem. Men jeg var alligevel nu naaet saa langt frem i Aarene, at Verden begyndte at aabne sig for mig, og paa Rungstedgaard er det altsaa, at jeg holder mit egentlige bevidste Indtog i Verden med aabne Øjne og aabne Øren.

Det er forbavsende, hvad man kan mindes af rent ubetydelige Smaating fra sin Barndom, men det er ligesom der ikke er Love eller Regler for hvad der huskes, og hvad der glemmes. Naar man tænker tilbage, finder man i sin Bevidsthed kun det, der er der, og det er forgæves at forsøge paa at grave mere frem. Det er som om et vist Erindringsstof er blevet medført fra det ene Aar til det andet, saa det er blevet fast Inventar. Det følger med gennem Tiderne, men det kan ikke udvides. Hvornaar og hvorfor det er fæstnet lader sig ikke forklare.

Og saaledes gaar det med mine Erindringer fra Rungstedgaard. Om Stedet erindrer jeg kun, at de oldenborgske Konger paa én nær (der for Resten var havnet paa Hørsholm Kro) hang paa Væggen i en stor Spisesal indmurede i Rammer, og at der gik en Allé langs Strandvejen ved Gærdet i Haven. Men noget Erindringsbillede af Stedet har jeg ikke, og jeg har ikke været paa Rungstedgaard siden Aar 1871.

Vi spadserede i noget, der hed Folehave Skov, og der kom en rig Mand kørende med Forspand, ham var det, der ejede Rungstedgaard — men hvad han hed, og hvordan han saa ud, det husker jeg ikke — jeg tror, det var Brøchner.

Vort Hus var stort og velindrettet, det førtes paa sin engelsk! Min Fader har selv i sine Livserindringer talt om den Kæde af økonomiske Vanskeligheder, der havde vanskeliggjort ham Livet — han var en fattig Grand-Seigneur, og det er man ikke ustraffet! Imidlertid maa han ved sine Svigerforældres Død have faaet meget betydelige Kapitaler i Hænde. Det vilde have moret mig, om jeg bestemt havde kunnet konstatere hvor meget, da jeg har tilbragt mit Liv fra 1871 til 1911 med at se denne Kapital blive mindre og mindre og tilsidst forsvinde, synke ned i Sandet, hvoraf intet vokser op. Min Oldefader John Bancroft var eventyrlig rig; der lever endnu blandt hans vidtforgrene Descendenter i Amerika, England og Skotland det Sagn, at hele den Grund, hvorpaa St. Louis i U. S. A. er bygget, i Virkeligheden tilhører os, og at den amerikanske Stat garanteret af Frankrig endnu skylder os utalte Millioner for de stakkels tyske Soldater, som Bancroft købte i Europa og lod overføre til Staterne under Frihedskrigen. Ogsaa i Bombay har Bancrofts Descendenter Millionkrav paa den britiske Stat. Men alle disse Skatte er som Eventyret — de lader sig kun ved overnaturlige Midler hæve. Sin reelle Formue skyldte han en Koncession paa at farve Bomuldsstoffer, som han havde erhvervet fra den britiske Stat. Min Bedstemoder, der var en myndig Dame, havde arvet en mægtig Formue fra ham; jeg skylder Sandheden at sige, at jeg ikke tror, den foreligger mere. Mackenzieerne af Tarbot var ogsaa Grand-Seigneurer!

Hvor stor vor Del af den har været, kan jeg ikke sige, men jeg har det Indtryk, at mine Forældre efter at have kæmpet med ret trange Kaar i deres Ægteskabs første sex Aar, i Aaret 1870 blev meget velstaaende, og min Erindring om mit første bevidste Barndomshjem tegner det da ogsaa rigt og stort med Hunde, Heste og et stort Tjenerskab.

Mine Forældre har som alt antydnet kun en ringe Plads i min Erindring fra den Tid. Min Fader har sikkert i disse Aar, da han førte sin forbitrede Kamp med Regeringen om atter at komme i Statstjenesten været noget borte fra Hjemmet. Min Moder nødtes paa Grund af Skiftet efter sine Forældre til hyppige Rejser til London

og vi Børn var — iøvrigt efter god engelsk Skik — væsentligst overladt til Tjenestefolkene. Vi beboede en særlig Fløj af Huset, havde vor egen Husholdning og meget rigeligt med Barnepiger, Guvernanter og Stuepiger. Dog husker jeg ikke mange Navne eller Personer fra den Tid. Vel er Billederne flere og tydeligere, men de kæder sig ikke sammen til en Række, hvori der er Sammenhæng.

De tidligste Billeder fra Rungsted er Vinterbilleder, Sundet tillagt langt ud. Jeg husker en lang Spaseretur over Isen helt over mod Hveen, og jeg husker Rygter om en Ulv, der var kommen til Rungsted over Isen. Vi legede vore Lege med Slæde i Sneen i en pudsig Paaklædning: smaa hvide Lammeskindspelse med Huer med Øreklapper og Fløjelsbaand af forskellig Farve. Min var højrrød. Jeg mindes Fastelavnsoptogene med de mange maskeklædte Drengene, der indgød os en forfærdelig Skræk. Jeg husker de store Hjorder af Køer, der blev drevet ned over Gaarden, og min Moders lille Terrier, der bed mig og maatte lade Livet i Bedøvelse for sin Brøde. Det formede sig til en ligefrem Henrettelse.

En stor Rolle spillede min Broder Arilds Amme, en fyldig Kulsvierpige fra Hillerødegne, der siden i en Række Aar var knyttet til vort Hjem. Hun sang med drævende Stemme en bedrøvelig Vise, der begyndte saaledes: »I Strassborg der boede en Adelsmand saa rig«, den handlede om Død og Kærlighed, var meget rørende og havde mindst to og tyve Vers. »Den alleryngste Greve« var en af dens Hovedpersoner, og han fik virkelig Skikkelse i Grev Holstein Ledreborgs lille Søn, der med sine Forældre kom og besøgte os.

En vigtig Rolle spillede ogsaa Navnet Guise, det var min Faders Frisør, der kom for at klippe ham og os. Det er betegnende for den Maade hvorpaa min Fader førte sit daglige Liv, at Hovedstadens berømteste Frisør tog den lange Vej til Rungsted for at klippe ham og Børnene. Men saaledes var alt, hans Garderobe var imponerende. I Tiden fra mit tolvte til tyvende Aar gik jeg og min ældste Broder udelukkende klædte i min Faders efterladte Klæder, der blev syet om til os. Hans Skræder, afdøde J. R. Lund paa Kongens Nytorv har fortalt mig, at min Fader ofte bestilte fem Par Benklæder til en Jakke eller

Frakke. Alle i forskellige Snit. Lund og en anden afdød Klædekunstner plejede at tale om min Fader med vemodig Ærefrygt, som en Præst vil tale om et kært Sognebarn. Deres Fader »ærede« de Klæder, jeg syede, sagde J. R. Lund til mig.

Det er som vokser i en Barnebevidsthed lovløst som Blomster og Urter i Enge de forskellige Indtryk frem for at bevares uden Aarsag og Formaal. Og i alle disse spredte Erindringer staar enkelte Episoder og Billeder med mærkelig Klarhed. Fra Rungstedopholdet husker jeg tydeligt min første Undervisningstime. Min Lærerinde var en Pogeskolelærerinde, der hed Jomfru Ibsen, om hvem jeg senere har en Del at fortælle. Vi sad en Sommerdag i en Havestue ved et stort Bord. Foran mig laa en Bog, og af den lærte jeg Bogstaverne, mens Jomfru Ibsen flyttede en lille gul Sten fra Bogstav til Bogstav. Min Fader kom ind fra Haven og overværede den højtidelige Undervisning. Jeg kan endnu se ham nikke fornøjet over de hastige Fremskridt, jeg gjorde. Jeg ved fra min Moder, at jeg som lille var noget af et Vidunderbarn, og at jeg lærte med forbavsende Letthed baade at læse, skrive og regne, da jeg lige var fyldt fire Aar. Naar jeg regner, at jeg fuldendte mine boglige Sysler i Aaret 1891 med min Embedseksamen, har jeg altsaa tilbragt det anselige Tidsrum af 20 Aar med Studier. Det er en lang Tid, og hvad har man saa for det?

En Dag i Forsommeren havde jeg paa et hængende Haar sat Livet til. Vi havde en stor Gyngestue, som jeg stillede op ad en Væg og benyttede som Stige, selv forestillede jeg en Murer, der arbejdede paa en Bygning. Det har vel nok været Indtrykkene fra det begyndte Arbejde paa Villa Julia, der naturligvis har spillet en stor Rolle for os alle den Gang. Stigen væltede, jeg styrtede ned og flækkede Baghovedet. Jeg husker endnu, hvorledes jeg blev passet og plejet, og hvor det fra alle Sider blev mig fortalt, at jeg havde været Døden nær. Jeg har sikkert ikke forstaaet, hvad det betød.

Et stærkt Indtryk har jeg af en Stormnat, medens min Moder var paa Rejse i England. Jeg var flyttet ind i min Faders Sovekammer og tilbragte en forfærdelig Nat der. Det var som alt skulde styrte sammen, og som om Tog af hvidklædte Spøgelser drog gennem Stuerne, mens

Vinduer og Døre klaprede. Jeg har tidt undret mig over, at dette Indtryk aldrig er blevet svagere. Der skete intet mærkeligt, der kunde forklare, hvorfra denne Styrke hidrørte. Muligt er det, at jeg har været syg, og at Indtrykket skyldes Feberdrømme.

Fra Rungstedgaard bevarer jeg ogsaa Mindet om min første rigtige Jul. Min Fader har i den lille Bog »Julekongen«, han et Par Aar senere udgav, skildret denne Jul, og det er muligt, at dette har medvirket til at fæstne Indtrykket. Det var en rigtig Herregaardsjul med vor Husbestyrerinde, Jomfru Knudsen, udklædt som Julekonge og alle Fiskerlejets Børn samlede om et mægtigt Juletræ i Stuen, hvor Oldenborgerne fornemt kiggede ned paa os. Men selv om Mindet er blevet stærkt understøttet af Skildringer i »Julekongen«, saa er der dog en Ting, der er oplevet og erindret. Jeg kan endnu ligefrem mærke den stærke Lugt af de Dynger af Uldtøj, Kyser og Huer, der var anskaffede og syede som Gaver til Fiskerlejets Børn, og som i flere Dage var magasinerede i den Spisestue, vi Børn benyttede. Jeg kan endnu se for mig de rødhovede og rødhaarede Dreng og Piger, der artige og benovede fik udleveret det varme Vintertøj. Og jeg kan ikke tro andet, end at jeg den Aften har haft Prinsefornemmelser, mens jeg vandrede rundt mellem de mange fattige Børn, klædt i Kniplingsdragt med mit fine Legetøj fra London. Det maa have været Julen 1870.

Vi maa have forladt Rungstedgaard i Efteraaret 1871, — bestemt tør jeg ikke paastaa det — for at flytte til Villa Julia. Opholdet der strakte sig kun til min Faders Død i Januar 1873, da min Barndoms Nomadetilværelse begyndte.

ANDET KAPITEL

Villa Julia i Vedbæk.

HVOR Strandvejen fra Bakkerne ved Urnehøj forbi Roligheden og Indkørselsporten til Enrum over en ret stejl Bakke fører ned til den gamle Vedbæk Dampskibsbro laa paa et Næs Syd for Vejen en hvid Villa bag en høj Granitstensmur. Den havde en Historie, hed oprindelig Rønneholm og optræder som Lystgaard i Caroline Mathildes Besiddelse. Den muntre Dronning og hendes Hof har skænket Egnen om Hørsholm mange saadanne Lystgaarde, hvoraf en Del endnu staar, efter at Hørsholm Slot forlængst er sunket i Grus. Rønneholm tilhørte i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede Kammerherre Fabritius de Tengnagel; her har Michael Rosing boet om Sommeren, og her byggede den galante Kammerherre sin Elskerinde en Villa, som han opkaldte efter sig selv med Navnet Alexandria. Han solgte den senere til Toldvæsenet, og som Toldsted laa den i henimod 60 Aar, til den blev købt af Provst Graae fra Als, Fader til den bekendte Journalist og Forfatter Thomas Graae. Af ham købte min Moder Villaen og lod den ombygge og Haven helt omdanne og regulere. Villaen fik nu Navnet Villa Julia, den skiftede under en senere Ejer Navn og kaldtes Miramare men nedbrændte i Firserne, og den Villa, der nu ligger paa Næsset, har intet fælles med mit Barndomshjem.

Som det var i 1871 husker jeg det tydeligt, som man altid husker Bygninger, der ligger for sig paa en udpræget ejendommelig Baggrund. Huset laa under en Brink paa en Grund, der delvis var opfyldt ud i Stranden. Det laa som Toldstedet, der var Kernen i Nybygningen med Facaden ud mod Vandet, en lang hvid Bygning, hvoraf to Endegavle som Pavilloner var bygget frem og Midterpartiet

forsynet med en Altan, der blev baaret af Søjler. Der var to Stokværk, det øverste var indrettet til en stor herskabelig Lejlighed med Salon og Arbejdsværelse mod Søen, Spise-stue og Sovekammer mod Brinken, en bred Trappe førte fra en Hal ind mod Brinken op til Etagen. Der residerede mine Forældre, og vi Børn fik kun Foretræde efter Mid-dag og ved særlig højtidelige Lejligheder. Vi havde vore Værelser i Stueetagen ud mod Strandvejen og i Pavillonon mod Søen. Resten af Stueetagen var optaget af Køkken, Folkeværelser og en meget stor Korridor, der tjente som Rulle- og Strygeværelse, Skabsrum og Tumbleplads for vore indendørs Lege.

Stalden laa Syd for Huset og var sammenbygget med dette; oven over den havde min Fader sit Paaklædnings-værelse og et Par Rum, der for os hvilede i et hemmelig-hedsfyldt Mørke. Foran Huset laa en Strandhave med Blomsterbede, der afgrænsedes mod Sundet af en Beton-Balustrade med korte Søjler. Granitmuren førte langs Strandvejen helt ned til Vandet og afskar mellem Haven og Bækken, der paa dette Sted flyder under Strandvejen ud af Enrum Have, en Trekant bevokset med Nasturtier, en lille Strandhave, hvor vi Børn legede i Bækken. Tyde-ligst af alt fra den Tid fornemmer jeg den skarpe Lugt af Nasturtierne, der i farvede Klumper dækkede Granitmuren og bredte sig ud over den lille sandede Have. En Dør i Muren førte ind til Haven, mod den vendtes ofte vore Øjne, naar vore strænge Forældre viste sig i den hvælvede Aabning for at se om vi var artige, ikke sloges og legede pænt.

Bag Huset gik Brinken stejlt op til Haven, der fore-kommer mig at have været ret vildtvoksende og væsent-ligst optaget af store Æbletræer med røde Cafviller. Den tabte sig i en Art Urskov, der dels rakte over mod Enrum-porten, dels strakte sig langs Stranden op mod Urnehøj, hvor Roligheden og de Grønske Domæner begyndte. Alt i alt maa Villa Julia den Gang have haft et Areal af 7 Tdr. Land, der nu er bebygget med talrige Villaer og repræsen-terer Værdier, der mangedobler de 100,000 Rigsdaler, som hele Herligheden den Gang kan have kostet.

Lige ud for Villaen lidt mod Nord strakte Dampskibs-dæmningen sig ud i det dybe Sund, og Dagens Begivenhed

i Sommertiden var Øresunds-Damperen, der lagde til udenfor Huset og landsatte Gæster paa Kysten, hvor den Gang kun faa, men til Gengæld store og stilfulde Villaer laa.

Enrum var Dronningen blandt Vedbæks Landsteder. Det ligger nu som det laa den Gang, ubeskaaret og ugnavet af Udvidelserne om det. Det tilhører Besidderen af Grevskabet Samsøe, og deri er en Mulighed for dets Bevarelse. Man kan være saa god Demokrat man vil, og ønske de mange tusinde smaa Landbrug alt godt og al Trivsel, men varmt og inderligt maa det haabes, at Majoraterne endnu i mange Aar maa bevare det store, det skønne fornemme udelte, som de repræsenterer. Der findes ikke noget mere ypperligt og udmærket end lykkelige Husmænd — Gudbevares — men Jorderigs Befolkning er ikke udtømmende angivet med denne Kategori!

Den smukke Have med det den Gang nyopførte røde Hus, de store Driverier og Terrasser med de sorte Damme og blinkende Aaløb var Skueplads for vore Lege og daglige Spasereture, naar vi under vor Guvernantes Opsyn førtes ud for at røres. Den Gang var Ejeren Overstaldmester Lensgreve Conrad Sofus Danneskjold-Samsøe, og jeg mindes endnu, hvorledes vi Børn med Ængstelse spejdede efter den sorte Kone, som Grevinde Danneskjold hed i vort Hjem — hvorfor ved jeg ikke, men der har i flere Hundrede Aar hersket en Art Fejde mellem Danneskjolder og Rosenkrantz, Repræsentanter for to forskellige Magter, den nye Enevoldsadel og den gamle danske Ridderadel.

Tæt op ad Enrum laa Rolighed, der tilhørte en Repræsentant for Plutokratiet, som det var i forrige Aarhundredes Midte, den bekendte Grosserer L. J. T. Grøn, hvis engelskfødte nysafdøde Hustru var en af min Moders bedste og mest trofaste Veninder. Jeg antager, at dette Venskab stammede fra Opholdet i Vedbæk, i hvert Fald omgikkes vi meget, og jeg husker endnu tydelig den lille Sti, der fra Strandvejen førte ned forbi den store sorte Dam, der dannede Grænsen mellem Enrum og Rolighed. Iøvrigt tilhører mine Erindringer fra Rolighed en langt senere Tid, da jeg som halvvoxen og som ung Student nød godt af Familien Grøns hjertelige og storstilede Gæstfrihed.

Livet paa Villa Julia var ensformigt nok. Vi var fire smaa Rollinger, min Broder Gunde født i 1865, min Broder

Marcus født 1869 og min Broder Arild født 1870. Arild havde en Amme, den tidligere omtalte Maren, som min Fader havde fundet i Hillerødeggen netop paa det Tidspunkt, da der var Brug for hende. Vi andre tre havde paa dette Tidspunkt en Guvernante, der hed Jomfru Gendrup, hende husker jeg kun som tør, barsk og stræng, ikke særlig afholdt af os og ikke særlig paaskønnet af mine Forældre eller den øvrige Husstand. Dog maaske med Undtagelse af Husets Factotum Kusken Martin, en brillant krølhaaret og arbejdsnyttig Karl, der passede Hestene og Vognene, kørte for mine Forældre og vartede op. Martin, der vel næsten er Hovedfiguren i min Erindring fra den Tid, gjorde haandfast Kur til Jomfru Gendrup. Begge disse to er slupne mig af Syne. Martin saa jeg sidst i Slutningen af Halvfjerdserne og Begyndelsen af Firserne som rød Postkusk og indkaldt Borgervæbningsoldat med lang Muskedonner. Han var da gift og hjemfaren og boede et Steds paa Nørrebro. I Tiden paa Villa Julia var Martin vor Helt og vort Forbillede.

Han kørte med øvet Haand Brune, min Moders store slanke engelske Hoppe, og »Skimmel«, min Faders Strids-ganger, de to saa helt nette ud i Spand for en lille Victoria med elegante røde Hjul. Foran Vognen dansede saa »Beauty«, paa dansk »Bjuttu«, en elskelig gul dansk Hund af Broholmerracen, der var den bedste Barnepige, jeg har kendt. Beauty, stor, klodset men hengiven og legevenlig, ser jeg endnu tydelig for mig, naar den for at adspredde os bed efter sin Hale eller rullede rundt i Sandet i Strandhaven med Nasturtierne. Jeg ser min Far forfærdelig stor med Ridestøvler og høj graa Hat holde paa Strandvejen til Hest paa Skimmel, mens min Moder slank, lille og fortrinlig som Rytterske lod Brune danse mod Dampskibsbroen og fløjtede ad Beauty, der tog Grøft og Vej i et Par lange Spring. Saa gik det rask henad Vejen mod Vedbæk Kro, mens vi smaa Rollinger stod og saa maabende efter Papa og Mama, udtalt »Pappa og Mamma«. Jomfru Gendrup stod i Reglen med rødmende Kinder, hun havde næsten altid faaet en alvorlig Røffel.

Og saa var det, Martin trøstede hende.

Jeg har Indtrykket af, at vort Hus var stort, og at der kom mange Gæster. Men jeg mindes ikke, hvem det var.

Bedst husker jeg Løjtnant Eversen og hans Kone — begge nu døde forlængst. Han var ansat i Brandassurancen, en høj statelig Mand, der forkælede os Børn. Vi vidste, der var noget mærkeligt ved ham, af Tjenestefolkenes Snakken, men der blev aldrig talt et Ord om det mellem vore Forældre og os, selv ikke da vi var blevet halvvoxne og kom i hans Hus i København. Han berørte det aldrig med et Ord, min Moder heller ikke, men senere erfarede jeg, at det var vor Halvbroder. Han var født i Trediverne, og da min Fader havde forestillet ham for min Moder, havde hun taget mod ham som en kær Ven og Broder. Han blev hendes bedste Raadgiver, men døde først i Firserne, netop som vi havde haft mest Brug for ham.

Hver Eftermiddag ved sex-syvtiden blev vi Børn pynkede og klædt i Kniplings Kjoler med Silkebaand eller smaa Matrosklæder efter vor Alder og stedet til Haandkys ved Desserten. Vi fik saa Lov til at blive i Salonen en Times Tid efter Middag og blev saa puttet i Seng. Som en Følge heraf levede vi meget lidt sammen med vore Forældre, og Erindringerne om dem fra den Tid er sparsomme. Jeg husker min første Badetur fra Sommeren 1872. Vi badede fra Badehus, og min Fader tog os i Armene og svømmede ud paa det dybe med os. Jeg var stiv af Rædsel, men Respekten for min Fader gjorde, at jeg holdt mig tappert, det gjorde vi alle tre, skønt vi skælvede af Angst.

Bange var vi for ham. Ikke at jeg tror, han var særlig stræng, men den Gang yndede man den strænge Opdragelses-Metode med Skænd og Bank. Det hørte sig ligefrem til. Prygl fik vi da ogsaa, særlig min ældste Broder, der var lidt tung i det og læste langsomt. Jeg kunde bedre sno mig og havde Ord for at være udspekuleret. Men under Tiden var der ogsaa til mig. Jeg husker en uretfærdig Straf for at have leget med nogle Spillekort i Salonen, som jeg i Virkeligheden ikke havde rørt. Først fik jeg Tæsk med en Ridepisk, og saa blev der til min Aftenbøn løjet den ydmygende Sætning: »Og lær mig at tale Sandhed«. Det krænkede mig uhyre, men jeg var femten eller sexten Aar, før jeg holdt op med at bede Aftenbønnen med den ydmygende Tilføjelse. Jeg kan ikke huske Bønnens Ordlyd, den var ret kort, inde-

holdt en Tak og en Anmodning, og den blev paa Villa Julia suppleret med Fadervor. I mange Aar kom min Moder hver Aften ind til os Børn og bad Bønnen med os. Den hørte med til vort daglige Liv. Jeg tror aldrig, det blev til en Vanebøn, men naar den altid blev bedt med stor Inderlighed, tror jeg det skyldtes den Omstændighed, at der efter Bønnen fulgte en lang og mørk Nat, i hvilken det var godt at have gode og mægtige Venner oppe i Himlen. Det vilde dog være uretfærdigt at søge hele Aarsagen deri. Vor Opdragelse var, som den i Reglen var midt i forrige Aarhundrede, meget religiøs, idet Religionen, Læren om Vor-Herre og Jesus gennemtrængte det daglige Liv, saaledes at de to Personer næsten som virkelige for den barnlige Tanke havde Del i alt hvad der foregik som i en Slags Instansfølge, hvor Jomfru Gendrup og Martin var Underret, Pappa og Mamma Overret og Vorherre og Jesus tronedede over det hele som Højesteret.

Der er sket en forunderlig Ændring i dette Forhold. Maaske er et overvejende Antal Hjem i Danmark endnu religiøse, og Børnenes Opdragelse foregaar i alt væsentligt som da, men Selvfølgeligheden synes mig borte. Der er maaske større religiøs Inderlighed hos de Christne i vore Dage, men Vorherre og Jesusbarnet er utvivlsomt rykket op i Himlen. Og saa er der en Mængde Hjem, hvor Forældre, der ikke selv tror, ikke synes, at den Barnetro, i hvilken de var opdragne, ved dem kan overføres til deres Børn. Man forlanger nu af sig selv og andre, at Troen for at have Værdi skal være gennemgribende reflekteret og inderlig. Tidligere nøjedes man med meget mindre.

Sørgede vore Forældre for vor Tro, saa tog Jomfru Gendrup og Maren, Arilds Amme, sig samvittighedsfuldt af Overtroen. Der gik sære Sagn om Spøgeri paa det gamle Toldsted, der skulde være opført paa en Plads, hvor der tidligere havde været Begravelse. Naar Vinterstormen tudede, flokkedes vi om Arneilden og fik saa fortalt de gyseligste Historier om Genfærd og Spøgelse, hvormed Daidens Barnepiger forkortede Aftentimerne for de smaa. Og ved Nattetid befolkedes vore Værelser med Aander, mens vi krøb sammen med Dynerne trukne langt op over vore Hoveder. Ved disse Fortællinger blev der hos mig lagt Grunden til en forsvarlig Mørkerædhed, der holdt sig langt

over Barneaarene og selv nu i mine ældre Aar kan melde sig, naar Omgivelserne er opfordrende dertil f. Ex. paa en skummel gammel Herregaard, naar Vinden tuder.

Vor Undervisning — det vil sige den Undervisning, der blev os »to store«, min ældste Broder og mig til Del, var god og optog flere Timer af Dagen. Vi lærte Bibelhistorie, Danmarkshistorie og Geografi med min Fader. Han var en stræng Lærer, og det gik svært ud over stakkels Gunde, der lærte tungt og besværligt. Jeg satte Pris paa Timerne, fordi det kildrede min Forfængelighed, at jeg lærte saa let, men Gunde, der var stor og stærk, revancherede sig saa for min aandelige Overlegenhed, naar vi færdedes ude i vore Lege.

I Grunden var vi vist artige og gode Børn, der holdt af vore Forældre og var lette at tumle. Livet paa Villa Julia forløb ret ensformigt Sommer og Vinter. Jeg husker af særlige Episoder et Besøg paa Rolf Krake, det ældste danske Panserskib, der under sin Chef Kommandør Rothe laa til Ankers ud for Villaen. Rolf Krake, der nu vilde forekomme selv et fem Aars Barn som en uanselig Kanonbaad, virkede den Gang paa mig som en Superdreadnought, og Kommandør Rothe var for mig selve Tordenskjold, til jeg af Tændstikæsker lærte, at den navnkundige Søhelt saa anderledes ud.

Ogsaa Maleren Jørgen Roed, der boede paa Trørødvejen og malede et Portræt af min Fader, erindrer jeg fra disse Aar som en mild og venlig Olding, der gerne legede med os Børn. Jeg husker en Køretur fra Vedbæk til Øregaard, hvor min Faders Sagfører, Octavius Hansen, boede paa Avlsgaarden, og hvorfra vi kørte til Væddeløb ved Eremitagen. Min Broder og jeg sad paa det lille Kusesæde i vor Ponyvogn, der blev trukket af Skimmel og Brune med min Fader som Kusk. Jeg husker tydelig, at en Vogn i den lange Række kørte tæt op ad os, saa Hestene stak Hovederne ind mellem os, og vi brølede af Rædsel. Min Fader tordnede og skændte paa Folkene i den anden Vogn, og denne Ordkamp varede gennem det meste af Dyrehaven. Selve Jokeyerne paa deres tyndbenede Heste virkede paa mig som automatiske Dukker, der gik ved Mekanik.

I Efteraaret 1872 blev min Fader syg. Han led af

Lungebetændelse, der hjemsøgte ham flere Gange i hans Liv. Jeg husker, hvor trist og stille Julen var under hans Rekonvalescens, og ved Nytaarstid fik han et Tilbagefald og døde sidst i Januar.

Min Faders Død er det tredie Billede i min Barndoms-erindring, det staar med en mærkelig Tydelighed for mig den Dag i Dag, dette mit første Møde med Døden. —

Det var en mørk og sludfuld Vinteraften, vi Børn sad nede i Stueetagen og krøb sammen om vor Kamin. Udenfor tudede Vinterstormen, og Vandet slog mod Stensætningen i Forhaven, ligesom den Novemberdag under den store Stormflod i Efteraaret 1872, da vi ventede, at Villa Julia skulde blive slugt af Bølgerne. Saa kom Stuepigen ind og sagde til Jomfru Gendrup: »at nu var han død«.

Jomfru Gendrup gentog det. Nu er Jeres Papa død. Jeg vidste ikke, hvad det betød, men det maatte være noget meget alvorligt, for de voksne saa meget bedrøvede ud. Stuepigen fortalte videre: Hun græder ustandselig, ligger tværs over Liget og vil ikke forlade Stuen. Det var min Mor, de talte om. »Hun forgudede ham«, sagde Jomfru Gendrup stille.

Saa skulde vi spise til Aften. Det er saa underligt, sagde jeg, hvor Smørret paa Brødet smager salt, jeg kan slet ikke spise. Og jeg mærker endnu den underlige salte Smag, den underlige Madlede, der stod i nøje Forbindelse med Begivenheden.

Efter The blev vi alle kaldt op i min Faders Soveværelse for at sige Farvel. Hans smukke Hoved med det lange hvide Kindskæg laa stille paa Pudsen med lukkede Øjne; der var et dæmpet Skær i Stuen, men alt var alligevel saa underlig hvidt. Kun min Moder, der stod ved Hovedgærdet i dyb Sorg — sortklædt, bleg og forgrædt, tonede skarpt mod alt dette hvide. Jomfruen blev sendt bort, og en for en kyssede vi Børn den kolde, livløse Pande, mens vi mumlede, som min Moder sagde os, vi skulde: »Farvel, kære Papa, og Tak for alt, hvad du har været for os«.

Det var saa koldt, saa isnende koldt.

Saa listede vi stakkels smaa Rollinger af — og dermed var vor Forbindelse med ham afbrudt for stedse. Næste Dag var Døden glemt, vi havde set saa lidt til ham

i det daglige, at vi aldrig kom til at savne ham, og den Rolle, han har spillet i mit Liv, har altsaa altid været rent historisk, den Rolle, den afdøde spiller for den levende Slægt.

Begravelsen formede sig for os Børn som en farverig Oplevelse. Jeg husker, at vi kørte i en Vogn ad Trørødvejen til Søllerød Kirke, hvor min Fader selv havde valgt sit Gravsted paa Brinken mod Søen og selv ladet en mægtig Kampesten transportere dertil. I Vognen sad en Jomfru Brinck, der havde staaet min Bedstemoder nær og som ofte besøgte os. Hun bar en Boa af Ræveskind med Glasøjne, og den optog mig paa hele Turen. Jeg husker, at hun fortalte, at Stenen, der skulde staa paa Graven, var væltet ned ad Skraaningen og kun med Besvær bragt op til Graven igen. Selve Begravelsen husker jeg ikke — jeg ser utydeligt den pyntede Kirke, men Søllerød Kirke og Kirkegaard hører til Erindringer, der er langt senere end Begravelsen. Det eneste jeg husker, er, at mine Fættre fra Sofiendal var tilstede, og at de kyssede mig. Det var saa uvant, min Fader havde aldrig plejet at kysse os Børn, min Moder heller ikke.

Alt det øvrige fra de Dage synker hen i et uigennemtrængeligt Mørke, hvoraf ingen Erindringer lyser op. Min Fader døde et Fjerdingaar, før jeg fyldte sex Aar. — Vort Ophold paa Villa Julia var med hans Død forbi. Vi forblev der vel nok nogle Maaneder, jeg har et dunkelt Indtryk af »noget der ikke var som før«. Saa rejste min Moder til England til sin Slægt, og vi Børn blev med Jomfru Gendrup sendt til en gammel Fyrmester Lehm i Spodsbjerg ved Isefjorden.

TREDIE KAPITEL

Spodsbjerg og Egebæksvang.

VED min Faders Død maa min Moders Stilling have været ret vanskelig. Ikke i økonomisk Henseende, thi det var hende, der ejede Formuen, Villa Julia var hendes Ejendom, og hvad Gæld min Fader efterlod sig paahvilede retslig set aldeles ikke hende. Men i alle andre Henseender maa hun have været meget vanskelig stillet. Som allerede forud antydet stod min Fader i Kamp med sin Samtid. Der var alvorlig Misstemning mellem hans nærmeste Slægt og ham. Hans Moder, der var født Reedtz Thott og en Søster til den gamle Baron Otto Reedtz Thott til Gaunø, var død nogle Aar før, vistnok i 1868. Baron Otto Reedtz Thott var død i Begyndelsen af Trederne, og den nuværende Besidder af Gaunø var den Gang en ung Mand i Begyndelsen af Trediverne. Jeg har ikke Indtrykket af, at min Fader stod ham eller overhovedet sin mødrene Slægt meget nær. Min Bedstefader Baron Jørgen Rosenkrantz til Sofiendal og Vedø havde været gift to Gange. Af første Ægteskab med en Dame af den Hessiske Familie Marquard havde han to Sønner, min Faders Halvbrødre. Den ældste, min Onkel Gottlob Rosenkrantz til Sofiendal var den Gang Stiftamtmand i Viborg, en fremragende og indflydelsesrig Embedsmand, men af politisk Overbevisning som af Væsen og Anskuelse i øvrigt meget forskellig fra min Fader. Jeg tror at turde sige, at Forholdet mellem de to Halvbrødre ved min Faders Død var noget spændt, ikke mindst fordi min Fader kort forinden havde stillet sig til Folketingsvalg i den Kreds, hvori Sofiendal laa, paa et ret yderliggaaende oppositionelt Grundlag. Han var vel ikke bleven valgt, men hans Opstilling havde bevirket, at Venstres Kandidat havde taget Kredsen.

Men der kan have været andre Grunde til, at Forholdet mellem Halvbrødrene var spændt. Min Bedstefader var en ejendommelig Skikkelse, hans Liv var rigt paa Eventyr og Omskiftelser. Et Portræt af ham, jeg kender, er malet efter en Miniature og giver et romantisk, vel nok stærkt forskønnet Billede af ham. Han var født den 13. Dec. 1774 paa Rosenholm, Søn af Iver Rosenkrantz til Rosenholm.

Medens denne Iver Rosenkrantz var en beleven og fint dannet Mand med lang og god Statstjeneste, var hans Søner opdragne og opfødte paa Landet fuldkommen fjernt fra Berøring med de ledende Kredse. Man læser almindeligvis i Danmarks Historie, at den gamle danske Adel ved Enevældens Indførelse trak sig tilbage til Gaardene og overlod Rigets Embeder til de af Enevolds-Kongerne indkaldte Tyskere. Der ligger heri en betydelig Overdrivelse. De Slægter, der fik stor Indflydelse under Enevælden, var først Ahlefeldterne, der i over Hundrede Aar havde spillet en Rolle i Landets Historie og egentlig var saa god dansk en Slægt som nogen; dernæst Reventlowerne, der allerede under Christian den fjerde havde tjent Danmark, og endelig Holsteinerne, der meget hurtig blev gode danske Mænd. Det er rigtigt, at der til Hoffet blev knyttet indvandrede Tyskere som Knutherne og Holckerne, og at Statstjenesten til Rigets Held knyttede Mænd som Bernstorfferne og Greverne Schimmelmänn til Danmark; men helt op til Udløbet af det 18. Aarhundrede var Kærnen i den danske Godsejerstand den gamle danske Adel, og paa dens Hænder var indtil de vanskelige Aar under Statsbankerotten saa godt som alle de gamle Gaarde. Slægten Rosenkrantz blev ikke ved Enevældens Indførelse i mindste Maade berøvet sin Andel i Statstjenesten. Rosenholm-Linien, som i 1660 var Slægtens Hovedlinie, frembragte i de følgende halvandet Hundrede Aar en Række betydelige Mænd, der stod Tronen nær og ejede betydeligt Jordegods. Ved en tilfældig Forskydning var Stamsædet Rosenholm fra den lærde Holger Rosenkrantz's ældste Søn Jørgen gaet over til hans yngre Søn Erik, og Enevældens Rosenholm-Linie var saaledes egentlig en yngre Linie, indtil min Tipoldefader Werner Rosenkrantz til Baroniet Willestrup tillige arvede Stam-

huset Rosenholm, der fra ham gik i Arv til min fornævnte Oldefader Iver.

Jeg har ikke kunnet oplyse, hvori det ligger, at denne statelige og fint dannede Mands Sønner blev saa stærkt rustificerede, at Familiesagn endnu beretter om deres grove og vilde Liv paa den gamle Renæssanceborg, — min Bedstefader skal saaledes have erhvervet en rød Hoppe fra sin ældre Broder Stamhusbesidderen ved at ride den fra Viborg til Randers klædt i Adams Kostume — men sikkert er det, at det Indtryk, min Fader i sine Livserindringer har faaet af den gamle danske Adel, skyldes den Tilstand, der herskede under Frederik den 6tes Regimente, da Embedsstanden rekruteredes fra borgerlige Kredse, og Militærstanden saa godt som udelukkende var indvandrede Holstenere og Emigranter fra Frankrig. Min Bedstefader var Kaptajn paa Vuggen, faldt i Unaade, fordi han som ganske ung i en Duel dræbte en Lærer paa Kadetakademiet og søgte saa ud i Napoleons-Krigene, hvor han blev knyttet til den store Kejser som hessisk Officer. Han deltog i en Sammensværgelse mod Napoleon, blev dømt til Døden, men flygtede under meget romantiske Forhold og naaede Danmark med sin Hustru, en Datter af en hessisk General v. Marquard. Ægteskabet, i hvilket der var to Sønner, fornævnte Gottlob Rosenkrantz og Fritz, senere Oberst i Kavalleriet, var ikke lykkeligt og blev opløst, efter at Hustruen havde forladt Hjemmet ligesaa eventyrligt, som hun havde betraadt det. I 1812 giftede min Bedstefader sig saa med min fornævnte Bedstemoder født Reedtz-Thott.

Min Fader har i en Novelle i sin Bog Julekongen givet en sanddru og fængslende Skildring af sin Barndom paa det afsides beliggende Sofiendal. Her giver han et andet Billede af min Bedstefader end det, Miniature-Maleriet har givet: En sær, barsk og menneskefejensk Bondemand, haard og stræng mod alle, bitter og verdensfjern. Han døde 1833, og Sofiendal erhvervedes ved hans Død af hans Søn af første Ægteskab Gottlob Rosenkrantz, der ved Flid og personlig Dygtighed havde skaffet sig en smuk Stilling som Amtmand allerede i en ung Alder. Han kaldte sin landflygtige Moder tilbage, og mens min Bedstemoder levede i København væsentligst af Understøttelse fra sin Broder paa Gaunø, sad »den første Kone« som Frue paa Sofiendal.

Jeg har Beretningen om dette fra min Moder, der altid opfattede Forholdet, som om min Faders Brødre havde frarevet ham hans lovlige Arv og selv sikret sig, hvad der var at arve efter min Bedstefader. Jeg selv, der senere fandt et andet Hjem paa Sofiendal og følte mig nær knyttet til min myndige og rettænkende Onkel Gottlob, har en anden Opfattelse. Forholdet har været det, at min Bedstefaders Formuesomstændigheder var daarlige, og det skyldes min Onkels store Dygtighed, at Sofiendal nu i over Hundrede Aar har kunnet bevares for Slægten. Min Onkel, der var besjælet af en varm Slægtsfølelse og stor Kærlighed til Slægtens Minder, havde i Virkeligheden intet at bebrejde sig overfor sin Halvbroder. Noget andet er, at det ofte kom til Rivninger imellem dem, dybt forskellige som de var, og særlig har da ogsaa min Onkels Kærlighed til sin Moder skabt det underlige Forhold, at af to Enker efter samme Mand den fraskilte kom til at staa som den egentlige Enke, knyttet til Hjemmet hun en Gang frivillig havde forladt.

Min Bedstefader var bleven skilt fra min Bedstemoder allerede i Aaret 1806. Da hun døde, lod min Onkel hende jorde paa Venge Kirkegaard i samme Grav som min Bedstefader og satte paa Latin den Gravskrift over Graven: »Hvad Gud har sammenføjet, skal Mennesker ikke adskille«. Min Bedstemoder blev jordet i et Hjørne af Venge Kirkegaard i samme Grav som min Faders tidlig afdøde første Hustru, en Datter af Amtmand Rosenkrantz i Skanderborg. Et simpelt Gravminde med en hvilende Hund viser nu, hvor min trofaste stilfærdige gamle Bedstemoder hviler.

Som sagt: Forholdet mellem Brødrene har ikke været det bedste, og min Moder, der lidenskabeligt tog Parti for min Fader i alt, fandt ikke i hans Slægt nogen, til hvem hun kunde nære Kærlighed og Tillid. Ligesaa stod det til med hans tidligere Venner og Standsfæller. De sidste Aars bitre Stridigheder havde fjernet ham fra de Mænd, han tidligere havde staaet nær. Frijs-Frijsenborg, Holstein-Holsteinborg, Rosenørn-Lehn og Hall betragtede han paa de sidste Aar næsten som Fjender. Kong Christian den niende kunde ikke lide min Fader, af hvem han troede sig krænket, og jeg har i H. C. Andersens Dagbog fra de

Aar fundet en pudsig Bekræftelse herpaa. Andersen fortæller, hvorledes Kongen under et Besøg hos ham pludselig var bleven kølig og unaadig, fordi — mente Andersen — min Faders Bog »Julekongen« laa paa Andersens Bord. Uagtet Andersen var en god Ven af min Fader, Gudfader til min Broder, skyndte han sig for at afvende den kongelige Unaade med at desavouere min Fader. Imidlertid skylder jeg Sandheden at indrømme, at den ridderlige Konge ikke overførte sin Uvillie paa min Moder eller os Børn. Min Moder har fortalt mig, hvorledes han under en Audiens, hun havde hos Dronning Louise netop i Tiden kort efter min Faders Død, indstændig opfordrede hende til at afstaa fra sin Plan at forlade Landet med sine fire Drenges med den smukke Motivering, at det vilde være urigtigt af hende at unddrage hendes Mands gamle Fædreland fire raske Sønner, som det maaske en Gang kunde faa Brug for. Og samtidig lovede Kongen hende den Støtte, disse Drenges maatte behøve, hos ham.

Jeg er overbevist om, at det skyldes disse Ord af Kong Christian den niende, at min Moder ikke forlod Danmark og med sine fire Drenges vendte tilbage til sit Fædreland, hvor hun den Gang havde megen Slægt og en betydelig Formue. I Stedet solgte hun Villa Julia og betalte dermed hver Hvid Gæld efter min Fader. Vi skulde opdrages i Danmark og blive danske Borgere. Det gik anderledes end tænkt. Min ældste Broder døde ung, Marcus rejste som 16-aarig til Amerika og brød sig en Bane der, Arild drog som 15-aarig til Italien og blev Maler. Jeg er den eneste, der er bleven i Danmark. Men jeg er ogsaa til Gavns bleven dansk. Fraset et vist Sprogtaalent, der vel dels skyldes min Fødsel og et Ægteskab hvor Forældrene tilhørte forskellige Nationer, dels mine talrige Rejser og Ophold i Udlandet, er alt hos mig »pæredansk«, og jeg vilde aldrig kunne føle mig hjemme udenfor Danmark.

Om de Forhandlinger, der fandt Sted efter min Faders Død, ved jeg iøvrigt intet. Jeg ved kun, at min Moder rejste til England, og at vi fire Drenges i Foraaret 1873 blev sat paa vor store Char à banc sammen med Jfr. Gendrup og af Martin kørt over Hillerød og Frederiksværk til Spodsbjerg ved Kattegattet. Jeg husker tydelig denne Køretur, særlig Viadukten ved Hillerød med den nyanlagte Jern-

bane og Fjorden ved Frederiksværk. Jeg husker det lille venlige Fyrmesterhus med Hr. Lehm og Fru Lehm, to elskelige spidsnæsedede gamle Væsner, der gjorde alt for os Børn. Vi lettede dem Arbejdet ved at faa Mæslinger, hvorfor hele Kolonien maatte holde sig i Ro i Uger. Fra den Tid husker jeg Spodsbjerg og Lynæs, som jeg aldrig senere har genset, men iøvrigt selvfølgelig meget lidt af det regelmæssige Liv, der næppe kan have varet længere end to à tre Maaneder.

Martin hentede os igen, og vi blev kørt til Egebæksvang, hvor min Moder havde lejet en Villa, der endnu staar op mod Skoven tæt ved Kapellet omtrent lige over for Egebæksro. Her tilbragte vi Sommeren 1873. Jeg føler mig ganske overbevist om, at det er i Sommeren 1873, jeg bliver til som »Person«. Den Gang traadte jeg først rigtigt i Berøring med Mennesker, den Gang begynder min Opfattelse af Omverdenen at danne sig, og jeg synes selv, at jeg i meget ringe Grad er bleven forandret fra da. Det er naturligvis ikke saadan, at jeg kan gøre Rede for, hvad der skete fra Dag til Dag, men jeg har fra det Tidspunkt af en klar og tydelig Opfattelse af de fleste Mennesker, jeg siden har truffet, saa nogenlunde Oversigt over Steder og Begivenheder i mit Liv i deres Rækkefølge og ydre Aarsagssammenhæng, saa jeg tør sige, at det er meget lidt betydeligt, der siden da er hændet mig, som jeg har glemmt. Det vil med andre Ord sige, at Teksten til mine Barndomsbilleder er bleven fyldigere og mere udtømmende, og at jeg er i Stand til at fælde mine egne Domme om det, der hændte mig i Livet. Den 22. April 1873 var jeg fyldt sex Aar, og fra den Tid gør jeg Krav paa som Verdensborger at kunne bidrage mit til det lille Omraade af Verdenshistorien, hvortil jeg har været Tilskuer

De første »fremmede«, med hvem jeg altsaa som sexaarig Verdensborger traadte i Forbindelse, var Familien Løvenskjold, den yngre Broder til den fornylig afdøde mærkelige Lensbaron Løvenskjold til Løvenborg; han var afgaaet Husarofficer og hed Baron Oscar Løvenskjold gift med en Datter af min Faders tidligere Kollega, den svenske Diplomat Baron Hochschildt.

Allerede nu maa jeg fremsætte en almindelig Bemærkning, som er nødvendig for den, der skildrer endnu levende

Samtid. Jeg har sagt, at jeg som sexaarig Verdensborger begyndte at dømme om Personer og Forhold; jeg forlanger ikke, at mine Domme skal tages for andet end hvad de er: et Barns Domme, men jeg beder Slægtninge af de Personer, jeg i det følgende kommer til at nævne, og jeg beder dem selv, forsaavidt jeg omtaler nulevende, at betragte Udtalelserne her som et Barns Domme, der ingen kan fornærme. Der hersker endnu — særlig i den Kreds af Mennesker, der endnu paa Samfundets Naade bestaar som det man kalder Overklasse — altid med dyb Undskyldning fordi dette Ord endnu bruges — en egen Sky mod offentlig Omtale af Privatlivet. Ganske vist har en Forfatter den Udvej at benytte sine Livserfaringer i sin Literatur, men mon ikke alligevel der ligger en særlig Charme i, at det beskrevne henføres til Mennesker, der har levet? Det glæder altid Mennesker at læse om dem de kender eller har kendt, naar det er godt og venligt, og det er vel heller ikke saa svært at være taktfuld og diskret.

Med Glæde minder jeg mine første jævnaldrende Venner, Carl Løvenskjold, den nuværende Besidder af Baroniet Løvenborg, og hans to Søstre Elisabeth og Annette og deres Forældre.

De boede skraas overfor os paa Egebæksro lige ud mod Sundet. Baronesse Løvenskjold var min Moders Veninde og tog sig moderligt af os Børn. Hun var den Gang 30 Aar, meget smuk og meget musikalsk; hun tog sig af os fire smaa, der den Gang boede alene med Jomfru Gendrup og Martin, plejede min yngste Broder Arild, der var dødssyg af Lungebetændelse, med samme Opofrelse som kunde det have været hendes eget Barn. Det lyse, muntre Hjem med de nydelige og frem for alt velopdragne Børn blev i den Periode vort Hjem. Jeg husker vore Lege i den smukke lille Have, jeg husker særlig to hvide Spidshunde, af hvilke den ene hed Mufti, der spillede en betydelig Rolle i vort Liv i de Dage.

Det mærkeligste ved denne Inddragelse af fremmede i vor lille Kreds var i Grunden dette, at vi blev os bevidste, at vi ikke var de eneste, at der var andre Mennesker til i Verden end vi, og at man kunde træde i Forbindelse med disse andre. Det har for mig gennem hele Livet været afgørende, at jeg fra min Barndom altid traadte i Forbin-

delse med andre paa den Maade, at disse andre ligesom var lidt finere end jeg, eller rigere, levede under større Forhold end jeg. De var altid bedre klædte, der blev gjort mere Stads af dem, deres Livsudsigter var lysere, men samtidig var vi i alt væsentligt lige. Rent uvilkaarligt fødtes der hos mig en vis Beundring, der aldrig blev til Misundelse, og dog samtidig en Følelse af, at jeg nok hørte med til Kredsen, men alligevel ikke stod »paa Højden«. Den lille Villa med de Løvenskjoldske Børn blev for mig et helt Paradis, hvorhen jeg søgte med Beundring, idet jeg stadig følte, at alt der var lysere, smukkere og rigere end hjemme hos os. Der var da ogsaa over det lille Hjem den ejendommelige svenske Stilfuldhed, som den danske Adel aldrig har kunnet erhverve sig, fordi den er direkte i Slægt med det »orientalske«, der begynder, saasnart man sætter Foden paa svensk Grund. I Virkeligheden begynder nemlig »Østen« allerede i Malmø, og den skaanske Adel er præget af det, jeg vilde kalde den gode »Orient«, varmere i Tonen og prægtigere i Farven end vi finder hos os selv.

Her traf jeg første Gang min da nylig afdøde Gudfader Baron Blixen-Fineckes Enke, Prinsesse Augusta, der som Dronningens Søster stod for mig i et overjordisk Skær. Hendes yngste Søn, nuværende Ejer af Hesselagergaard paa Fyn, Baron Axel Blixen, var lidt ældre end jeg, men Legkammerat med Carl Løvenskjold. For ham nærede vi en overjordisk Respekt, særlig da han en Gang havde været paa Besøg hos Løvenskjolds kørende med egen Ponyvogn og medbringende selve Prins Valdemar; — men den Dag stod vi rigtignok i vores egen Havelaage og maabede som smaa Husmandsbørn.

Ved Midsommertid kom min Moder hjem. Hun bragte os en lille Hest og en lille Vogn fra Skotland. Naar jeg ser dette lille Køretøj, som det viser sig paa Billedet taget hos en Fotograf i Helsingør, fatter jeg ikke, hvorledes dette lille Dyr kunde trække os fire Børn, vor Moder og Jomfru Gendrup til Helsingør! Sikkert er det, vi kørte alle sex i Vognen. Jeg husker tydelig den Tur. Jomfru Gendrup var med paa Billedet, hun havde stillet sig op i Baggrunden, men blev efter en hæftig Tilrettevisning retoucheret bort, saa der kun ses en Skygge af hende paa Fotografiet. Min Moder var meget stræng. Paa Hjemvejen væltede hele Sel-

VOGNET OG DEN LILLE GRAA

skabet i en Grøft udenfor Opkørslen til Meulenberg. Den lille Graa løb hjem med Vognen, og Selskabet kom hinkende hjem fra Expeditionen.

Med min Moders Hjemkomst kom der Orden i vort daglige Liv. Pligterne begyndte. Gunde og jeg blev hver Dag sendt i Skole hos en gammel Hædersmand, der boede ved Siden af Pottemageren i Egebæksvang. Hvad han hed, har jeg glemt, han staar for mig som ældgammel og inderlig rar, altid i Slaabrok og altid indhyllet i Tobaksrøg. Turen til Skole var ikke ufarlig, den gik gennem Skoven, hvor talrige Køer gik løse. Paa Vejen var Gunde den modige og overlegne, i Skoletimerne herskede jeg atter paa Grund af min Lærenemhed.

Omme bag Skoven ligger Flynderupgaard, derhen vandrede vi Rollinger om Aftenen med min Moder for at krebse i Dammene. Løvenskjolds var ofte med, og jeg ser tydelig for mig den lille Karavane med Krebseredskaberne samlet om Dammen, mens i det Fjerne Aftentoget brusede frem over Nordbanen og fyldte os Børn med grufyldt Undren.

Og Tordenvejret — det tordner altid om Sommeren i Egnen ved Helsingør, tordner som kun faa Steder i Landet. Jeg husker, hvor vi krøb sammen i et Hjørne af vort Kammer, mens Lynene gliintede og Tordenen rullede. Jeg lovede Vorherre at være pænt artig og læse mine Lektier tre Gange, hvis han vilde lade være med at lade Lynet slaa ned. Naar Tordenvejret holdt op, tror jeg nok jeg snød ham for de to Gange, hvad der altid forøgede Ængstelsen, naar det næste Tordenvej kom.

Ejendommeligt for vor lille Hustand var det, at min Moder altid spiste alene, mens Martin iført et mørkt Livré vartede op. Hun holdt strængt paa, at Børnene skulde spise for sig, og det var først, da jeg Aaret før jeg blev Student — i 1884 — vendte tilbage fra Herlufsholm, at jeg fik Lov til at sidde til Bords sammen med min Moder. Hun førte sin lille Karavane med fast og stræng Haand, og vi var forfærdelig bange for hende, samtidig med at vi saa op til hende og ærede hende som et overjordisk Væsen. Men for min Erindring staar hun netop i den Sommer som en mørk Kontrast til den lyse og muntre Baronesse Løvenskjold, og vi syntes alligevel, at Børnene derovre havde

det lysere og lettere end vi. Fire Aar senere kom vi til at bo under Tag med dem i København.

Nogen egentlig Omgangskreds tror jeg heller ikke, min Moder den Gang havde, men alt laa jo ogsaa hen i Opløsning. Villa Julia var endnu ikke solgt, og Planerne for den store Udenlandsrejse vel næppe nok lagt endnu. Vi vendte ved Efteraarstid tilbage til Villa Julia, men det var ikke det gamle Sted. Alt stod i Opbruddets Tegn, og en Dag i Oktober blev vi for sidste Gang af Martin kørt til Klampenborg Station for at afgaa til København.

Det var den første Jernbanerejse, jeg husker, den staar for mig endnu tydelig i al sin Højtidelighed. Det var ogsaa en helt anden Tilværelse, til hvilken dette Klampenborgtog førte mig hen. Livet paa Landet var forbi. Martin fik Afsked, Brune og Hunden Beauty kom til Skotland til min Morbroder Sir James Mackenzie, Skimmelen og den lille Graa blev solgte, Hjemmet paa Villa Julia blev opløst for stedse.

Vi tog ind paa Hotel Union paa St. Annæ Plads, et meget beskedent Hotel, der vist eksisterer endnu. Jeg husker Skibsmasterne og Havnen, men meget lidt af København, som jeg først lærte at kende to Aar senere efter vor store Udenlandsfærd. Jomfru Gendrup havde forladt os, hun var altid i Unaade, og min første Lærerinde Jomfru Ibsen vendte tilbage som Guvernante og Lærerinde. Hun kom til at ledsage os paa Rejsen, og hun var da ogsaa et Stykke typisk Danmark, der fulgte med til fremmede Egne. Vi sejlede til London med en Damper, der hed »Thyra«.

FJERDE KAPITEL

Over London og Paris til Genua.

DAMPSKIBET »Thyra« havde en Gang den onde Skæbne at blive paasejlet, ved hvilken Lejlighed Skibets Hæk blev skaaren bort. Det var et stort Held for mig, at dette ikke indtraf paa vor Sejlads til England, thi i Hækken var en Køje, og i Køjen plejede jeg at ligge. Det er et rart Sted, fordi man, naar Skibet begynder at »vippe«, faar Vippeturen med i hele Kurvens Længde. Jomfru Ibsen og mine Brødre fik ikke slet saa meget Kurve, men dog mere end nok — navnlig stakkels Jomfru Ibsen; hun forsikrede dyrt og helligt, at havde hun vidst, hvad hun gik ind til, havde hun aldrig ladet sig fæste. Min Moder saa jeg ikke under hele Sørejsen, men jeg, der altid har været søstærk, gik paa Opdagelsesrejse rundt i det store Skib og stiftede Venskab med en hel Mængde Medrejsende; naar dette Venskab ikke var for Livet, skyldtes det, at mine nye Venner ved Ankomsten til England ubarmhertig blev myrdede og opædte af de Indfødte.

Det var nemlig Køer og Svin, der den Gang rejste mindre komfortabelt over Nordsøen end nu, hvor de foretager Rejsen, ikke udsatte for Søsøge, i slagtet og letsaltet Tilstand. Min Broder Gunde og jeg nød Sørejsen i dens hele Længde, befriede for enhver Tugt og ethvert Opsyn og forkælede af Kaptajnen og Skibets Personale.

Da »Thyra« stod ind ad Themsen, krøb de søsyge frem, og Jomfru Ibsen begyndte at orientere sig og holde smaa belærende Foredrag for os om Englands Historie og Geografi. Paa Floden laa Eventyrskibet »Great Eastern« med sine Kæmpehjul og mange Etager, over hvilke en Række Skorstene og Master knejsede. Det laa langt nede paa Floden og var Genstand for Søfolkens Haan, fordi

det trods sin uhyre Størrelse eller maaske netop paa Grund af denne var umuligt som Søskib. Saa dukkede for mig en graa sludfyldt Londonner-Morgen Tower of London frem med sine graa Taarne og Gitteret foran »traitors-gateway«. Min Moder fortalte mig om Anna Boleyn og Jane Grey, og mit første Indtryk af London var da Retterstedet, hvor de skønne Dronninger blev halshuggede. Hun fortalte os om »the mud-larks«, de lurvede Personer der sneg sig om ved Themsen og puffede intetanende Fremmede ud i den dyndede Strøm. Og saaledes gik det til, at jeg, da jeg flere Aar senere læste Jules Vernes Bog om Great Eastern, Harrison Ainsworths »Tower of London« og Dickens Oliver Twist, blev mindet om min første bevidste Ankomst til London, mit første andagtsfulde og grufyldte Indtryk af den store Verdensby. Derfor læste jeg med større Hengivelse end mine Kammerater om Jane Greys og Bill Sikes Død, jeg kendte jo Stedet, jeg havde som sex Aars Dreng set traitors gateway og Towers skumle Mure, jeg havde set de snavsede Huse mod Floden, fra hvis Tag Bill Sikes styrtede ned i Dyndet og Døden.

Ved Ankomsten blev vi Børn foreløbig anbragte hos den danske Vicekonsul Meyer, i hvis Hus vi tilbragte den første Tid i London. Der spaserede vi rundt hos Meyer i hans lille Hus med den traditionelle londonske Baghave, der var fyldt med rustne Knappenaale — Myriader af Knappenaale, som vi pillede op af Gruset. Vi besøgte Konsulatet i Muscovy Court paa Tower Hill, Stedet hvor de politiske Henrettelser foregik.

Her sad jeg fem og tyve Aar senere paa det samme Kontor og fik af den nuværende Departementchef Clan fortalt, hvorledes min elskværdige Vært Meyer døde.

Meyer sad paa Kontoret i den skumle lukkede Gyde ved sin aabne Pengekasse, da en lurvet klædt, kæmpestor Person traadte ind ad Døren og slængte ham en ætsende Vædske mod Ansigtet. Den ramte ham ikke, men Meyer sank ned af sin Stol død i samme Stund af Skræk. Personen flygtede, vistnok uden Kassen. Der var mange, der saa ham, og Generalkonsul Delcomyn androg støttet af Prinsesse Alexandra, der satte Pris paa Meyer, Politiet om energisk Forfølgning af Morderen. Men det engelske Politi svarede konsekvent og karakterfast: Bevis at han er

Morderen, vi risikerer at han »kommer ned« paa os med »claim for damages« 10.000 £, vil De maaske deponere dem? Meyer var død, Beviset var usikkert, og Generalkonsulen opgav Forfølgningen af Meyers Morder, der formodentlig er endt i et roligt Familieliv, velsignet og savnet af Børn og Børnebørn.

Langsomt og ligesom gennem Taagesløret afdækkedes en lille Stump af London for os, særlig Tower og Egnen om Floden, uhyggelig trist og graa. Det varede ikke længe, thi kort efter flyttede vi til min Tantes lyse og pragtfulde Hus ved Southwick Crescent, ikke langt fra Marble Arch, Indkørselsporten til Hyde Park.

Min Tante Nancy Lister var ti Aar ældre end min Moder; hun var Enke efter en rig og anset Advokat, Queens Councillor hed det den Gang, forkortet til Q C., ved Navn Tom Lister. Han tilhørte en fornem Slægt, der paa en eller anden Maade var i Familie med Hertugen af Norfolk, hvorfor vi Børn meget hurtigt begyndte at skændes med vor lille Kusine Roma Lister om, hvorvidt Mackenziernes ved deres Slægtskab med Hertugen af Sutherland var finere end Listerne eller ikke. Denne Strid er endnu ikke afgjort, den sidste Diskussion førte jeg i Aaret 1911 i Rom, da jeg besøgte min Kusine, der nu bebor et gammelt Palæ ved Engelsbroen i Via Banca di santa Spiritu.

Stort og fornemt var min Tantes Hus, det var min Bedstemoders gamle Hjem, og over Døren prangede et pragtfuldt Vaabenskjold med Mackenziernes Hjortehoved og en uhyre forgyldt straalende Sol med Devisen »sine macula«. Vi Børn blev med Jomfru Ibsen indlogerede i Kælderetagen — lidt langt nede — Og der stiftede vi Be-

kendtskab med en lille buttet Stuepige med hvid Kappe, som vi kaldte »sugarplum«, formodentlig fordi hun fodrede os med Bolscher. I hendes Skikkelse holdt senere Dickens' Pegotty i David Copperfield sit Indtog i min Fantasi. Jeg lærte Dickens at kende i Aarene 1879—81, altsaa sex til otte Aar efter mit Londonner Ophold, jeg ejede alle hans Bøger og læste dem om og om igen. Deres Baggrund var stadig mine første Indtryk fra Opholdet i London 1873, jeg syntes, jeg saa hele Sceneriet for mig. Meyer blev Kontoristen i Our mutual friend, jeg selv den lille Oliver Twist i de pæne Klæder, og jeg syntes, jeg gensaa Gadedrengene og Sugar-plum's Udkaarne, en kæmpemæssig Policeman, der patruljerede paa Southwick Crescent og paa Konto Prinsessen af Wales gjorde galante Tilmærmelser til Jomfru Ibsen, som denne tause Dame paa Grund af Sprogvanskeligheder maatte renoncere paa fuldt at udnytte. Vi talte et rædselsfuldt pigeon-Engelsk. Jeg husker en Vending som denne: cutten of thas head up-po, det betød halshugge og havde sin Tilknytning til de henrettede Dronninger fra Tower, der flettedes ind i den mere moderne Idyl Sugar-Plum og hendes galante Bobby.

Stor Interesse nærede jeg for de store sorte fjederprydede Ligvogne, der kørte over Gaden, hvor vi boede. Selv var jeg lige ved at stifte Bekendtskab med en af dem. Jeg blev nemlig meget syg, Hjernebetændelse tror jeg det var, og svævede i flere Dage mellem Liv og Død. Jeg blev flyttet helt op i de øvre Etager, hvor Sovekamrene laa. Hvide Feberspøgelser svævede for mit Leje og fyldte mig med Rædsel, uendelige Tog af hovedløse Dronninger og skrækindgydende Bøddler og Policemen. Jeg stod det igennem, men det fik den Betydning for mig, at jeg, der i de nærmeste Aar var lidt svagelig, blev knyttet nærmere til min Moder, hvad jeg paa Grund af visse Brist i min Karakter benyttede til at erhverve mig en Førerstilling i vor lille Sektion, d. v. s. til som den foretrukne og forkælede at tyrannisere Jomfru Ibsen og mine Brødre og at misbruge min lette Adgang til min Moder paa samme Maade som en Favorit misbruger sin Fyrstes Gunst.

Dette Forhold, der blev skabt ved min Sygdom i London, varede i en halv Snes Aar, i hvilken Tid jeg altsaa var Kælebarnet. Det stillede mig i en lidt skæv Stilling

til min ældre Broder, til senere Huslærere og til Tyendet og har maaske nok en Tid været til Skade for min Karakters Udvikling. I hele min Barndom var jeg stærkt befængt med Favoritunoder, der skyldtes Forkælelse paa Grund af Sygdom.

Hyde Park med Marble Arch, Serpentina og den store Exercenterplads, hvor the volunteers red i deres pragtfulde Uniformer, var Centrum i vort Udendørsliv. Vi stiftede Bekendtskab i det engelske Aristokratis bedste Kredse, smaa vordende Lord og Ladies legede med de fire smaa Landsmænd af Prinsesse Alexandra; jeg lærte allerede da dette Tryllenavn, the charming danish Princess at kende.

Tidlig lærte jeg altsaa at drage Nytte af Landsmandskabet med Prinsessen af Wales, et andet Glansnummer var forbeholdt senere Dage; mit Navn Rosenkrantz i Forbindelse med Prins Hamlet af Danmark, der har aabnet mig Vej til mange udmærkede Englændere paa Øen og Fastlandet, kunde den Gang billigvis ikke spille nogen Rolle for mig, thi fremmelig, som jeg selv fremstiller mig, var jeg vel, men Bekendtskabet med Shakespeare gjorde jeg først i Aaret 1879 i København, da min Moder anskaffede den store illustrerede Cassel-Udgave, der i mit tolvte Aar indviede mig til at blive dramatisk Forfatter. — Opus 1 var et romantisk Drama i Shakespeare-Heibergsk Stil af 1880, der endnu foreligger i Fragmenter!

Vor daglige Tur gik til Hyde Park; hvor vi legede ved Serpentina med smaa Sejlbaade, betragtede Vognfærdslen og Rytterne paa Rotten Row og legede med vore smaa Bekendte. Vor Yndlingsleg var »Skjul«, den hed paa vort pigeon-Engelsk »Go be hyde«, og vore smaa Venner, hvis Navne ikke interesserede os, døbte vi »go-be-hyderne«. Der lyder endnu i mine Øren en Melodi paa Ordene: »Vi gaar forbi go-be-hydernes Dør«, og jeg ser en Vrimmel af smaa muntre Pigeansigter med blaa Øjne og gule Krøller, jeg ser velfriserede Smaadrenge i korte afrundede Jakker. Hvor er de henne nu, livstrætte Ladies og Medlemmer af Overhuset med Spleen!

The Zoo — den zoologiske Have med dens Vidunderdyr — var os et Eden, og jeg mindes ogsaa med let Gysen Mme Touseaus Vox-Kabinet med Guillotinen og de stirrende Ansigter, der voldte mig en søvnløs Nat og skaffede Jomfru

Ibsen hæftige Bebrejdelser for at have overskredet sin Kompetence ved at føre min ældste Broder og mig derhen. Men stærkest af alle Indtryk var the Undergroundrailway med den tætte Kulrøg og de hurtig glidende Tog, dybt nede under Byen, den Gang et af Verdens Vidundere.

Under Opholdet i London dukker min Morbroder Sir James Mackenzie af Tarbot, Baronet, op i vor lille Kreds, iført en pragtfuld skotsk Uniform med bare Ben og folderig

Kilt, smykket med en mægtig Taske med Hestehaler og et slyngetrød-og-hvidtærnet Skærf om Skulderen. Uncle Jimmy, som han hed, var en høj stættelig Mand, den eneste overlevende af min Moders talrige Brødre og Indehaver af den største Part af Familieformuen med to store Godser, et i Højlandene, Stamsædet Mount-Gerald ved Inverness, og et i Nordengland, erhvervet af ham selv. Han var Major i et skotsk Regiment, sex Fod høj og martialske af Ydre, inderlig god og rar, et af de elskeligste Mennesker jeg har kendt. Min Moder fortalte mig siden om ham, at han til Slægtens Sorg opfyldte den Spaadom, der af en skotsk

Hex før Slaget ved Culloden var bleven udtalt over Mackenzieerne af Tarbot. The sixth »James« — det var min Onkel — skal sætte hele Familiens Rigdom over Styr. Det gjorde stakkels Uncle Jimmy ogsaa i daarlige Tider; da jeg lærte ham at kende i hans sidste Aar, sad han som Pensionist i London med en beskeden Indtægt. Men som jeg saa ham den Gang i 1873, blev han for mig »Skotten«, der senere, da jeg i mit ellefte Aar lærte Ivanhoe, Bruden fra Lammermoor og Midlothians Hjerter at kende, blev Inkarnationen af Sir Walter Scotts ædle Helte fra Højlandernes Bjege.

Jeg saa i den Tid kun meget lidt til min Tante og hendes Datter; jeg formoder, dette skyldes, at vi Børn levede for os selv, og at vi endnu ikke havde lært Sproget. Senere da vi levede sammen i Italien, saaes vi daglig. Julen tilbragte vi i London, og noget hen paa Foraaret brød vi op og rejste Syd paa.

Min Tante og hendes Datter var med, da vi sejlede over Kanalen, vi maatte ligge i sex Timer for Ebbe ud for Dieppe, og det blæste en Brandstorm. Endelig naaede vi Kajen ved Dieppe med dens Jernturnyre, dens Dynger af Varer og dens Kul. Der kravlede vi over Skinner og Kasser ind i Toget, der skulde føre os til Paris.

Fra Paris husker jeg kun meget lidt. Jeg husker Arkaderne i Rue Rivoli og Ruinerne af Tuilerierne, der laa efter Kommunen to Aar forud, jeg husker Ruinen af Frankrigs Bank og Navnet »Petroløserne« og Louise Michel. Jomfru Ibsen fortalte mig om de onde Prøjsere, der havde taget Slesvig fra os, og jeg troede det var dem, der havde brændt Byen af. Men noget Indtryk af Paris fik jeg ikke — vi forblev der vel kun kort — og medens jeg tidt paa senere Rejser har kunnet genkende Stederne fra denne Barndomsrejse, var der kun et Minde, Vendôme-Søjlen, tilbage, da jeg i 1888 atter gæstede Paris. Jeg antager, vi har boet paa et af Hotellerne i Rue Castiglione — deraf Arkaderne og Tuileriernes Ruiner!

Mit tydeligste Minde fra Paris i Foraaret 1874 er en hvid Kat, der aad en Mus, naar man i en Snor trak den hen over Gulvet. Musen blev ved med at gaa igennem Katten.

Fra Rejsen mod Genua, som var vort Maal, toner kun en Episode frem. Toget holdt — formodentlig i Savoien — flere Timer ved en Krydsningsstation, og her stod vi ud og gik en Tur. Det maa have været langt hen paa Foraaret. Markerne var grønne, og der var talrige Blomster i det klare Solskin. Vi lejrede os i et Hjørne af en Mark og spiste af vor Rejsekurv. Min Moder og Jomfru Ibsen sort klædte, vi smaa Rollinger i Bluser lejrede om de Voksne, da pludselig et forfærdeligt Brøl fik hele Klumpen til at fare op. Paa den anden Side af Gærdet, der laa som en fynsk Hasselhæk om en grønnende Mark,

stod et Æsel og skrød, dets lodne Hoved med de lange Øren kom frem gennem Gærdet. — Løven gik af Dyret, og Idyllen blev genoprettet. Og over Mindet sænker sig den varme stille Luft med de hvide Skyer henover de grønne Buske. Et hyggeligt lille Billede af en Skovtur, med Sydfrankrig som Baggrund, fyldte mig og min Broder med Undren. Naar jeg senere i min Barndom tænkte paa Frankrig var det altid det lille Landskab fra Savojen, der dukkede op for mig. Det var i mange Aar for mig Frankrig.

Er det Æslets Skyld, at det Minde er blevet staaende?

I Genua tog vi ind paa det samme Hotel, hvor min Moder ti Aar tidligere havde fejret sit Bryllup.

Den Nat var jeg syg, der var Feber og Spøgelser, jeg husker min Moders sørgende Ansigt, hendes dybe Bedrøvelse, var det Bekymring for mig, eller var det Mindet om Tabet af hendes Husbond — en Nat i Sorg og Rædsel. Jeg kendte intet til min Moders Oplevelser, men da min Tante i Vinteren 1893 i Rom fortalte mig om disse Begivenheder, stod denne Nat tyve Aar forud i Genua atter for min Erindring; jeg forstod min Moders Sorg og Angst ved sit syge Barns Leje kun et Aar efter Faderens Død.

Mit Sygdomsanfald var kun af kort Varighed, Foraarssolen skinner snart venlig og sommervarm over en lykkelig lille Koloni i Nervi, den skønneste og frugtbareste Plet paa hele la riviéra levante.

Der slog vi os ned og blev hele Sommeren 1874.

FEMTE KAPITEL

En Sommer ved Azurkysten — Nervi.

FOR mig er Italien altid symboliseret ved Bugten ved Nervi, den lærte jeg først at kende, der levede jeg i mere end et halvt Aar, og der oplodes mit Blik for en ny Natur, for nye Frugter og Blomster og for nye Mennesker. Naturindtrykket var det stærkeste, det maa jeg helt have kunnet overkomme.

Bugten ved Nervi ligger Syd for Genua, men saaledes skaaren ind mellem Klipper og saaledes lunet for enhver Vind Nord fra, at Sneen kan ligge højt i Genuas Gader og Ærterne endda staa i fuld Blomst i Nervi. Kysten er Klippekystr omtrent som Helligdommen ved Rø paa Bornholm, blot større og vildere. Det dybe Middelhav eller vel rettere det Thyrenske Hav slaar her mellem Klipper og Skær skummende ind mod Land eller hæver sig og synker i dybe Dønninger. I Solskæret er det altid azurblaat, det blaaeste blaa, i Storm og Regn bliver det staalgraat og Brændingerne fraader mod Kysten.

Helt ude ved Strandkanten over Klipperne er Jernbanen mellem Spezzia og Genua bygget. Den er hugget ud i Klipperne og føres gennem talrige korte Tunneller gennem de fremspringende Klippepynter. I Storm slaar Havsprøjt helt ind over Banelinien og Havet larmer, saa Togets Brusen ikke kan høres.

Men over Klipperne ligger saa herlige frugtbare Haver med Palmetræer og Akazier, med Blomsterflor som det kendes fra Nizza og den franske Riviera.

Her føres Strandvejen fra Genua til Rapallo, en fortsat Række af Huse som en lang Gade i en By. Den fører paa korte Stenbroer over talrige Flodsenge, der hele Som-

meren ligger tørre, og hvori kun en smal Rende tjener Befolkningen til Badekar og Vaskerbalje.

I Flodsengen ligger mægtige Rullesten og Dynger af Singel, og hvor Floden udmunder i Havet, er Fiskerlejets Centrum. Der staar de højstævnede Baade; der tørres Ruser og Garn, og der samles de brune, halvnøgne Fiskere til Samtale om Døgnets Begivenheder, smøgende deres korte Kridtpiber, mens Toldsoldater med skarpladte Geværer afpatrouillerer Strandvejen for at hindre Smugleri og ubeskattet Indvinding af Salt fra Havvandet.

Naar det stormer, slænger Havet brede Bølgeslag op i de tragtformede Flodmundinger, og Vandet siver mellem Stenene med en øredøvende klingende og skærende Larm, mens det ustandseligt frem og tilbage vælder og risler mellem Stenene. I Magsvejr, naar Havet ligger blankt i Dønningerne, mumler det sølvklart mellem de rullende Sten.

Der er altid Lyd, altid Bevægelse, Summen og Brusen af Hav og Mennesker, og der er næsten altid Lys fra Solen om Dagen og urolig Blinken af Stjernerne fra den dybblaa Himmel ved Nat.

Vi havde lejet en Villa, der tilhørte et gammelt Ægtepar, Signor Nieco og Hustru; det laa ved Vejen i en ret stor Have, just hvor en Bæk førte under en Bro paa Vejen ned mod Havet. Det laa indenfor Vejen, ret langt fra Havet, idet Vejen her slog en Bugt indefter, og bag det skraanedede Appeninerne op til en høj, lige Kam, som dannede de en skarp Grænse.

Her lærte jeg Bjærgene at kende. Jeg kendte Sundet og de lyse Bøgeskove ved Helsingør; jeg havde paa Rejsen set skiftende Landskaber med høje Alper, men langt borte eller i Forbifart fra Togets Vinduer. Her boede jeg ved Bjærgenes Fod og saa dem daglig. Deres Top naaede jeg ikke, jeg tænkte vist aldrig paa hvad der laa bag ved dem, de dannede som i en Stue en Væg, der skjulte det, der laa bag ved. Vilde jeg stirre vidt, kunde jeg se ud over det blaa Hav, og det var mig nok.

Der laa en prægtig stor Have mellem Vejen og Havet, den tilhørte Markien af Rapallo; vi kaldte den Villa »Graapallos«. Nu er den Hotelhave. Der gik vi hver Dag Tur med min Moder, der i sin Skizzebog tegnede smukke Bil-

leder af Villaerne, Havet og Klipperne. Jeg tror, det var de Dage i Nervi, der lagde Grunden til min sværmeriske Beundring for min Moder i mine Barndomsaar. Lille var hun, mørk og sortklædt, men hun kunde alt; hun tegnede, malede og spillede Klaver som en Virtuoso, hun fortalte os Eventyr og Historier fra svundne Dage, og alle, der nærmede sig hende, bøjede sig for hendes Fasthed og Energi. Skønt spinkel taalte hun alle Strabadser, hun førte os paa lange Ture op mellem Vignerne, hvor lerklinede Huse med farvede Glassplinter for Pigge skærmede mod Indbrud; hun førte os til Klipperne, hvor Havet brusede, vi lærte at svømme i et klippeskærmet Bassin, hvor ottearmede Blæksprutter svømmede rundt og forfærdede os, og hvor de nøgne Fiskerunger boltrede sig imellem hverandre.

Vi fulgte hende trippende, som smaa Hanekyllinger følger en klog og modig Hønemor.

Hjemme læste vi Lektier med Jomfru Ibsen og drillede vor Kusine Roma Lister, som vi kaldte Chrissie-Nanny, og da særlig hendes Guvernante Miss Iron.

En ganske særlig Form for aandelig Føde er den engelske Guvernanteroman. Den omhandler i Almindelighed en vidunderlig sart og henrivende ung Pige, Datter af en Lords hemmelige Ægteskab med en yndig og selvopofrende Pige. Heltinden er aldrig født uden for Ægteskab — den engelske Guvernanteroman anerkender overhovedet ikke, at Børn kan fødes, naar der ikke foreligger Vielse ved en Præst — men hun er opdraget i Fattigdom og Nød, hun er en Martyr, en Engel paa Jorden, der ender med selv at blive gift med en eventyrlig rig Lord.

Denne Dame har jeg aldrig truffet i Livet, smukke engelske Guvernanter har i deres Forhold til Lorder efter min Erfaring altid bevæget sig i mindre serafiske Luftlag; derimod har jeg i min Kusines Guvernante Miss Iron og senere i Livet truffet Legendedamens polare Modsætning. Miss Iron blev for mig, hvad Verberne amo og paideuo blev henholdsvis i latinsk og græsk Gramatik, et Paradigma her for den engelske Guvernante. Lille var hun og temmelig tæt, ikke mager men tilpas afrundet. Ansigtet var markeret stærkt rødt; hvis jeg ikke havde været overbevist om hendes fuldkomne Respektabilitet, vilde jeg have gættet paa en Trøster i Ensomheden, der hviskede kluk, kluk.

Jeg tror det dog ikke, hendes Nederdrægtighed var betinget af en absolut uangribelig Religion, Moral og Dyd; Livet har senere lært mig, at denne Form for Nederdrægtighed overgaar al anden. Hendes Øjne var kolde og graa, de var som Jern, og hele hendes sammenbidte Energi svarede til Navnet Iron, som hun bar. Min Kusine hadede hende, vi Drengene gøs, naar hun nærmede sig, og Jomfru Ibsen, den skikkelige nordsjællandske Pogeskolelærerinde, hvis Sjæl var som Smør, og hvis hele Liv formede sig som villieløs Underkastelse, saa op paa sin Kollega med det Blik, hvormed en præjsisk Funktionær maa have betragtet Jernkansleren.

Miss Iron hadede alt af Mandkøn, maaske fordi Lorden i Livet udeblev, hun hadede os Drengene, og hun foragtede Miss Ibsen, der ikke hørte til Laget, ikke var i Stand til at tale med hende og savnede alle de Overklassefornemmelser i Karikatur, der udgør en engelsk Guvernantes aandelige Bohave.

Signor Nieco's Have var delt i en øvre og en nedre Afdeling. I den nedre støjede og legede vi fire danske Drengene, mens Jomfru Ibsen værgeløst og uformaaende saa til; i den øvre Have gik Miss Iron og Chrissie-Nanny Arm i Arm og moraliserede, mens det stakkels ti aarige Pige-barn kastede længselsfulde Blikke ned til den lavere Have, hvor de lystige Fættene i ugudelig Uartighed selv paa de højhellige Søndage spillede Boldt med deres afmægtige Guvernante. Miss Iron saa ned fra sit Stade paa disse Barbarer, men hun var bange for min Moder, hvis elskelige Søster, hendes Herskab, morede sig over os og sluttede os i hele sin aabne hjertelige Slægtskærlighed.

Aunt Nancy maa en Gang have været meget smuk, hjertensgod var hun og ægte engelsk; for hende var Stenkulsøen London med dens Taage og Røg Paradiset paa Jorden, men hele sit Enkeliv maatte hun, der hurtigt blev helt afhængig af Datteren Roma, leve borte fra det Land og den By, hun elskede, leve i Italien, der Gudbevares var »wonderful and beautiful«, men samtidig »very dirty« og hvis Befolkning var alt andet end »clean and respectable«. Og jeg tror, vi fire Drengene, der tumlede os i lykkelig Uvidenhed om Nationer og Sæder, glædede den kære gode Sjæl og trøstede hende over det Tyranni, som

hun, den rige og uafhængige Enke, havde paalagt sig selv og som med jernhaard Haand hævdedes af Miss Iron, der skulde opdrage Roma til at blive en værdig Gæst i Hertugen af Norfolks Sale.

Jeg har kun en Gang i mit Liv senere truffet Aunt Nancy, det var i Rom i Vinteren 1893; jeg saa hende daglig, og vi blev rigtig gode Venner. Den Gang fortalte jeg hende det, jeg nu har nedskrevet og som var bygget paa mine Erfaringer fra Samlivet i Nervi og Rom i 1874. Og den gamle Dame, hun var da 73, tog mine Hænder og sagde ligefrem rørt: »Look here, Palle, you are perfectly right in your observations, this was the truth about it«.

Jomfru Ibsen var ingen Professor i Pædagogik, hun var enfoldig og troskyldig. Gud glæde hendes Sjæl. Miss Iron havde sikkert faaet Guldmedalje paa en Udstilling af engelske Guvernater, men ikke et helt Liv kunde opbygge, hvad saadant et Kvindemenneske med sin Lærdom, Dyd og Religion kunde rive ned i et stakkels Pigebarns Sjæl, og jeg tror, at naar skrivende engelske Damer »af begge Køn« har konstrueret den legendære Guvernante, — hende der er Frugt af en Lords hemmelige Ægteskab og som ender med at blive en Lords aabenlyse Hustru — saa er det for at danne en litterær Modsætning til det Væsen, Miss Iron repræsenterede, og som bærer Hovedskyld for, at den engelske Overklasses Kvinder som Regel ved ikke-Brug har mistet det lille gode Inventar, vi kalder Hjerte. Dette lille Tilbehør er nemlig hos dem, ved ihærdigt Arbejde fra Guvernantens Side, bleven misdannet som Kineserindernes velbekendte Fødder og derved sat ud af Virksomhed.

Miss Iron er Skyld i, at jeg aldrig har kunnet lade mig røre af Jane Eyre eller noget andet Livsbillede, hvori en engelsk Guvernante spillede en Hovedrolle. Jeg har oplevet noget lignende med den ægte tyske Præceptor, men med alle sine Fejl var han dog i Reglen et »Mandfolk«.

Mellem Miss Iron og os Børn var der uforsonlig Krig i det Aar, vi levede under Tag. Har jeg gjort hende Uret, maa mine syv Aar tjene mig som Undskyldning!

Lidet ensformigt gik Tiden i Nervi. Vi glædede os over de talrige Processioner paa de katholske Helligdage, med Helgenbilleder, Kors og hvidklædte Smaadrenge; legede

hos Fiskerne ved deres Baade i de udtørrede Flodsenge, hvor Vandet sugede mellem Singelen, og foretog vore Udflugter op ad Bjærgtet til de udstrakte Vinhaver, hvor Druerne hang røde og blaa i store tunge Klaser.

I vor lille illustrerede Bibelhistorie fandtes et Billede af Spejderne, som Jøderne udsender til det Land Gosen. To kappeklædte Mænd bærer over Skuldrene en Stok, hvorpaa er ophængt de herligste Druerklaser. Og belæssede som disse to jødiske Spejdere vendte vi om Aftenen tilbage fra Bjærgene med vor Druerhøst.

Vi elskede en Frugt, hvis Navn jeg aldrig har kunnet faa fastslaaet, en Mellemting mellem Æble og Blomme, der voksede paa et stort Træ i vor Have og regnede ned over os som den gyldne Regn over Danaë. Den lille vimse Signor Nieco og hans lille tykke Kineserkone, sad indpakket i Schawler og smilede til os urolige og viltre Unger. Vi var jo Hedninger og evig fortabte, men vi var nogle smaa Engle alligevel!

Tordenvejret fra Egebæksvang mødte jeg ogsaa her i Nervi; det brød løs over os oppe fra Bjærgene, et Helvede af Lyn, der uophørligt knitrede, og Torden, der uophørligt rullede, mens den lille Bæk, der ellers sivede ned under Vejen ved vor Have, svulmede til en Flod og skyllede ud over Have og Vej. Et stort flammende Lyn brændte paa den sorte Himmel som et lysende Kors, et usvigeligt Tegn paa, at noget stort og mærkeligt skulde ske — som ikke skete.

Men ellers er Mindet Sol, blaat Hav og viftende Palmer.

Vor Husstand bestod foruden de to Guvernanter af en fransk-italiensk Kok, der hed Josephe, og en Pige, der hed Marietta. Josephe var en elegant Herre i hvidt Lærredstøj med en Garderhue af Papir. Han bar Henri-quatze Skæg og lignede noget Napoleon den tredie. Han lavede udmærket Mad og var en stor Don Juan. Først interesserede han sig for Jomfru Ibsens lidt ubetydelige nordiske Blondhed, men hun veg med Angst tilbage for ham, jeg tror til hemmelig Ærgrelse for Miss Iron, der gerne havde set en Blottelse, der kunde have givet hende selv et moralsk Opsving. Saa slog han sig paa Marietta, en ægte Italienerinde, — som det ses kan paa Billedet —, og det blev saa hedt, at han af Jalousi truede med at skære Halsen over paa hende

med den drabelige Køkkenkniv, der hørte til hans Kokkeuniform. Saa traadte min Moder op, fast og bestemt, og vor cordon bleu blev congedieret i Unaade og forsvandt for stedse af vor Synskreds. Min Moder lovede sig selv aldrig at tage Mandfolk i Køkkenet. De er ogsaa besværlige, men jeg maa tilstaa, at overalt, hvor jeg har sat Tand i et kulinarisk Mesterværk, har dette vist sig at skyldes en Kok, ganske vist altid en Kok, om hvem hans Herre aabent sagde: det er et Asen, men han laver dejlig Måd!

Marietta overtog saa Husvæsenet med Hælp af en Nabo og klarede det fortræffeligt. Hun var et hjertensgodt Menneske, der elskede os, hadede Miss Iron og var rigtig gode Venner med Jomfru Ibsen. Det Sprog, de to talte sammen, maa have været en Guldgrube for en Dyrker af sammenlignende Sprogvidenskab. Jomfru Ibsen havde kun én Gestus, nemlig himmelvendte Øjne; men Marietta mestrede et Register af Hoved- og Armbevægelser, der var i Stand til at udtrykke alt, hvad der paa Søn- og Hverdage kunde forefalde i vor lille Husholdning.

Sommer gled og Høsten kom. Det var bestemt, at vi skulde tilbringe Vinteren i Rom, og derhen rejste vi da ud paa Efteraaret. Hvornaar kan jeg ikke sige, vi var en lille Karavane, der fik vore Ordre fra min Moder, som aabenbart ledede hele Rejsen.

Vi maatte køre med Diligence over Bjærgene mellem Spezzia og Pisa, da Jernbanen ikke var færdig. Her gjorde jeg Bekendtskab med Vetturinen, der spiller saa stor Rolle i de gamle Romafareres Beretninger. Det var en høj Vogn

med Sæder paa Taget, forspændt med sex Heste, der idelig skiftede ved Bakkerne og ved Tavernerne. Postillonon blæste i Hornet, mens vi ruller mellem Kastanietræerne og det gulnede Løv paa Bjærgskrænternes Buske. Jeg husker Fortællingerne om Røvere, min Angst for de sortsmudsede Bønder, der red os forbi paa deres Muldyr, og jeg ser endnu foran mig de raske Knægte, der red Skiftehestene og spændte for og fra med Lynets Hast ved Bakkefod og foran Kroen, hvor ristede Kastanier dampede paa de sodede Pander og spredte en Duft og Røg over Billedet, som jeg nu, mens jeg skriver disse Linier, tydelig kan fornemme.

Jeg har aldrig siden læst om Diligencekørsel uden at mindes den solvarme Efterårsdag, da jeg pr. Vetturin rullede op mellem Bjærgene, mens Posthornet klang og Hestenes Bjælder klingrede.

SJETTE KAPITEL

Romerske Dage. Introduktion.

PAA vedføjede Reproduktion af en Tegning, der skyldes Maleren Niels Bredal, skimtes i Billedet til venstre Gavlen af et treetages Hus. Det var mit Hjem i Rom, Via Ripetta 191, hvis Mure rejste sig op af Tiberstrømmen faa Huse fra Clements den Tiendes Porta Romana, Roms eneste Havn. Billedet taler, det fortæller om gamle Huse, hvis Vinduer vender ud mod Strømmen, om Balkoner, der hænu over Floden, om Færgen »Noahs Ark«, der tvungen af Strømmen og fastholdt af Luftledningen arbejder sig tværs over Floden over mod den modsatte Bred. Saa meget siger Billedet, men det fortæller ikke, at denne Bred, hvor nu Justitspaladset og de statelige Huse ved Lungo Tevere knejser, den Gang var Tibereng med smalle Veje og Stier mellem spredte Villaer og Værtshuse, saa vidt Markerne strakte sig fra Engelsborgens Fod og ud mod Kampagnen i Nord. Vor Lejlighed laa paa første Sal, og her sad vi Børn og stirrede ned i den gule Flod over mod Engelsborgen, der laa bag Pynten i Flodens skarpe Bøjning, over mod Peterskirkens Kuppel og de hemmelighedsfulde Haver lige over for os, hvor hvide Villamure og farveprægtige Træer og Buske glødede i den nedgaaende Sol.

Jeg kendte Bækken ved Vedbæk, og Themsens ved London havde jeg set som et Sund, hvor »Great Eastern« laa omgivet af en Flaade af Damp- og Sejlskibe. Men Tiberen blev for mig den første rigtige Flod, ikke stenet og tørlagt som Floden ved Nervi, men vandrig, strid og fuld af Fart og Eventyr. Den gaar i Rom i Retning Nord til Syd ned mod Tiberøen. Men naar jeg ser den for mig, synes jeg stadig den løber i modsat Retning. Jeg har ofte spekuleret over dette Fænomen uden at kunne forklare det. Elben ved Hamborg vender jeg ogsaa altid om paa, ligesaa

paa Themsen ved London. Uvilkaarlig gør jeg Syd til Nord. Jeg har fundet en Forklaring, der tildels tilfredsstillter mig. Jeg er opvokset ved Sundet, der flyder fra Kronborg til Trekrøner, mens jeg staar paa Sjællands Kyst. Stiller jeg mig ved Themsen, Elben eller Tiber, og er Retningen mod Syd, min Retning naar jeg staar i den egentlige By, saa vil jeg absolut faa den Forestilling, at Syd er Nord. Men om dette nu er en Forklaring eller ej, Fornemmelsen har jeg den Dag i Dag; jeg synes, naar jeg tænker paa Rom, saa vist, at Ponte Molle ligger neden for Engelsbroen som at Tower ligger ovenfor Waterloobridge og Teufelsbrücke ovenfor Hamborg.

Og hvor ofte har jeg ikke stirret ned i denne gule Flod, den Gang altid uden at faa Lyst til at styrte mig ud i den. Jeg antager, at denne uforklarlige Lyst til at springe fra en Balkon ned i en Flod, der bruser under Balkonen, en Lyst, der vist er fælles for alle, først udvikles i de ældre Aar, naar Mennesket begynder at kæmpe med sine Indskydelser og sætter sine Hæmningsforestillinger ind. Jeg mindes ikke, at jeg nogensinde havde Lyst til at springe i Tiberen, men jeg husker Floden som noget, der paa sin Strøm bragte Eventyr og Bud fra Egne langt borte, fra Bjergene, hvis hvide Toppe jeg saa i det fjerne, til Havet, som jeg kendte det fra Bugten ved Nervi. Og paa det Vand kunde vi sejle lige hjem til Villa Julia, sagde Jomfru Ibsen — men det var meget langt, helt uden om Spanien! Den gule Flod ligesom forbandt mig med Sundet og Bækken ved Vedbæk, der løb ud i Sandet under Granitmuren med Nasturtierne.

Der er noget underligt hemmelighedsfuldt ved saadan en Flod, der bare mumler og risler, mens den glider, og som dog altid ser ens ud med de samme Strømhvirvler, med det samme gule Vand. Om Vinteren er Tiberen stærkt vandførende, og ud paa Foraaret, naar Sneen smelter i Sabinerbjergene, kan den svulme op og sætte hele Bydele under Vand; men den besejles ikke af Baade eller Skibe, og »Noahs Ark« ved Porta di Tevere var det eneste Fartøj vi saa. Vi tiggede og bad om Lov til at prøve Arken, og vi fik virkelig ogsaa Lov til med Jomfru Ibsen at krydse Tiberen og gaa i Land ved den tarvelige Træbro paa venstre Bred, hvorfra en Hulvej førte ad den træ-

PORTA CLEMENTINA

bevoksede Skrænt op til Tiberengen med de smaa Værts-huse. Men det Terræn derude var for øde og tomt til rigtig at more os Dreng, og Turen blev aldrig gentaget. Nu vidste vi jo, hvad der laa paa den anden Side.

Desuden kunde vi naa denne anden Side ved at passere Engelsbroen, der førte os lige ind under Hadrians store runde Grav! Jeg begynder med at tale om Floden, fordi den var det, der først af alt i Rom vakte min Undren; den flød jo ved Husets Fod, og den var noget helt nyt. Desuden kunde man ikke følge den. Man kunde staa paa Broerne og stirre ned i dens Vand, akkurat ligesom fra Vinduerne i Via Ripetta 191, men gaa langs med den, det kunde man ikke. Man kunde finde den igen ved Øen, hvor Ponte rotto stod med sine Buer, men saa blev den bred og løb væk fra En med et vældigt Sving ud mod Ostia. Nu er det helt anderledes, nu løber der Kajer langs Tiberen i hele dens Længde gennem Byen; hvor der før var tre Broer, er der nu et Dusin, og de gamle Huse ved Via Ripetta, der før laa paa det eneste Sted, hvor der fra Gaden var Adgang til Floden, er nu snart de eneste Huse, der hænger ud over Floden, hvis de ikke i de sidste Aar er revet ned. Jeg har altid villet følge Veje for at se, hvor de kom fra, og hvor de førte hen; som Barn sendte jeg min Tanke i Forvejen, og jeg drømte virkelig om at finde Tiberens Kilder og følge den til dens Udløb. Det var vel, fordi vi, naar det regnede eller vi skulde blive hjemme og læse, sad ved Vinduet ud mod denne Strøm, der altid var der, altid rislede og mumlede. Denne Stemme kunde vi forstaa, vante som vi var til at lege ved Strandbred og Bæk.

Og gerne dvæler jeg i Tankerne ved denne Flod, fordi jeg, mens jeg skriver, føler, at den har jeg forsømt under mine senere Besøg i Rom. Den var dog ikke saa lidt for mig, da jeg var en Dreng paa syv Aar, den var noget helt nyt og tillige noget meget hemmelighedsfuldt, omtrent som Rhinen, hvorom Maren sang i den bedrøvelige Vise om Adelsmanden fra Strassburg. —

Ved Ankomsten til Rom tog vi først ind paa Hotel Allemande i Via Condotti lige under den spanske Trappe, men for min Bevidsthed er Via Ripetta 191 Hjemmet. Selve Lejligheden var ret stor; min Tante, min Kusine og

Miss Iron beboede en Del af den; saa laa i Midten en fælles stor Salon, der grænsede op til min Moders Værelser, og ud mod Floden var en Spisestue, Køkkenet, et Galleri med Vinduer ud mod Floden og vore tre Søveværelser. Der var Sol nok, men i den kolde Vinter, og det kan være koldt i Rom, frøs vi bitterligt. Vi vandrede da rundt med »Scaldinoer«, smaa Lerpotter med Gløder, som vi trykkede op mod Maven og anbragte skiftevis der og mellem Fødderne for at holde Varmen.

Vor Dag var regelmæssig inddelt; vi stod op ved otte-Tiden, drak The og læste et Par Timer, saa spadserede vi paa Pincioen med Jomfru Ibsen og kom hjem til Middag ved et-Tiden. Om Eftermiddagen spadserede vi eller kørte Tur med min Moder i en Hyrevogn, der kom regelmæssig hver Dag, og hvor en tyk Kusk, der var gift med vor Kokkepige, tronede paa Bukken som en sandsynlig Herregaardskusk over to fede brune Heste med lange Haler. Om Aftenen mødte vi til Dessert ved Bordet, hvor min Moder og min Tante spiste, og blev saa puttet i Seng ved otte ni-Tiden. Det gik som et Uhrværk i de første Maaneder.

Naar jeg tænker tilbage paa de Dage, er Billedet broget og vekslende, men Dagene er i Virkeligheden gaaet ret ensformige og regelmæssige. Større Begivenheder mødte os ikke, og selv om de havde mødt os, vilde vi vel næppe have haft Udbytte af dem. Det er mig ikke muligt at inddele Tiden efter Begivenheder, eller fortællende lade den skride fremad.

Vi kom som fortalt tidlig paa Efteraaret, da Vejret endnu var sommerligt.

Jeg husker, at det hen paa Efteraaret blev skammelig koldt; der frøs Istapper paa Fontænerne, og saa maatte vi som sagt ty til Scaldinoerne for at holde Varmen. Men naar Solen skinnede paa Pincioen, var det rart og varmt, og Træerne deroppe var jo stedsegrønne Palmer, Pinjer og Stenege. Vi savnede den nordiske Vinter med Kaner og Snemænd, men vi fik til Gengæld ikke Frost i Hænderne som paa Villa Julia i de strænge Vinterdage.

En Begivenhed var det, da vi alle blev sendt op i Husets øverste Etage, hvor Fotografen Felici boede. De to smaa blev fotograferede som Rafaels Engle, og der blev det

Fotografi taget af Forfatteren til disse Beretninger, der vedføjes her.

Min Kusine og Miss Iron, der spillede saa stor Rolle for mig under Nervi Opholdet, traadte her i Rom helt i Baggrunden. De opslugtes af den engelske Koloni, hvor Roma fandt Legekammerater mellem jævnaldrende Misser, og Miss Iron fandt ligesindede Forbilleder for den engelske Novelle om Guvernanten og den ædle Lord.

ARILD OG MARCUS

Hvis nogen i Oktober 1874 havde spurgt mig, hvem der var den mægtigste Mand i Rom, vilde jeg uden Tøven have svaret: Opsynsmanden paa Monte Pincio. Høj var han, bred og anselig med en stor lys Knebelsbart og runde røde Kinder. Hans Uniform var graa, og paa hans Bryst prangede en vældig Medalje. Han har vel været en af Victor Emanuels Piemontesere, der til Belønning for udvist Tapperhed ved Roms Erobring har faaet en nem og vellønnet Plads som Opsynsmand paa Monte Pincio. Efter Udseendet kunde han godt have hedt Peder Jensen Sengeløse og tjent sin Værnepligt af ved Livgarden. Jeg har

ham lumsk mistænkt for at have haft et godt Øje til Jomfru Ibsen, sikkert er det, at han hver Formiddag stillede sig til Disposition for denne brave danske Ungmø og hendes fire Dreng, og at han med Enstavelser og Gebærder underholdt hende, mens vi Dreng skiftede til at sidde paa hans Knæ og lege med hans Medalje.

Han havde forfærdelig meget at skulle have sagt, og naar han stod med sin tykke Spanskrørsstok og ledede Færdselen under Vogncorsoen om Eftermiddagen, forekom han os at være Selvherskeren paa Bjerget, men saa kendte han ingen, travl og værdig som han var. Om Formiddagen, naar Pincioen laa hen uden Vognfærdsel, kun befolket af Barnepiger med Børn, Præster og Skolelærere med deres Kolonner af civil og præsteklædt Skoleungdom, gik han mild og faderlig rundt og kurtiserede altsaa Jomfru Ibsen. —

Jeg er tilbøjelig til at tro, at den Regelmæssighed, hvormed hun daglig førte os op paa Bjerget, hvorfra vi kunde beskue al Roms Herlighed, skyldtes denne Omstændighed; han har sikkert mindet hende om en fjern Ven i Nordsjælland, saa ægte dansk saa han ud. Han førte os rundt i Haven, hvor Mazzini har rejst Hermer for Italiens store Mænd, lige fra Cæsar til Verdi, og han forklarede os med et venligt Sideblik til Jomfru Ibsen, hvem der var Horats, hvem der var Macchiavelli, og hvem der var Savonarola. Vi stirrede op paa den store Mand i dyb Ærbødighed og hørte paa Navnene, der for os kun var en Klang, mens Jomfru Ibsens vandblaa Øjne fulde af Interesse hvilede paa den graa Mand med de mange Navne og de faa Ord.

Saa førte han os til Fontænerne, den dejlige Moses-

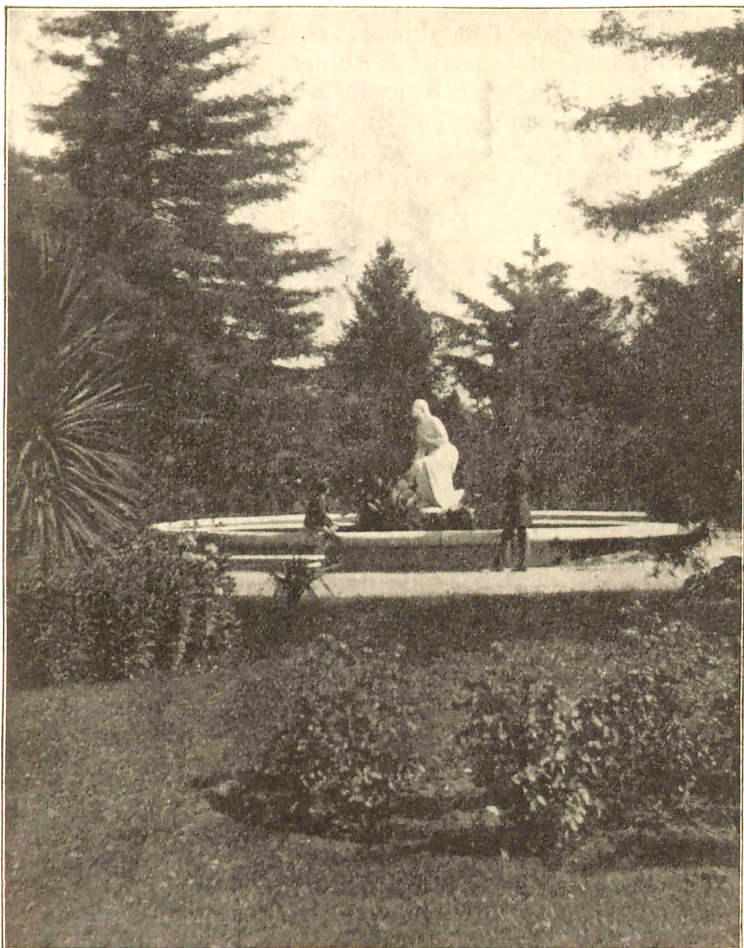
FORFATTEREN AF DISSE LINIER

fontæne med det klare Vand og den knælende Marmorfigur midt i Kummen omgivet af Palmer og Roser, der blomstrede til henimod Jul. Han førte os til det store Tufstens Springvand midt for Kørevejen ved den stejle Mur, hvor dybt nede den smalle Vej gik mellem Villa Borghese og Pincio. Lidt svimle stirrede vi ned i Dybet og saa Hjørde af Bøfler og langhornede Oxer blive drevne dernede mellem Murene af Kampagnoler paa magre Heste. Og han pegede ud over Kampagnen bag Villa Borghese, hvor Vejen gik mod Tivoli og Vandfaldene, og hvor i Syd Laterankirken skimtedes ude ved Porten, hvor Via Appia begynder.

Saa satte han sig paa en Bænk og talte Hjemstavn i korte Sætninger med Jomfru Ibsen, der svarede i endnu kortere, mens vi Drengene kravlede rundt i Gruset og legede med vore nye Bekendte, smaa Drengene og Piger af alle Nationaliteter. Bedst husker jeg Billy og Jerry, to glade og tykke amerikanske Drengene, hvis Fader bar det kendte Navn Lascelles og tilhørte den amerikanske Legation. Billy og Jerry var paa Alder med min ældste Broder og mig, de havde en forfærdelig fin Vogn og en stærkt udhalet Guvernante, der byggede en Bro mellem Jomfru Ibsen og Opsynsmanden, fordi hun var altfor fin til at tale med den mægtige Mand og med den lille sortklædte danske Guvernante. Men de to Drengene var gode Kammerater, og de forstod vort hjemmelavede Engelsk særdeles vel.

Det varede da heller ikke længe, før Kredsen blev udvidet med en engelsk Præstefamilie af dem, der træffes hele Verden over. Den havde et saa stort Antal Medlemmer, at jeg opgiver at referere Tallet. Nogle elskværdige voksne Døtre, der gjorde Tjeneste som Barnepiger, og saa hele Rækken igennem ned til en lille Pige, der sad i sin Barnevogn. Deres Navne har jeg glemt, men de lærte os alle de gode engelske Barnelege, og vi gik »by hyde« og gemte os bag Cæsar og Savonarola for at slaa os fri paa selve Moses-Springvandets Marmorkummes Kant.

Vi legede som smaa Kid i Solen under Pincioens Palmer, og naar vi saa gik hjemad, blev vi staaende paa Udsigtspladsen ned mod Piazza del Popolo og fik Forklaring paa alt det, vi saa bredt ud for os. Der laa Piazzaen med Obeliskken og Løverne. Og bag Monumentet paa den

MOSESFONTÆNEN PAA PINCIOEN

anden Side flød Tiberen, vor trofaste Ven fra Huset i Via Ripetta. Længere inde knejsede Engelsborgen, hvor Kanon-skudet drøuede, naar Klokken slog Tolv, og bag de tykke, runde Mure rejste Peterskirken sin vældige Kuppel, den største mellem alle de talrige Kupler, der dukkede frem af Tagvrимlen. Som tre Streger førte de tre Hovedgader Via Bambuino, Corsoen og Via Ripetta fra Piazza op mellem Huse og Kirker, og midt i det hele rejste Kapitoliets Taarn sig og Qvirinalets vældige Bygningskompleks med de kongelige Haver. Vi saa den hele By for os og fik alle de Navne at høre, som vi lidt efter lidt tilegnede os og forstod Betydningen af.

Med Undren betragtede vi den store Søjle med de romerske Skibssnabler og den Indskrift S. P. Q. R., som vi senere traf paa Byens offentlige Bygninger og Mindesmærker. Vi læste den »SPOR«, og saaledes hører jeg den endnu. Senere erfarede vi, at den betød Senatus Populusqve Romanus, det er: Senatet og det romerske Folk.

Paa en vis Maade var det Statuerne, der herskede i vort Sind, alle disse Mængder af Billedstatuer med ærværdige Afdødes Ansigter; det var jo for os, der var vant til Enrum Have og Helsingøregnens Bøgeskov, noget helt nyt, og jeg syntes til at begynde med, at Rom var en By, der mest var befolket af døde Mennesker i Marmor. Men lidt efter lidt fik vi ogsaa Kig paa Mennesker. Først og fremmest paa Politiet, der blev brugt som Bussemænd, naar vi var uartige. Policemen kendte jeg fra London, men der var de alle ens, lange og sorte og uden Vaaben. Det romerske Politi var anderledes værd at se paa. Der var hele tre Slags. Først var der de almindelige Gadepolitibetjente i mørke lange Frakker med trekantet Hat som vore Embedsmænd bruger den. Om Søndagen smykkedes den trekantede med blanke sorte Hanefjer, og det var Mænd i denne Uniform, det kommunale Musikkorps, der to Gange om Ugen gav Hornorkesterkoncert paa Pincioen.

Den anden Slags Politimænd var Gendarmerne, høje slanke Karle iført Livkjoler og Benklæder med røde Striber langs Sømmen. De bar en trekantet Napoleons-Hat, der om Søndagen var smykket med en Lampepudser i rødt og hvidt, gik altid to og to og bar Revolver i Bæltet. Den tredie Slags var Karabinierne, de lignede Landsoldater i

PIAZZA DEL POPOLO (1873)

Fodfolksuniform med Kepier og Karabiner. Deres Kaserne laa lige over for Kirken S. Maria in Popolo lige neden for Monte Pincio.

Jeg tror ikke, vi havde været 14 Dage i Rom, før vi havde Rede paa den Politistyrke, der i de urolige Tider, inden Kongedømmet var fæstnet, og inden den almindelige Værnepligt havde draget Titusinder af Soldater til Rom, prægede Gadelivet paa en saadan Maade, at det nok skulde vække smaa Nordboers Opmærksomhed.

Men der var endnu en talrigere Hær, ganske vist en ubevæbnet. Det var Præsterne. Alle véd, at det vrimler med Præster i Rom, og da særlig paa to Steder, Pincio og Forum Romanum. Alle kender den katholske Præst med den lange sorte Sutana, Bladkraven og Silkebæltet og den brede, flossede Silkehat. Men i Rom sorteres Præsterne i Grad og Nationalitet. De kendetegnes ved deres Farve. Paven er hvid, han er den eneste, der bærer Lammets Farve; Kardinalerne er karmoisinrøde, saavel Hat som Hue og Kalot, og efter dem kommer de højere Monsignorer, Erkebisper, Bisper og Domherrer, der bærer den lilla Farve. Ellers er de romerske Gejstliges Dragt sort.

Men de talrige Præstekolonier i Rom har indført forskellige Farver for hver Nation. De tyske Præstelever bærer højrøde Kjoler og kaldes spøgende for Hummerne, Skotten er blaa, Irlænderne sorte med grønne Bælter; jeg kunde den Gang paa Fingrene alle de forskellige Farver og deres Betydning, og naar der kom en Række af Præstelever to og to i Gaasegang fra 3 Alen ned til Abbater paa knap halvanden, saa vidste jeg bestemt, hvad Land de kom fra, og hvor deres Collegium laa.

Det var ogsaa utroligt, hvor det vrimlede med Præster paa Monte Pincio om Formiddagen. Der sad de ensomt, to og to eller flere i Følge paa Bænkene og læste i deres Breviar, kiggede saa op paa Børnenes Leg eller stirrede ud over Horisonten med Bjergene hinsides Kampagnen, indtil de kort før Middagstid som paa et Slag rejste sig og gik hjem ad Vejen langs Villa Medici ind mod den spanske Trappe til Kvarteret om Søjlen for Maria ubesmittede Undfangelse, hvor Arnestedet for al katholsk Præsteundervisning ligger i Propagandaens mægtige Bygningskomplekser.

De talte aldrig til os Børn, disse Præster med de blege,

skarpe Ansigter, men jeg mindes endnu det samme milde dybe Blik, hvormed de betragtede os og vore Lege, og langt fra at dele Jomfru Ibsens, rimeligvis af den piemontesiske Opsynsmand indpodede Had til og Foragt for disse »preti«, syntes jeg rigtig godt om dem, saa jeg undertiden selv tænkte paa at blive saadan en fin og alvorlig katholsk Præst, der maaske kunde ende med at blive den første danske Pave.

Dog varede det ikke længe, før Præsterne fik slemme Konkurrenter i Victor Emanuels Soldater, og da navnlig i de navnkundige Bersaglièrer. Kort efter vor Ankomst til Rom døde en berømt General, og Kongen gav ham en pragtfuld Begravelse. Ligtoget passerede Piazza del Popolo, og vi saa til. Med Maaben betragtede vi de stolte 6 Føds Kvirinal-Gardister, der red foran den kongelige Vogn, de kyradsklædte Dragoner og de umaadelige Mængder af Infanterister i graa Kapper med grønne Kepier. Men mest af alt imponerede Bersaglièrerne os, de smaa mørkegrønne raske Karle med deres hvide Gamasker og de runde Voxdugshatte med Hanefjerene. Det var rigtige Soldater det; som de kunde marschere, og som deres Horn truttede og genlød mellem Pincios Mur og Porten. — Det var som dette Ligfølge aldrig vilde holde op; som marscherede der hele Divisioner ud af den smalle Aabning mellem Corsoens to Kirker, og da endelig Ligvognen kom, trukket af sex sorte Heste med Skaberak og omgivet af Munke med Hætter over Hovedet, der bar blafrende Voxlys, saa var man kun naaet til Midten af Hærstyrken, der maa have fyldt Corsoen fra Piazza Venezia til Piazza del Popolo.

Om Formiddagen var det Børn og Præster, der herskede Pincio. Men om Eftermiddagen henimod Solnedgang skiftede Billedet helt. Saa kørte vi Børn med vor Moder eller Tante i en aaben Landauer eller en lukket Kupé — efter Vejret — vor daglige »Corso« paa Monte Pincio. Vi skiftedes til at være med to og to ad Gangen.

Vittorio tronede selvfølende paa Bukken. Langsomt bevægede Toget sig frem, først ad den stejle Terrasse, der fører op paa Højen paa Piazzaen, dernæst rundt i Haven ad Kørevejen. Man gjorde Holdt næsten hvert Minut, stundom holdt man ud af Rækken og steg af for at spad-

sere og høre Koncerten. Her samledes hele det romerske Selskab, alle de notable fremmede Diplomater og engelske Lorder og Ladies, men ogsaa Skuespillerinder og elegante Damer, om hvem de voksne hviskede, uden at vi Børn forstod det. Elegante Officerer af Arméen tumlede deres Fuldblodsheste og kurtiserede Damerne, Kavalerer af den pavelige Garde, der rangerede højere i social Henseende end nogen af Victor Emanuels regulære Officerer, var særlig Corsoens Løver, de har de samme Navne som Byens gamle Paladser: Colonna, Rospigliosi, Aldobrandini og Barberini, smaa, elegante og sorte med klare Øjne og skinnende hvide Tænder, og det var dem, der, da jeg begyndte at læse Romaner, afgav Typen for de ædle og tapre Markier og Vicomter, der kredsede om de skønne Damer af den højeste Adel.

Vilde man forlænge Turen, saa fortsatte man den ud gennem Villa Borghese. Man maatte da ned ad Bakken, ud af den snævre Port og krydse Drifter af Okser og Lastvogne, for at naa Borgheses Port ind mod de store Alléer af Stenege og Pinjer. Men var man der først, saa gik det klip klap over de gode Veje, mens Rytterne jog deres Heste forbi, og Børnene legede og spillede paa de store Pladser ved de gamle Amfiteatre og udtørrede Naumachi-Bassiner.

Villa Borghese har en helt anden Natur end Pincio, den er en stor Park gennemkrydset af Køreveje og opfyldt af smaa Villaer og Arrangementer i Sten. Oprindeligt er den anlagt af Cardinal Scipio Borghese, en Slægtning af Pave Paul den Femte og med stor Liberalitet stillet til Staden Roms frie Disposition. Der var indrettet et Amfiteater til Vædekørsler og Dyrekampe; der strakte sig skyggefulde Alléer af Stenege, og midt i Herligheden laa, skygget af Pinjer, selve Rafael Santis Hus.

Under Revolutionen i 1849 blev Villa Borghese skændigt hærget af de oprørske Romere, den laa i 1874 endnu nogenlunde hen efter Ødelæggelsen og Kampen i 1870, men netop dens Forfald og dens Storhed forlenede den med en betagende Magt over den besøgende. Midt i Rotunden pladskede den vældige Fontæne, og i Amfiteatrets Ruin legede romerske Drengene deres særegne Lege og deres Spil med en lille haard Kugle, der ved Hjælp af en Art stærk Tamburin slyngedes frem og tilbage mellem de Spillende.

Naar Vognen standsede, og vi fik Lov til at staa ud, gik vi paa Opdagelse mellem Ruiner og Pinjetræer, og i Villa Borghese lagde jeg Grunden til en udsøgt lille Samling af forskelligfarvede Marmorstumper, der endnu, indfattede i Skifer, smykker mit Skrivebord, og som jeg selv afleverede i Via Bambuino og fik indfattet og slebet. At samle Marmor var meget hurtigt blevet en hel Sport for os Drengene, de bedste Stykker fandt vi senere paa Palatinerhøjen, men to rigtig gode Stykker stammer fra Ruinen i Villa Borghese.

Der lærte jeg første Gang Romerfolket at kende, idet min Tante pegede paa en Klynge af mørk klædte Arbejdere, der samledes om et gammelt Marmorpodie, der tjente som Talerstol. Det var de slemme Socialister, der vilde tage alle Pengene fra de rige og hænge alle Baroner. Vi krøb helt forskrækkede sammen i Vognen, og da vi kom hjem, fortalte vi Jomfru Ibsen om Socialisterne. Hun vendte sine Øjne mod Himlen og berettede saa om Pio og Geleff og om Husarerne paa Fælled, og hvorledes de danske Socialister blev sat paa Vridsløselille. Vi lyttede med stive Øjne, og for os blev Socialisterne de slemme Røvere fra Kampagnen, der vilde tømme vore Sparegrise fra Egebæksvang og hænge os op i Pinjetræerne. I lang Tid vovede vi os ikke ud i Villa Borghese, og naar vi legede paa Pincio, lavede vi grimme Ansigter og krummede vore Fingre som Klør for at markere, at vi forestillede Socialister.

Fælles for alle vore Excursioner var det, at de altid endtes før Mørkets Frembrud. Retsikkerheden kan i hine Dage ikke have været god i Rom; Beretninger om Røveri og Mord hørte til vor aftenlige Underholdning, naar vi krøb sammen inden Sengetiden i Stuen, under hvis Vinduer Floden mumlede; og ingen menneskelig Magt vilde have kunnet bevæge mig til at betræde Pincio eller Villa Borghese efter Mørkets Frembrud.

Men da var ogsaa begge Haver forsvarlig lukkede og laasede. — —

Vi holdt os ikke altid til Pincio og Villa Borghese. Lidt efter lidt blev Jomfru Ibsen vejkendt, og saa vovede vi os ud paa smaa Excursioner i Roms Gader.

Jeg har altid haft let ved at orientere mig og altid

været flink til at huske Gadenavne og Husnumre. Da jeg i 1891 gensaa Rom, vandrede jeg rundt ledet af mine Erindringsindtryk fra 1874. Nu er det naturligvis heller ikke saa svært i en By, hvis Fysiognomi er saa udpræget. Men lad mig kortelig trække de Linier op, der ledede mig som en lille Purk, saa Jomfru Ibsen ofte maatte spørge Palle om, hvor vi var, og hvad Vej, vi skulde gaa.

Hovedlinien var naturligvis for os Tiberen, ved den boede vi, og den trak en solid Grænse mod Vest; der var fra Engelsbroen og til Ponte Molle, en halv Mil Nord for Porta del Popolo, ikke en eneste Bro. Vi maatte saa ned ad Via Ripetta, hvor vi kunde have den Fornøjelse at se Tallotteriet blive trukket under stor folkelig Tilslutning i et Palads ved Tiberen, der nu har maattet falde for at give Lungo Tevere in Augusta Gennemløb. Vi stod saa efter en kort Marsch paa Piazza del Popolo og kunde lægge vore Planer. Det vilde have været haabløst for vor lille Karavane at prøve os frem ad de smalle Sidegader, der løb mellem Ripetta og Corso, da vi, selv om vi naaede Corso, vilde have Valget mellem at følge denne Gade eller løbe fuldstændig vild i det Net af Smaagader, der laa mellem Corso og Via Bambuino.

Naaede vi Piazza del Popolo, saa laa Pincio for os. Men vi kunde ogsaa vælge Corsoen og gaa gennem den i hele dens Længde; blot maatte vi være klare over, at kom vi forbi S. Carlo, kunde vi aldrig finde hjem, hvis ikke en heldig Indskydelse lod os vende Næsen mod Piazza del Popolo igen og dreje ned ad Via dei Pontifici. Derimod kunde vi, om vi vilde videre paa Eventyr, finde Via Condotti, for Enden af hvilken Kirken S. Trinità dei Monti hævede sig over den spanske Trappe, og saaledes kunde vi ogsaa naa op til Pincio ad den anden af de to Veje, der førte derop.

Den tredie Hovedaare fra Piazza del Popolo var Via Bambuino, hvor alle Mosaikbutikerne laa. Der havde vi, som sagt, tidt Ærinde med vore Marmorbrokker, men selve Gaden var der ikke meget Stads ved. Det samme gjaldt for Resten Corso fra Kirken S. Carlo og op til Piazza del Popolo, mørke Huse uden Butiker, smalle Fortouge og kun ringe Færdsel udenfor de Timer, da Vogncorsoen gik i sine to Rækker mod Pincioen. Men det var ganske nødvendigt,

at vi holdt os til den Trekant, jeg her har beskrevet, naar Jomfru Ibsen førte an.

Mit Erindringsindtryk af disse romerske Gader er tredobbelt; jeg mindes Lugten af ristede Kastanjer med tæt Røg, Synet af Æsler og gamle Kællinger og Lyden af Skænderi og Vræl. Disse Romere skændtes altid og vrælede altid op. Det generede ikke Politibetjentene, der stod to og to ubevægelige paa Gadehjørnerne og aldrig greb ind. Men Jomfru Ibsen kunde fortælle om Mord og Drab, om Tyve og Røvere, saa vi blev betænkelige og holdt hverandre i Haanden, mens vi listede frem mod Hovedgaderne. Jeg har aldrig truffet et Gadevirvar, der kan lignedes med Roms i det Kvarter, der danner Centrum i den egentlige gamle By. Nu har man trukket en Hovedgade fra den store Piazza Venezia for Enden af Corsoen ned til en ny bred Bro syd for Engelsbroen. Herved er Labyrinten bleven noget begrænset, men hele det Kvarter, der ligger mellem Corso og Tiberen, er »i Marken« svært at hitte ud af den Dag i Dag.

Hvor meget værre var det ikke den Gang, da man, naar man var kommen forbi Pantheon og S. Maria sopra Minerva, gik hjælpeløst ud i Ghettoen og endte ude ved det runde Vesta Tempel og Tiberøen, sikker paa, at der var flere Timers Marsch gennem nye Labyrinter tilbage til Corsoen ved Piazza Venezia, det vil sige tre Kvarters Marsch fra vort Hjem.

Jeg vil ikke paastaa, jeg lærte Rom at kende paa disse Ture, men jeg fik et første Billede af den evige Stad. En Gang Verdens Hovedstad og Hjem for to Millioner Sjæle som Kejsertidens Rom blev den Middelalderens Pavestad, sank ned til knap 50,000 Indbyggere, for nu igen at være Bolig for en halv Million Romere. Landskabeligt har dette præget Byen saaledes, at hele den klassiske By ligger som en Mark af Ruiner og Oldtidsminder, Haver fra spredte Klosterbygninger, med Forum og Tiberen som Nordgrænse, hegnet mod Syd og Øst af den gamle Mur med Lateranporten og Cestius' Pyramide. Pavestaden fylker sig om Sct. Peter og Fæstningen St. Angelo paa venstre Tiberbred og breder sig paa højre Tiberbred fra Piazza del Popolo under Pincioens Mure til Kvirinalet, Trajans Forum og Kapitoliet, idet den mod Tiberen strækker sig over Byens Centrum

med Piazza Colonna, Pantheon og Piazza Navona. Hele denne Bydel er egentlig ganske uforandret, som den stod Pavetiden igennem. Ghetto er falden, og enkelte nye Gader er trukket tværs over de gamle, men Kærnen er den samme, Præget er, som det var, da Leo X bar den pavelige Tiara.

Endelig er der i det lille halvhundrede Aar, Rom har været Italiens Hovedstad, vokset det nye Rom op. Det ligger dels paa Tiberengen under S. Angelos Bastioner, dels paa Villa Ludovisis Havegrund, dels paa Højen mellem Kvirinalet og Kirken S. Maria Maggiore ud mod Diocletians Thermer, hvor Via Nazionale under Kolonader munder ud i Piazza di Termini, om hvilken hele det moderne Kvarter langs Via Venti Settembre ud mod Porta Pia og Porta Lorenzo er vokset op.

Men alt ligger i denne Tredeling fast og skarpt afgrænset, Ruiner, bevarede Mindesmærker fra Pavetiden og den nye By.

Naar jeg mange Aar senere har genset Rom og gennemvandret Byen ledet af mine Barndomsbilleder, har jeg ikke genfundet Rom forandret saaledes, at det nye har slettet det gamle ud, tvertimod, det var der alt det gamle; jeg genfandt det, medens det nye var nyt. Jeg blev i Stand til at prøve mine Erindringer, sortere dem og fæstne dem. Og paa dette Grundlag er det, jeg vil forsøge at genkalde min Barndoms Billeder.

SYVENDE KAPITEL

Paven og Kleresiet, Klostre og Kirker.

I Rom bor Paven, det véd hvert Barn, og Paven hed den Gang Pius den Niende.

Det føjede sig saaledes, at jeg saa Paven, var til Audiens hos ham i Vatikanet, hvor han efter Kirkestatens Fald havde indespærret sig selv som Fange, og hvor han i sin lille Stat herskede som Fyrste med Hof, Livvagt og Gensdarmen. Herom er det, jeg nu skal fortælle; det var en stor Begivenhed, og det gik saaledes til:

I min Moders Hus kom flere højtstaaende katholske Prælater, de kom der saa tidt, at det gav Anledning til Udtalelser om, at min Moder vilde gaa over til Katholicismen. Jeg tror i Grunden ogsaa, at min Moder, der henlevede sine sidste 25 Aar i Rom, saafremt hun ikke var bleven greben af den teosofiske Bevægelse, der udgik fra Mme Blavatsky, maaske vilde have søgt den gamle Moderkirke, der byder langt mere skønhedsmættet Fred end den nordiske Kirke. Sikkert er det, at Prælaterne kom meget i hendes Hus.

Først og fremmest Kardinal Howard, den Gang Biskop i Frascati og titulær Erkebiskop, en høj, svær Prælat, beslægtet med Hertugen af Norfolk og derved med min Tantes afdøde Mand. Jeg ser ham tydelig for mig i den lilla Hjemmesutane med Bælte og Kalot; og da jeg senere læste om Kardinal Wolsey, blev den engelske Stormand for mig til ét med Kardinal Howard, saa jeg endog forvekslede deres Navne. Han var en stilfuld, meget elegant Mand, der fyldte umaadelig i en Lænestol, og hvem vi Børn kun nærmede os med dybeste Ærefrygt. Iøvrigt var han en fuldkommen Selskabsmand, ægte engelsk og afmaalt; det

imponerede os, at han havde begyndt sin Livsbane som Officer i den engelske Hestgarde.

Den anden var Monsignor Stonor, den Gang vistnok knyttet til Pavens Omgivelser. Han var høj og slank, Ir-lænder af Fødsel, elskværdig og en stor Børneven. Jeg har langt senere, vistnok i 1893, været hans Gæst i hans elegante Ungkarlejlighed i Via Sistina og spist en fortræffelig Frokost hos ham, opvartet af en korrekt engelsk »butler«, netop et Par Dage efter at jeg havde set ham celebrere Julemessen i Laterankirken klædt i erkebiskoppeligt Skrud. Han forkælede os Børn, da vi var smaa, og bragte os altid Sukkergodt og Kager; vi holdt meget af ham og var slet ikke imponerede af ham som af Erkebispem.

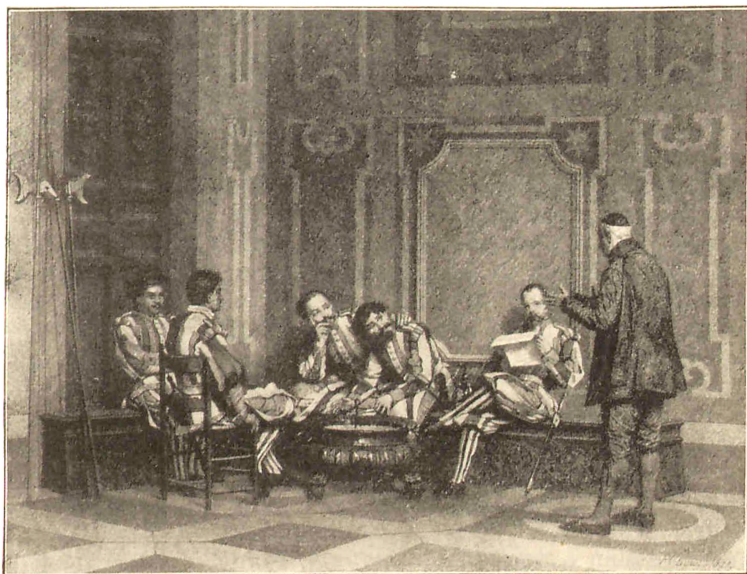
Den tredje var Monsignor Campbell, en Skotte, der var knyttet til det skotske Collegium i Via quatro fontane. Jeg husker ham bedst som ældre, da han var Leder af Collegiet og jeg jævnlig besøgte ham. Han var lille og mager, en meget fremragende Videnskabsmand og en stille Stuelærd, der sjældent deltog i det selskabelige Liv. Men jeg husker alligevel tydeligt en stor Middag, der blev givet til Ære for Prælaterne. Vor Spisestue mod Tiberen var taget til dette Brug, og fra et lille Kabinet mellem Dagligstuen og Spisestuen, kun med Vinduer ind mod Spisestuen, betragtede vi Børn med ærbødig Undren de tre højfornemme Prælater, der sad til Bords med min Moder og Tante, opvartede af to til Lejligheden fremskaffede stive Lejetjenere.

Jomfru Ibsen og Miss Iron, der havde det ene fælles, deres rettroende Had til den katolske Gejstlighed, stod skum-lende hos os i Mørket med Næserne trykkede mod Ruden og gjorde Bemærkninger paa dansk-engelsk om de høje Gejstliges fortræffelige Appetit og den Retfærdighed, de lod Maaltidet vederfares.

Det var Monsignor Stonor, der fik arrangeret vor Audiens i Vatikanet. Min Tante vilde først ikke rigtig, hun var ægte højkirkelig og stod hele sit lange Liv i Rom en garde mod den romerske Kirke. Men det endte med, at Vittorio en Formiddag rullede op for Døren. De to Damer og vi fem Børn blev anbragte i Landaueren og kørte saa i høj-tidelig Spænding op for den store Indgangstrappe i Kolo-

naden tilvenstre paa Peterspladsen, hvor Adgangen var til Pavens Audiensgemakker.

Her var rigtig noget for os Børn at se. Kæmpemæssige Schweitzere i brogede middelalderlige Dragter med blanke Hellebarder holdt Vagt for Porten; i Korridoren vrimlede det med Gardister og Officerer i elegante moderne Uniformer, Kammerherrer i røde Kjoler og Prælater i lilla.

Efter Maleri af H. C. Lund

PAVELIGE GARDISTER

Og i Forværelset kom smilende Monsignor Stonor os i Møde med en vældig Pose Sukkergodt.

Vi blev gennem pragtfulde Korridorer ført til en stor Sal helt uden Møbler, blot med en Rad Stole for de ventende. Der var foruden os i Salen kun en østrigsk Familie. Vi var mægtig benauede, men Monsignor Stonor klappede os og gød Mod i os, idet han samtidig indskærpede os Ceremoniellet. Naar Døren blev slaaet op, skulde vi gaa frem fra Stolene og knæle langs en Flise af sort Marmor, der skar Gulvet paa langs. Der skulde vi ligge pænt stille,

og naar den hellige Fader kom hen til os, skulde vi kysse hans Haand.

»Please remember this,« sagde Monsignoren og puttede et Stykke Sukkergodt i Munden paa hver af os efter Instruktionen. Det hele forløb programmæssigt; Døren fløj op med et Smæld, og helt fra en Ende af Salen kom, ledsaget af en Skare af Prælater, en lille rødmosset Mand helt klædt i hvidt med røde Tøfler, broderede med gyldne Kors.

Det var Pio nono, den sidste verdslige Hersker paa Sct. Peders Stol. Han underholdt sig længe med Østrijerne -- vi fik senere af Jomfru Ibsen det Indtryk, at det var fordi de var katholske. Imens laa vi lidt og rokkede i Knæene paa det haarde Gulv. Saa nærmede Hs. Hellighed sig os. Han talte noget med min Moder, formodentlig om min Fader, der i sin Tid havde været sendt til Kirkestaten i en særlig Mission, mens han var Gesandt i Turin. Og saa kom Turen til os Drengene. Jeg syntes, det varede lidt, inden Paven strakte Haanden frem, og jeg vilde til at gribe den; men han strøg mig venligt paa Kinden, og jeg fornemte en stærk Duft af Pebermynte, der altid senere har været uadskillelig fra Mindet om Pio nono, den frisindede Pave, der først maatte bøde for sit Frisind og siden for sin Reaktion — for mig en rar, smilende lille Olding, der duftede af Pebermynte. Afdøde Vilhelm Bergsøe har en Gang fortalt mig en Historie om Pio nono og min Fader, der skulde være passeret, medens Bergsøe i 1863 var i Rom, og min Fader, som anført, gæstede Vatikanet sendt af sin Konge Frederik den syvende. Pointen staar mig ikke helt klar, men Hovedindholdet af Anekdoten var dette, at den joviale Skjoldunge havde besluttet at forære Paven et Kyrads med tilhørende Hjelm og Sværd som den danske Hestgarde bar, og at min Fader havde været nødt til at være Overbringer af dette Udslag af oldenborgsk Vid. Paven havde taget mod Gaven med en aandfuld Bemærkning om, at Hs. Majestæt maaske havde taget Ordet »Herrens Stridsmand« bogstaveligt — eller noget lignende —, men i Virkeligheden var den lille Spøg bleven meget unaadig optaget. Det er kun en Anekdote, og de Anekdoter, der i min Barndom fortalles om Kong Frederik Folkekær, var saa temmelig barokke, at jeg uden Betænkning godt tør hidsætte denne. Da vi kom hjem, fortalte Jomfru Ibsen os en anden

Anekdote om en dansk Dame af en Slægt, der stod Kong Frederiks Gemalinde nær; hun skulde, da Paven strakte Haanden frem til Kys, paa dansk have sagt — nej, du kan tro nej, Moppe! —

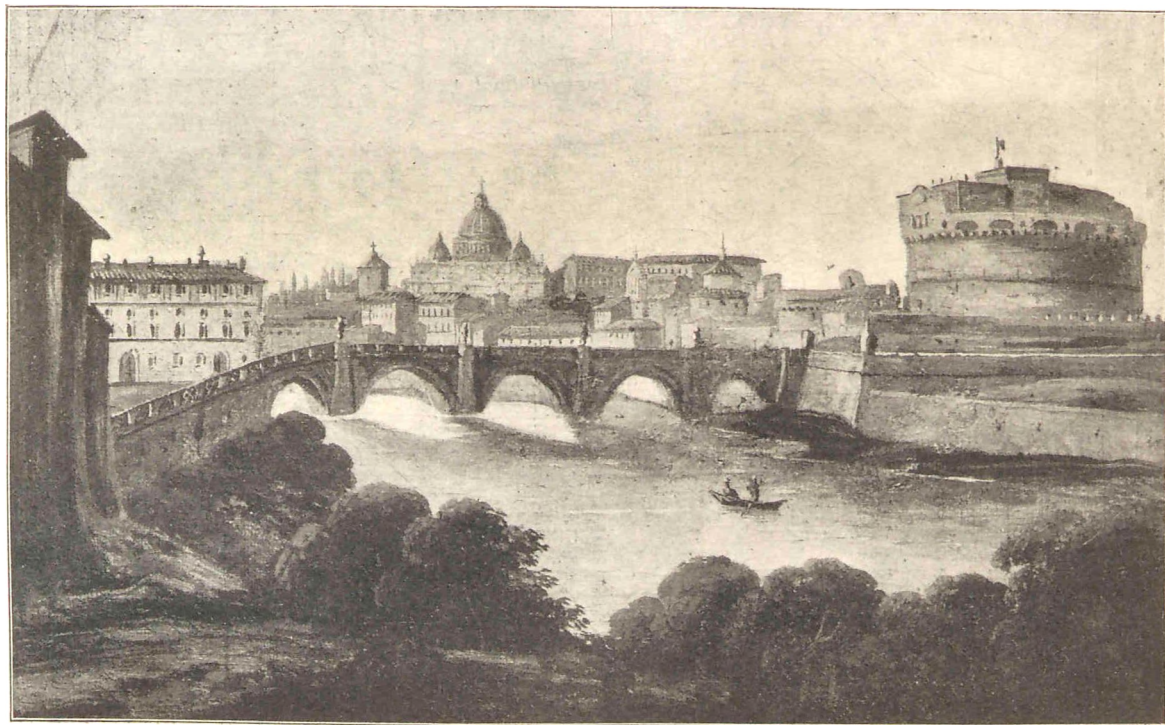
Jeg sagde ikke noget under Audiensen, men jeg fik altsaa heller ikke kysset Pavens Haand som Ceremoniellet bød, og da Døren i den modsatte Ende af Salen faldt i efter Hs. Hellighed, belønnede Monsignor Stonor os for god Opførsel under Audiensen med to store Stykker Sukker-godt hver.

Det var en Oplevelse for os, og vi følte os rigtig overlegne overfor Billy og Jerry paa Pincio næste Dag. Vel-signet os havde Paven ikke, men det var naturligvis, fordi vi ikke var Katholiker!

En Episode af helt anden Billedvirkning knytter sig ogsaa til Monsignor Stonor. Han havde en Søster, der var Priorinde i et Nonnekloster. Der førte han os en Dag hen, formodentlig for at glæde sin Søster med sine smaa barbariske Protegéer. Jeg husker ikke, hvor Klosteret laa, eller hvad det hed, men jeg glemmer aldrig den unge Kvinde i en blaa Dragt med hvidt Slør, en fuldkommen Aabenbaring af Skønhed og Ynde. Ja sandt at sige, saa betaget var jeg syvaars Dreng ved hendes Dejlighed, at jeg helt har glemt, om hun ligesom Broderen gav os Sukkergodter, men naar jeg i engelske Romaner har læst om dejlige Nonner, saa har jeg altid tænkt paa Monsignor Stonors Søster fra Klosteret i Rom.

Munkene derimod har jeg aldrig kunnet lide. De var saa lurvede og urenlige, i hvert Fald dem, vi saa, og saa fik jeg ogsaa en forfærdelig Forskrækkelse i Capuziner Klosteret tæt ved Piazza Barberini, hvor jeg en Gang af en Fejltagelse kom hen med Jomfru Ibsen. Hun havde hørt, at Gravkapellet i det Kloster skulde være særlig interessant, og vi gik saa derop, hun, min ældste Broder og jeg.

Da Døren blev lukket op for Gravkapellet, og vi traadte ind i Mørket, standsede vi lammede af Skræk. Langs Inder-væggen laa Munkenes Skeletter i deres Kutter med de hvide Dødningehoveder vendt mod os og de knoklede Hænder foldede over deres Rosenkrandse. Lysestager, Søjler, Ræk-værk og alle Udsmykninger var dannede af Dødninge-

S. ANGELO.

Efter et gammelt Maleri

knokler og Dødningehoveder, og alt var som bygget op af døde Menneskers Ben.

Vi forsøgte at træde tilbage, men en venlig besøgende skubbede os blidt fremad. Det var en Dame, der talte engelsk, som vi nu helt godt forstod. Og forlegne som vi var, min Broder og jeg, gik vi med, hele denne rædselsfulde Gravkælder igennem. Men jeg sagde ikke noget, og jeg var forfærdelig angst.

Da vi kom hjem, fik Jomfru Ibsen Skænd, fordi hun havde ført os til Klostret, og jeg selv trak Dynen langt op over Hovedet. Det, der gjorde stærkest Indtryk paa mig, var alligevel ikke Dødningehovederne, men den Tanke at skulle ligge der udstillet og se saadan ud, mens alle Mennesker gik og saa paa mig. Og det stod da ogsaa fast for mig: Munk vilde jeg ikke være. Jeg tror, jeg ved denne Lejlighed fik det Billede af Døden, at den betød, at man blev til et Skelet, og det Billede holdt sig i mange Aar, selv da Mindet om Capuziner Begravelseskapellet var blegnet i min Erindring. Jeg har aldrig senere ved Besøg i Rom villet opfriske dette uhyggelige Barndomsminde, mit andet Møde med Døden, der denne Gang viste mig mange tomme Øjenhuler og hvide Hovedskaller i dæmpet Lys fra Knokkelhænder under et lavt, skummelt Loft.

I Reglen var det dog ikke Rædsel og Uhygge, der knyttede sig til vore Besøg i Kirker og Klostre.

Man plejer at sige, at der er 300 Kirker i Rom; der er i hvert Fald forfærdelig mange, og selv den mest pligttro Romafarer overkommer kun et ringe Antal af dem. De største og mest imponerende skal man jo se, og det skal siges til Jomfru Ibsens Ros, at dem hun kunde overkomme, dem besøgte hun med os. Men ogsaa paa vore Køreture med Tante Nancy og min Moder stod vi jævnlig af og gik ind i en Kirke for at se et smukt Alter eller et berømt Billede. Det blev derfor et betydeligt Antal romerske Kirker, af hvis Indre vi fik et Glimt at se, men et Totalindtryk var vel egentlig det største Udbytte.

En Undtagelse dannede de store Kirker Sankt Peter, Maria Maggiore, Lateran Kirken og Sankt Pauls Kirke uden for Murene. Peterskirken var et stadig tilbagevendende Maal for vore Udflugter. I Reglen kørte vi til Pladsen foran Kolonaderne, først gennem en kroget Labyrint

til Engelsbroen, og saa over denne ad den smalle Borgo nuovo med de talrige Udsalg af gamle Møbler, Tæpper og Broncer. Der gjorde Vittorio Holdt, og vi gik saa over Pladsen med den stolte Pyramide og de to pladskende Fontæner. Set fra Pladsen ser Kirken slet ikke stor ud, dens Forhold er saa ypperlige, men naar man nærmer sig den store Trappe, forsvinder Bygningen i den mægtige Façade, og man træder ind i Forhallen, der er saa stor som en almindelig europæisk Domkirkes Skib.

Glider man saa gennem Hængemaatten, som en vanfør Tigger løfter, staar man inde i det mægtige Rum med Tøndehvælvingerne, der klædt i Marmor og smykket med Statuer overvælder ved sin umaadelige Storhed. Som Kirke kunde den aldrig virke paa os Børn; der var jo slet ikke noget af alt det, vi forbandt med en Kirke, Stole, Prædike-stol og Skilte med opslagne Salmer. Gudstjeneste var der jo heller ikke, kun fra et af Sideskibene kunde der lyde Sang og Orgelspil; det var det pavelige Kor med de mærkelige Stemmer, alle Mænd, der sang de middelalderlige Salmetoner ud over en Skare af lilla og sorte Præster og Domherrer, som fra de runde Korstole uharmonisk mumlede og drævede, mens en kniplingsklædt Prælat hjulpen af Messedrengen vendte en mægtig Bibels Blade, stænkede Vievand og stod ombølget af Røgelse, som steg i tætte Skyer fra de vimse Smaaknægtes Kar.

Saa kunde vi staa der og maabe, mens Koret sang, og Prælaterne mumlede og brægede eller skarpt paa Latin gentog Sætning efter Sætning, hvad den tørre Prælat ved Bogen sagde for. Det lod som om hele Præsteskabet uforstyrret og upaavirket af de tilfældige tilstedeværende Tilhørere for egen Regning og til egen Opbyggelse foretog, hvad de skulde foretage, sang, hvad de skulde synge og mumlede, hvad de skulde mumle.

Og over det altsammen blinkede selv ved klar Dag de gule Lys i de høje Stager, kæmpende med Dagslyset, der faldt ind gennem de høje, malede Glasruder, mens Røgelsen steg tilvejs i tynde snegleformede Striber, for som et graagult Skyhvælv at lægge sig højt under Loftet.

Det kunde vare i Timevis; vi kom sjældent langt ind i Kirken — men rev vi os løs, stod vi saa under den vældige Kuppel, der hvælver sig over Sanct Peters Grav, i

hvis Loft Evangelisterne i Mosaik skuede ned paa os, tilsyneladende legemstore, i Virkeligheden saa kolossale, at Torsoen i deres Haand var sine sex Fod lang i Maal.

Paa alt dette kunde jeg gaa og stirre uden at tale eller spørge.

Men en Ting var der, som med forunderlig Klarhed stod for mig. Hele denne Religion, hele denne Gudsdyrkelse havde slet ikke noget at gøre med Balslevs Bibelhistorie og den Religion, jeg lærte af Mama og Jomfru Ibsen. Det kunde gaa med Vor Herre selv; han var vel nok nogenlunde den samme gamle Mand, der aabenbarede sig for Moses i Tornebusken og for Abraham paa Bjærgtet; men Jesus var blevet et lille Barn, der altid sad paa Skødet af Mutter Marie, som Jomfru Ibsen protestantisk haanligt kaldte Madonna. Og Apostlene, de blev jo til Guder, Helgener og Martyrer, de blev til Guder ligesom Jupiter, Mars og alle de latinske Guder, det gamle Rom fortalte os om, og hvis Statuer havde staaet i de gamle Templer.

Gudstjenesten var en Slags Dyrkelse af alle disse Guder, og Paven, Kardinalerne og Præsterne, det var en hel Hær, der slet ikke havde noget at gøre med vor egen rigtige Religion og vor Aftenbøn. Der var fra vor første Barndom, fra vor afdøde Faders Bibelundervisning indprædikeret i os en solid luthersk Opfattelse af de hellige Ting, for hvilken al denne Papisme var og blev Afgudsdyrkelse. Kirkerne var Templer, ikke rigtig hellige Steder; Romerne troede paa Paven og Mutter Maria; det var jo klart, at det var ikke helligt, det var noget de havde for sig selv, ligesom deres Bønderdragter, deres Æsler og de røde, blaa og brune Præster. Og om dem sagde Jomfru Ibsen, at de bare var skinhellige og snød de fattige og dumme Katholiker. Hvordan den katolske Gudstjeneste virkede paa Landets Børn, vidste jeg ikke, de havde vel ogsaa deres Balslev og deres lille Katekismus, og for dem spillede vel Madonna den Rolle, som Jesus spiller for protestantiske Børn, at bane Vejen til den strænge gamle, der skriver alle Dagens smaa Overtrædelser op og holder Justits, naar Natten kommer. Men de havde jo ogsaa deres Helgener at passe, som i Reglen er hjælpsomme og taknemmelige for ydede Opmærksomheder.

Jeg fandt mig meget let tilrette med vor lutherske Kristendom, en Slags Familieorden, der stammede fra Himmelhvælvet, og jeg havde en klar Følelse af, at Katholikernes Religion bare var til at se paa. Men jeg forstod heller ikke den Gang, hvorfor Jomfru Ibsen og Miss Iron var saa forbitrede paa Paven og de elskværdige Præster. —

Ude ved Roms gamle Mur mellem Laterankirken og den nu lukkede porta latina ligger en forfalden gammel Rundkirke, S. Stefano Rotondo. Den ligger den Dag i Dag bag smuldrende Mure, forladt og faldefærdig, omgivet af de store nye Hospitaler, der vender ud til den uanselige Via San Stefano. Lige op ad den ligger de engelske Nonners Hospital, Calvario (Golgatha) kaldet, hvor min Moder udaandede den 10. April 1911.

Da jeg første Gang saa denne Kirke, var intet af de store Hospitaler bygget; der laa overhovedet ingen Bygninger af Betydning ved Vejen, efter at man havde passeret de ældgamle Hospitaler, der danner Indgangen til den helt henne ved Lateranpaladset og det gamle Baptisterium.

Kirken laa ganske nær ved den Hulvej, der flankeret af ældgamle Træer fører fra Colosseum og ud mod porta Latina. Uanselig er den med sit gule Murværk og sit faldefærdige røde Tegltag. Man kommer derind gennem en forfalden Have og finder alt lukket til; man trækker i en rusten Klokkestreng, saa klimprer en sprukken Klokke, og en Morlille lukker op for Kirken ved Hjælp af en mægtig, rusten Nøgle.

Indvendig er den forunderlig bar og fattig, ingen Altre med Lys og Helgenbilleder, ingen straalende Baldakiner eller juvelprydede Helgenbilleder, blot en Ring af kalkede Vægge smykket med Frescoer og i Midten i en Fordybning Alteret for den hellige Stefan, der blev stenet ihjel for sin Tro. Kirken er ældgammel, den skal stamme fra det femte Aarhundrede og være bygget af Pave Simplicius fra Tivoli, der til Model har taget det sibyllinske Tempel. Sagnet fortæller, at Kirken er bygget om Søjler fra det store romerske Slagtehus, og blandt dens faa Seværdigheder er Gregor den stores Bispestol og en Række ældgamle byzantinske Mosaiker. Men det, der gør, at jeg altid vil mindes den fattige, faldefærdige Kirke, er en Række Fre-

sker, malede i det sextende Aarhundrede og fremstillende de hellige Martyrers Lidelser.

Disse Billeder er ganske uden kunstnerisk Værd, men de er rædselvækkende og virker dybt gribende paa primitive Sind. Jeg glemmer aldrig det første Indtryk af disse Billeder. Væggen rundt var de nøgne Martyrer, Mænd og Kvinder, afbildede, spændte paa Pinebænk, spiddede paa Pæle, stegte i sydende Olje, savede Lem for Lem med gloende Save eller gennemborede af Pile og Landser. Rødt flød Blodet af de blege Kroppe, Indvoldene væltede ud af de opsprættede Underliv, og røde Flammer spillede om forvredne Kroppe og sammensnørede Lemmer.

Maabende stod jeg og stirrede paa disse Rædsler, langsomt gik jeg fra Billede til Billede; jeg var endnu for ung til at føle den pirrende Rædsel, der gør den Art Billeder dragende for halvvoxne og ukultiverede Beskuere. Det var ikke mine Sanser, de tog i Besiddelse, men det var min vaagnende Fantasi. Og de bed sig fast i min Hjerne, jeg slap dem ikke igen. Martyrernes Historie blev for mig stedse knyttet til Billederne i S. Stefano Rotondo. Og da jeg voksede til; da jeg som 13-aarig læste Carit Etlars Salomon Baadsmand med denne uhyggelige Bogs Skildringer af de raffinerede Slavindepinsler, da traadte Billederne fra S. Stefano frem af deres Gemme i min Fantasi; da virkede de med den usunde Purring af Følelselivet, som ligger bag alle Rædsler, enten de paa det gamle Roms Arenaer udspillede i Livet eller af fanatiske Asketer maledes paa Sten og Lærred for at opflamme de troende til Martyrernes Tilbedelse — eller for at tale et tvetydigt Sprog til deres vaagnende Sanser. Jeg siger ikke for meget, naar jeg udtaler, at Helgenmyrderierne i S. Stefano Rotondo under min Udvikling i Overgangsaaarene kom til at spille en skjult, men stærkt inciterende Rolle, og det er da ikke heller underligt, at jeg, da jeg gensaa Rom i 1891, strax kørte ud til den gamle Kirke for at gense de djævelske Billeder.

Da var jeg en rask og sund Student, lige færdig med min Værnepligt, frejdig og fri for al Følelsestyngsel. Jeg smilede ad de klodsede Tegninger, jeg rystede medlidende paa Hovedet ad de afrevne Lemmer og de mishandlede Kroppe. Saa lidt som første Gang jeg saa dem, paavir-

kede de nu mine Sanser, men de fyldte mig ikke heller med den Gru, der skabte Mulighed for Fantasiens Kredsen om dem i Overgangsaaarene. De var der blot, klodsede og ligegyldige for mig som for enhver, der ser med Kulturens Blik paa daarlige Malerier, og alligevel gemte de et Minde om det, der takket været Fortidens underlige Hemmelighedskræmmeri skjult og snigende arbejder sig frem i Barnets Sind, naar det modnes til Mand.

Jeg tror, et fornuftigt Ord kunde have betaget Billederne deres Magt over Barnesindet; det blev ikke udtalt af min rare Tante, der ledsagede os til Kirken; for hende var Billederne simpelt hen ukunstneriske, men helligt enfoldige Gengivelser af de ædle kristne Martyrers Lidelser for Jesus og deres Tro.

Naar Jomfru Ibsen eller min Tante viste os de talrige Helgenbilleder eller de mange Kirker, der mindede om Helgenernes Liv, undlod de aldrig med protestantisk Overlegenhed at meddele os, at det var de stakkels dumme Katholiker, der lod sig alt det bilde ind. Min Moder sagde aldrig saadan noget til os. Hun fortalte os, hvad Kirkens Sagn havde at melde om det vi saa, fortalte alvorligt med kunstnerisk Respekt for Sagnet og dets Udtryk i Bygningen eller Billedværket. Hun fortalte det, som hun læste H. C. Andersens Eventyr for os, og derfor bevarede vi Mindet om det, hun fortalte, som det vi bevarede om Tommelise, om den lille Havfrue og om den modige og raske Soldat i Fyrtojet.

Der ligger en lille Kirke udenfor Porta S. Paolo; jeg har glemt dens Navn, men midt paa dens Gulv ligger en Flise, hvori der er Aftrykket af en Fod. Min Moder tog os Børn ved Haanden og viste os Stenen, idet hun fortalte den lille simple Historie om Sankt Peter, der undslap af sit Fængsel og flygtede gennem Natten ud af Roms Porte. Derude hvor nu Kirken staar, mødte han Frelseren, der ene i Natten kom ham i Møde tynget under Vægten af et mægtigt Kors. Herre, hvor gaar du hen? spurgte Apostlen bevæget, og Frelseren svarede: Jeg gaar til Rom for atter at lide Døden paa Korset, den Død som Peter, hvem jeg kaldte Menighedens Klippe, har villet underdrage sig ved Flugt. Da faldt Peter paa sit Knæ, kysede Frelserens Kjortel og bad: Herre, forlad mig min Synd,

jeg skal vide at lide Døden paa Korset ydmyg og taalsom som du. Og Peter gik tilbage til Rom og lod sig korsfæste; ydmygt bad han om, at de vilde stille Korset saaledes, at hans Hoved vendte mod Jorden, thi han var for ringe til at dø saaledes, som hans Frelser og Herre døde paa Korset ved Golgatha.

Og se, hvor Frelseren havde staaet tynget af Korset, dér var et Aftryk i Vejens Sten af hans Fod; derover byggede de troende en Kirke, hvorhen de svage i Aanden nu tyer for at finde Kraft til at følge Jesus.

Vi troede denne Fortælling, som vi hørte den, og vi syntes, denne Sankt Peter maatte være en Helt, at han tog Korset og led Døden for Jesus.

Denne Kirke vil vedblive at ligge i Mindets Taageland og hviske til mig min Moders Beretning om Sankt Peters Martyrdom.

— — —

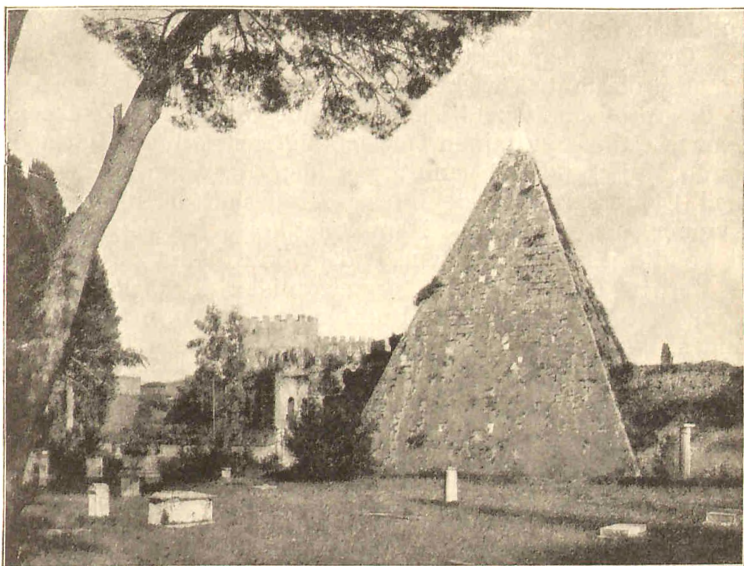
Der var meget at fortælle om alle disse Kirker og om de Billeder, der knytter sig dertil, især ved Juletid naar Voxfigurerne af Madonna og Barnet blev stillet frem belyst af Kærter, omgivet af Staldens Dyr eller af de hellige tre Kongers tilbedende Skare. Saa gik vi Børn fra Kirke til Kirke og saa paa Krybberne og Voxfigurerne, pyntede som de var med ædle Stene og kostbare Tøjer. Ved et Billede vil jeg dvæle endnu, det muntreste og gladeste af dem alle, og det er Børnenes Vidnesbyrd paa Ara Coeli ved Juletide. Andre har sikkert fortalt derom; husker jeg ikke fejl, saa beretter H. C. Andersen om det i Improvisatoren og Bergsøe i Rom under Pius den niende. Jeg skal prøve at tegne det lille Billede, som jeg saa det som Barn.

Tilvenstre for Kapitoliet troner S. Maria in Ara Coeli højt over en bred Trappe, saa den kan ses fra Monte Pincio, fra Monte Janiculo hinsides Tiberen og fra alle de høje Taarne spredt over Staden. Den er uanselig af Ydre, bygget af rødbrune Mursten uden den Marmorbelægning, der plejer at smykke Kirkernes Stenmasser. Dens Indre er ædelt og simpelt, den er smykket med talrige Søjler fra Tempelbygningen paa Forum, og selv var den vel i længst forsvundne Dage et Tempel for romerske Guder. Jeg tør ikke paastaa, at det er historisk rigtigt, men i min Skole-

tid har jeg altid anbragt Jupiter Templet der, hvor Ara Coeli nu ligger. Bøjet over Skolebordet har jeg siddet paa Herlufsholm og hørt gamle Overlærer Kielsen »tyde for« af Ciceros Taler, mens Talen for Sextus Roscius Amerinus lød i mine Øren med de uforglemmelige Ord: Credo ego vos judices mirari etc., d. e. jeg tror, I Dommere vil undres over, at jeg, som kun er en ringe Mand, her tager Ordet. — Eller naar samme Prokurator Marcus Tullius med Tilnavnet Cicero talte sine flammende Ord mod Catilina: Quousque tandem abutere Catilina patientia nostra, qvem ad finem sese jactabit effrenata audacia tua? d. e. Hvorlænge vil du, Catilina, misbruge vor Taalmodighed, hvorlænge vil din tøjlesløse Frækhed drive sit Spil? Og altid har jeg da tænkt mig Skuepladsen for den romerske Advokats Triumfer som det gamle Jupiter Tempel, nu Kirken Ara Coeli. Mine Tanker har da flagret bort fra gamle Møvsen — som vi kaldte vor Lærer — ud ad Vinduet til de pippende Spurve, ud til Havens og Skovens Træer, langt bort til Kirken paa Kapitoliet og mine Minder fra Julen 1874.

Det er Juletid, Voxfigurerne er udstillede i deres kostbare Montrer, og selve den undergørende Bambino ligger festlig smykket i Marias Skød, mens Tømmermanden Josef ydmyg betragter Barnet, og Hovederne af langørede Æsler rager ud over Krybben mellem Bundter af Hø. Tæt op mod Presepiet, som den hellige Gruppe kaldes, staar en Tribune, hvor de smaa Børn skal staa frem og vidne om Madonna eller bønfalde hende i smaa selvlavede Taler. Nogle er velklædte, andre er barbenede og fattige, Dreng og Piger mellem hverandre, alene eller ledsagede af deres Sødskende eller Forældre. De trænges om Platformen, de albuer sig frem, om de er modige og sikre, eller de trækkes frem af de ældre, om de er sky og forlegne. Nogle taler kort, andre taler længe. En lille Dreng har aabenbart lært sin Tale rigtig fermt udenad, han gestikulerer og siger Ordene tydeligt betonet, som talte han til en hel Skare, han slaar ud med de smaa Hænder, slaar sig for Brystet og vender de sorte Øjne mod Kirkens Loft. Og hans lille rynkede Moder staar hos, stolt smilende og glad over Drengens Veltalenhed. Han tier, bøjer sig mod den hellige Familie og hopper ned i Armene paa sin Moder. Saa

kommer en lille Pige frem, en lille forlegen Troid, der bare staar og trækker i sit Skørt uden at sige noget. Hendes ældre Søster prøver at suflere hende, det lykkes ikke, Munken ved Platfondens Fod begynder at skænde, den lille bliver flov og tripper, og saa stormer Drengene Podiet og slaas om at komme til. Men Munken tager fat i Rebet om den brune Kutte og begynder at tampe løs

DEN PROTESTANTISKE KIRKEGAARD.

paa Knægtene, der vælter mellem hverandre oppe paa Tribunen.

Snart ruller en hel Klump deroppe, de rives og bides, de sparker til hverandre og vræler, saa ingen kan høre Ørenlyd, mens Munkens Tamp falder taktfast paa de smaa i Kampen krummede Rygge. Jomfru Ibsen haler os bort fra Slagsmaalet, barbenede Munke kommer til og rydder Platformen. Børnene skriger og hujer, mens Munke-Rebene suser i Luften. Det hele er Opløsning, Vrælen og Klapren af smaa Trin paa Kirkens Stengulv. Og hele Klumpen

vælder mod Kirkens Dør, hvor den klare Sol kaster sit Skær ind over Røgelseskyen og de flakkende Kærter, der er tændt om den hellige Familie.

Naar Balslev i sin lille Bibelshistorie fortalte om Jesus, der ryddede Templet for Købmænd og Vekselerere, saa tænkte jeg altid paa Billedet fra Ara Coeli — og saaledes gik Biskop Balslev og Marcus Tullius Cicero for mig op i samme Erindrings Drøm, af hvilken jeg vakttes ved »Møvsens« tørre, skærende Stemme: »Du Rosenkrantz, Dagdriver du, sover du!«

Og jeg vaagnede til Ciceros Taler.

I protestantisk Kirke gik vi ikke, men derimod besøgte vi den protestantiske Kirkegaard ude ved Monte Testaccio, hvor Cestius-Pyramiden hæver sig tæt op ad Porta S. Paolo. Vi vandrede rundt paa den forsømte Kirkegaard med Cypresserne og de mørke Mindesten over Mænd og Kvinder, der var døde i Rom langt borte fra Fædrelandet; vi kendte ikke deres Navne, vidste ikke hvem de var. Nu er der en Grav paa den protestantiske Kirkegaard, mod hvilken, om jeg skal gense Rom, jeg vil rette min Gang. Den findes ikke langt fra Indgangsporten i første Række, og paa et lille Marmormonument staar Indskriften: Iver Gunde Lewis Augustus Rosenkrantz, født den 14. Oktober 1865, død den 18. November 1891, og neden under de tre Ord »og hans Moder«. Det er det eneste synlige Minde, min Moder har villet skulde angive det Sted, hvor hendes Aske er stedt i Jorden. Min yngste Broder Arild, der lukkede hendes Øjne, opfyldte hendes Ønske; hendes Legeme blev brændt og Asken i Urne givet i den Grav, der i tyve Aar havde været min ældste Broders sidste Hvilested. Men i Ordene »og hans Moder« laa et helt Livs tilkæmpede Opfattelse af det enkelte Menneskes Ringhed og Ubetydelighed, et ydmygt Vidnesbyrd af En, der i halvfjerdsindstyve Aar havde søgt Sandheden og fundet Fred i Tanken om Udslettelsen af Legeme og Navn, i den sikre Forvisning, at Aanden, der altid havde levet, aldrig kunde dø.

Og saaledes vil til de andre Minder om den evige Stad for mig altid knytte sig Mindet om min Moder, vort sidste Møde og hendes tavse Grav under Pyramiden og de sorte Cypresser.

OTTENDE KAPITEL.

Vor første Lærer og det gamle Rom.

HENIMOD Juletid besluttede min Moder, at vi to store Drengene skulde lære Latin for at forstaa Indskrifterne paa Mindesmærkerne og overhovedet lære noget mere, end Jomfru Ibsen kunde lære os. Vi fik da gennem den danske Konsul Bravo hans Sekretær, Magister Martinus Galschiøtt, Sekretær i den skandinaviske Forening, til Huslærer, og ham blev det, der ledede mine første Skridt i den egentlige Videnskabs Forgaard. Nu sidder Mag. Galschiøtt paa Reberbanen i Helsingør som en Mand paa 73 Aar med en lang og betydelig Virksomhed bag sig. For mig har han spillet en stor Rolle i min Barndom, senere er vore Veje skiltes, men i Rom blev han for mig og min ældre Broder Fører og Vejviser i denne mærkelige Stad, ham blev det, der afdækkede det gamle Rom og Pavestaden for mit nysgerrige Blik. Han er min Medvinder i det, som jeg kan fortælle.

Hensigten med Hr. Galschiøtts Lærervirksomhed var at lære os Latin. Jeg husker de første alvorlige Timer med Kern og Krebs' latinske Læsebog, mensa rotunda, silva lata, amo, amavi, amatum, amare. Hvor lidet anede jeg den Gang, at Krebs, den værdige, tykke og rare Krebs, skulde blive min Skolebestyrer tre Aar senere, og at den lille knastørre og iltre Kern skulde pine mig en Time daglig med græske Aorister i vor Frue Skole Anno 1880.

Latin er ikke rigtig noget for en Syvaarsdreng; jo naar det staar at læse paa Foden af Trajans Søjle mellem herlige Afbildninger af romerske Vaaben og Rustninger, eller naar det lyser paa hvidt Marmor paa Kejseres Rytter-

statuer, paa Kapitol eller fra de flaviske Paladser paa Palatinerbjerget.

Og det forstod Hr. Galschiøtt. Han smækkede Kernn og Krebs' latinske Læsestykker i: video, visi, visum, videre. I skal ud og se, Drengene, sagde han, og saa gik vi ud.

I Roms Gadelabyrinter med deres Os af Kastanier, deres Kællinger, Vræl og Skænderier, deres Æsler og marionetstive Politimænd, og her skød Palazzoer, Kirker og Monumenter op og tvang til Spørgsmaalet i Barnemunde: Hvorfor og hvad? Det kan nok være, at Hr. Galschiøtt blev os en kærkommen Lods i dette vanskelige Farvand. Han maa have set pudsigt ud, den høje, tørre Mand med to smaa stumpe Drengene, en ved hver Haand, balancerende henover de toppede Brosten stadig standset af Spørgsmaal og stadig besvarende dem. Og hvormed? Med verdenshistoriske Navne og sære Betegnelser for Templer, Kirker og Palazzoer, der først langsomt kunde indarbejdes i de smaa Hjerner, men som til Gengæld en Gang bankede ind sidder fast endnu i min.

Hr. Galschiøtt havde sin Bolig i den skandinaviske Forening i Via dei Pontifici i Palazzo Corea. Det er dette ret uanselige Hus, der danner Indgangen til en af Roms ældste Seværdigheder, Augusts Mausoleum. Monumentet ligger i Palazzoets Gaard og er en Mur om et Amfiteater, der i senere Tider er indrettet i selve Monumentets Bund. Nu er det overdækket og tjener til Koncert- og Mødesal, det er vældige Rumforhold som Albert Hall i London. Kun Muren staar med sine Nicher. Gravkamre, Marmorplader, Inskriptioner og Statuer er forlængst borte. Her kæmpede Orsinierne med Paven, og her fandt Cola di Rienzi Døden. I 1874 blev Murværket benyttet til Fri-luftsteater, hvor gode Truper spillede Shakespeare og moderne franske Dramatikere som Augier.

Den skandinaviske Forening var ligesaa lurvet og luvslidt som den er den Dag i Dag, Luften lige saa muggen og Gulvet lige saa snavset. Menneskene var færre og betydligere. Af Skandinaver mindes jeg dog kun Hr. Galschiøtts Ven Maleren Niels Bredal, der blev den fjerde i vore Excursioner, som ofte førte os ud til Ponte Molle til

en Kunstnerknejspe, hvor vi lærte at spille Boccia, det nationale romerske Kuglespil.

Saa delte vi os i to Geledder. Hr. Galschiøtt tog min Broder Gunde ved Haanden, og jeg trippede efter ved Niels Bredals Haand. Gennem Sumpe og Rendestene traskede vi saa udenfor Porta del Popolo, mellem Oksevogne, Kampagnoler og Bøfler ud til den lille venlige Have, hvor Bournonville fik Idéen til sin Ponte Molle, og hvor en lille dansk Kunstnerklike af nu glemte Navne holdt Møde ved Foglietterne og Bocciaen, mens den røde Barons to smaa pudsige Sønner gik paa Opdagelse mellem Vinrankerne ned mod Floden. Eller vi gik alene med Hr. Galschiøtt.

Vi maatte krydse os frém gennem det uvejsomme Virvar af Gader, der strækker sig fra Havnen ved Ripetta til Kapitoliets Fod. Hr. Galschiøtt gik ikke ad Corsoens Canale Grande; han førte os forbi Palazzo Borghese, som vore Dages Romafarere vist kender fra de store Antikvitetslokaler, der pranger med Marmorborde og Statuer, op gennem snørklede Gader og Kringelkroge til Pantheon, forbi Elefantens, der bærer Obeliskens paa sin taalmodige Stenryg; han førte os forbi det store katholske Universitetskomplex og Præsteskolerne til Kirken del Gesu, hvor den store Lapis lazuli Kugle sidder højt over Ignatius Loyolas Grav, til Piazza Venezia, hvor den østrigske Ambassade hæver sine sortbrune Mure, og saa stod vi ved Trappen, der førte til selve Kapitoliet.

Her var noget for Drengene at se. I et Bur gik to sløve Ulve til Minde om den berømte Ulv, der diede Romulus og Remus, og i et mindre Bur snadrede de kapitolinske Gæs, der fortalte om Stamfædrene, som vækkede Romerne, da Brennus vilde storme Borgen. Vi naaede ad Trappen Pladsen foran selve Hovedbygningen, og der saa vi Marcus Aurelius paa sin lille lavbenede, tykmavede Hest, den ældste Rytterstatue i Verden. Og saa satte vi os ned og talte om Tingene.

For en syv Aars Dreng var der lige vel meget at tale om, og det blev vel ikke opfattet altsammen, ja vel kun meget lidt deraf. Men der var Navne, der siden blev Mærkepæle. Borghese med de stolte Paver og Beatrice Cencis Historie, Ignatius Loyola og Jesuitterne, Roms Tilblivelse og de to Drengene under Ulvens Yver, Kejseren paa sin Hest

højt over Byen paa Kapitoliet, didhen hvor Scipio bød Romerne at gaa for at takke Guderne.

Hr. Galschiøtt opfattede det som sin Opgave at forklare os det gamle Rom, saavidt det lod sig gøre. Men ogsaa paa et andet Punkt førte han os ind til noget værdifuldt, som jeg mindes endnu.

For danske Romafarere har Malerkunsten og Billedhuggerkunsten egentlig altid været Nummer et. Med den katholske Kirke havde vi danske jo ikke meget at gøre, og Studiet af Oldtidsvidenskab har i Rom i mange Aartier været paa det tyske Akademis Hænder i dets Bygning paa Kapitoliet. Den Strøm af danske, der gik til Rom, var altid mest Kunstnere og disses Følgesvende i Syden, Digtere. Og først blandt alle Kunstnere fra Danmark maa naturligvis nævnes Bertel Thorvaldsen.

Der er næppe Tvivl om, at Thorvaldsen som Kunstner er traadt i Skygge herhjemme i de senere Aartier. Man ærer ham, og man er stolt af ham, men han betyder ikke det for den nuværende Slægt, som han betød for Slægten i Tredserne og Halvfjersernes Begyndelse. I min Barndom blev Thorvaldsens Navn nævnt som Danmarks allerførste; selv ikke Digtere som Oehlenschläger og H. C. Andersen kunde nævnes i samme Aandedræt som han. Og intet Sted blev hans Navn saadan fejret og æret som i Rom, hvor han havde levet og hævdet sig ved Siden af Michel-Angelos Værker, langt overstraalet Bernini og Canova. Thorvaldsen var sidste Gang i Rom i 1842, og der var mange danske Kunstnere, der havde set ham i Rom, været Vidne til hans sidste Triumfrejse, ja endog levet med ham i hans Kunstneraar dernede.

I en Menneskealder efter sin Død vedblev Thorvaldsen at være Samlingsmærke for de danske Kunstnere i Rom. De besøgte hans gamle Atelier paa Piazza Barberini, de samledes i Trattoriet i Via Tritone, hvor han havde holdt til, og i deres Fortællinger og Anekdoter kredsede de altid om hans store Navn.

Hr. Galschiøtt bragte os Drengene ind i dette Navns Tryllekreds, og naar jeg senere har besøgt Thorvaldsens Musæum eller set hans Arbejder, hvor de findes i Kirker og privat Eje, har jeg altid mindedes ham som en god gammel Bekendt, om hvem jeg i Rom har hørt saameget

af Folk, der hørte til hans nærmeste Omgang. Jeg tilføjer strax, at de nordiske Kunstnere, jeg kendte i Rom, Bredal, Ross og Hasselriis, alle er født i Tiden om Thorvaldsens Død og selvfølgelig aldrig har truffet ham endsige i Rom, men saa levende var hans Minde, og saa stor en Rolle spillede han i disse Kredses Liv, at jeg en Gang i fuld Alvor som Skoledreng har vigtet mig overfor mine Kammerater med, at jeg havde været i Rom sammen med Thorvaldsen.

Klassens belæste Duks kunde ikke nægte sig den Glæde at gøre mig opmærksom paa, at jeg i saa Tilfælde maatte være noget sen i min Udvikling, eftersom Thorvaldsen allerede var død i Aaret 1844. —

Hr. Galschiøtt var en ypperlig Lærer, og han forstod at vække sine smaa Elevers Videlyst og Interesse. Endnu en Ting har han gjort for mig, som jeg bør være ham taknemmelig for. Jeg var en lille forkælet Knægt, der stode paa min Magt over min Moder og mit gode Hoved, jeg lærte let og hurtigt og var i allerhøjeste Grad videbegærlig, men jeg var meget forfængelig af mine Fortrin og ikke nogen god Kammerat. Hr. Galschiøtt forkælede mig ikke, han vilde ikke, at jeg skulde brillere paa min ældre Broders Bekostning, han bekæmpede min Forfængelighed og kørte mig i stramme Tøjler. Han kurerede mig for min Lyst til at brillere saa grundigt, at jeg i mine senere Skoleaar med Sindsro sad i Klassens nederste Ende, men samtidig lagde han Grundvolden til en virkelig Viden om Historie og Oldtidskunskab, paa hvilken jeg endnu den Dag i Dag trygt kan bygge. Selvfølgelig har jeg haft Trang til at fordybe mig i Historie og haft Lyst til at lære Steder og Mennesker at kende, men jeg tror næppe, at nogen syvaars Dreng har haft saa ypperlig en Fører, som Hr. Galschiøtt var for mig i det Aar.

Min Broder Gunde døde i Rom, kort før jeg for anden Gang besøgte Byen i 1891. Ret naturligt faldt Talen mellem min Moder og mig paa Barndomsdagene og Hr. Galschiøtt. Gunde og han blev Venner som voksne, var Dus og omgikkes meget; han var bleven vor Lærer, da vi kom hjem til København i Slutningen af Halvfjerserne, og for min Broder varede Venskabet med ham til min Broders tidlige Død. Jeg har kun sjældent, næsten tilfældigt truffet Hr. Galschiøtt, hvis alvorlige og retlinede Personlighed

altid har indgydt mig dybeste Ærbødighed, vi er aldrig kommen hinanden nærmere, skønt jeg som han kom til at sysle med Literatur.

Intet af mine Minder om Roms Kirker og Klostre knytter sig til Erindringen om Ture med Hr. Galschiøtt. Grunden er den, at den unge kunstelskende Magister allerede da havde Ord for at være en skarp Fjende af Kirken og Kirkens Lære, han vilde føre os til de romerske Oldtidsminder og Templer, men ikke befatte sig med Kirkerne. Da min Moder bad ham om at være Lærer for hendes to ældste Dreng, svarede han: jeg paatager mig med Glæde dette Hverv, men jeg vil sige Dem, at jeg ikke kan være Lærer i Religion, thi jeg er Fritænker. Den Gang hørte der personligt Mod til at vedkende sig den frie Tanke, og der hørte Aandsoverlegenhed til at vælge en Fritænker til Lærer for sine Børn. Men ingen af Parterne havde Grund til at fortryde Valget.

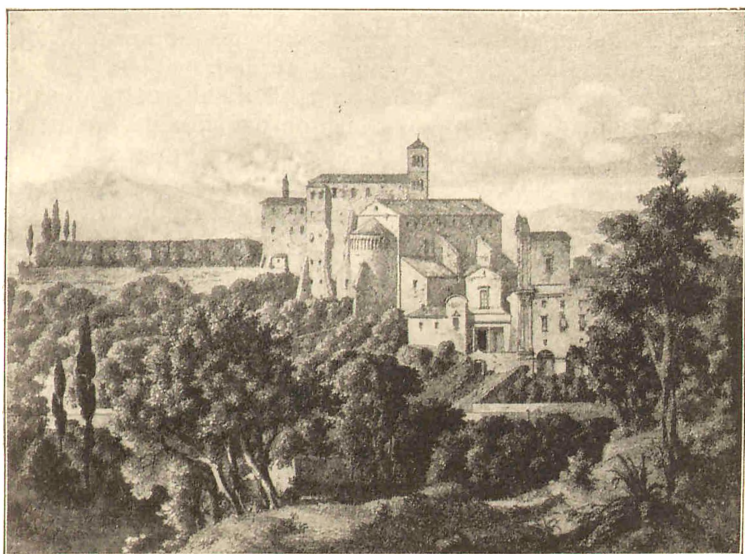
Det gamle Rom, Oldtidens Rom begynder som samlet Bydel umiddelbart Syd for Kapitoliet. Der findes spredt i den i Middelalderen bebyggede Del af Byen Ruiner fra Oldtiden. Jeg har nævnt Mausoleum Angusti i Via de' Pontifici, jeg kunde nævne den nuværende Børs ved Monte Citorio, Forum Trajani, Mars og Minervas Templer, Ruiner af Cæsarerne's Forum, men alle disse Oldtidsminder ligger mellem Bygninger opførte i langt senere Tid, beboede og benyttede af Byens Borgere.

Syd for Kapitoliet begynder først det rigtige Oldtidens Rom med Forum Romanum, Colosseum, Palatiner Bjerget med Kejserpaladserne, Circus Maximus og de udstrakte Thermer. Det var Centrum i den gamle Oldtids-By, og herfra strækker dens Grund med Haver og Ruiner sig ud til Lateranporten, til Porta Latina og Porta S. Paolo helt ned til Tiberen.

I 1874 var denne Bydøl kun i ringe Grad bebygget. Paa Højderne laa Klostre og Kirker omgivne af Haver, der var hegnede med fuldstændige Mure. Blandt disse Kirker er den aneligste Kirken S. Giovanni e Paolo syd for Constantinsbuen, som Billedet pag. 93 viser, et stort malerisk grupperet Komplex ved en gammel ubrolagt Gade med Knejper og Værtshuse, som de findes overalt i Ruinernes Rom.

Herude var der intet Gadeliv; kun saa man fra Høj-

derne Bønderne fra Rocca di Papa og Frascati komme kørende i deres høje tohjulede Kærrer, forspændt med Oxer, lastede med Vinfade. Eller man saa lammeskindsklædte Kvægdrivere fra Campagnen drive deres Oxehjorder ned mod Slagtehusene ved Monte Testaccio ad de brede, ubrolagte Veje, der krydsede hverandre under Højderne og bredte sig til Pladsen foran den store Ruin Colosseum og udenom

KIRKEN S. PAOLO E GIOVANNI

Constantins Triumfbue. Men der var Fred i hele denne vide By af Ruiner. Død var den ikke, Solen lyste over Træer og Buske; der var i Foraarstiden nok af pippende Fugle og Blomster i alle Farver, og mellem Marmormurene smuttede smaa vævre Firben. Varmt var der i Februar som hos os i Juni.

Og dog gik vi mellem alle disse Ruiner, som bevægede vi os i Prinsessens slumrende Land, det hvorm Eventyret fortæller. Her var det altsaa, at det gamle Roms Historie blev levende for os ved en Lærers Fortælling. Forum og Kapitoliet tilhørte den stolte romerske Republik;

vi lærte allerede da, at det var den stolteste Form for et Lands Styre, at Folket selv bestemte, hvorledes alt skulde være. Det var paa Kapitoliet, at de frie Romere havde erobret Verden; til det faste Hus deroppe paa Klippen vil knyttet Navne som Cato, Scipio og Julius Cæsar. Vi hørte fortælle om Graccherne, om Marius og Sulla, om Gallernes Stormløb mod Kapitoliet og om Cæsars Død ved Foden af Pompejus Statue. S. P. Q. R., de fire Bogstaver vi havde læst paa Skibssøjlen paa Monte Pincio, blev til Ord, der betegnede det sejrige, vældige Romerfolk, der havde erobret hele den da kendte Verden.

Og i Kapitol-Musæets Sale saa vi da disse togaklædte Romere, som de stod der i Marmor og vidnede om deres Bys Storhed. Vi lærte den Tarpejiske Klippe at kende, den hvorfra Vejen fører ned til Forum fra det Sted, hvor Forbryderne styrtedes ned i Dybet. Vi stirrede ned i den dybe Kløft og gøs.

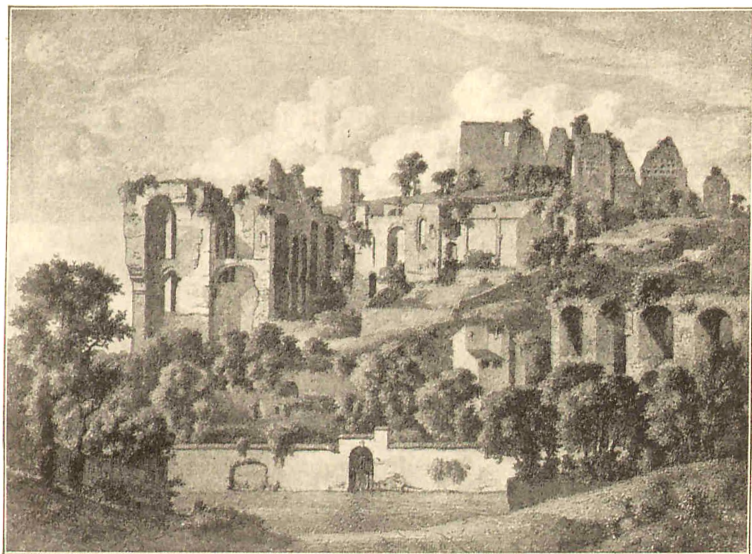
Saa pegede vor Lærer ud over alle de stolte Søjler, der stod nede paa Forum, paa Titusbuen ved Kapitoliets Fod og Colosseums Murmasser, der rejste sig bag Torvet, brune og mægtige, spændende om den gamle Skueplads for Kampe og Fester. Til højre for Colosseum laa Palatinerhøjen med Kejserpaladsernes Ruiner, tydeligst helt fremme Flaviernes Palads. Og vi fik da at vide, hvorledes det frie Rom var blevet underkuet af Tyranner, født i selve det romerske Folk. Vor Lærer fortalte os om Kejserne Augustus, Tiber, Nero Vespasian og Titus, om Hadrian, hvis Gravmæle laa lige ud for vore Vinduer. Han byggede Kejsertidens Historie op for os og mindede os om de Rækker af Buster, vi havde set paa Kapitoliet, Roms Tyranner og deres Hustruer, huggede i Marmor, mens de endnu var i Live, for at opstilles i Templerne, som fordum de gamle Guder.

Og saa tilsidst pegede han paa de talrige Kirker, der rejste sig om Forum, byggede af Søjler og Marmor fra de smuldrende Templer og Paladser, viede de fattige Mænd, der havde fundet Døden paa Colossæets Arena for den ny Tro, der skulde lægge Cæsarerne Vælde øde og skabe en ny Verdensmagt, hvis Sæde endnu den Dag i Dag er Rom.

Vi lærte at ære Romerne, vi lærte at se noget ædlere og større i Mindesmærkerne fra den svundne Tid end i de nye Templer med deres Kors og Kupler, og da jeg senere

i min Skoletid tilbragte Aar efter Aar med at lære fra Grunden Roms Historie og Romernes gamle Sprog, saa vakte det slet ikke min Undren, at Drenges Tid skulde bruges til det. Jeg havde jo selv set det vældige Rom, hvis Ruiner havde fyldt mig med større Undren og Ærefrygt end noget Bygningsværk fra den senere Tid. Jeg syntes, det var saa

KEJSERPALADSERNE

naturligt, at alt, hvad man lærte, maatte bygges paa denne faste og vældige Grund.

Og det forstod jeg, selv naar jeg sled med min Skoletids hæsligste Plage: Madvigs latinske Gramatik og de frygtindgydende latinske Stile.

Det faldt os aldrig ind at forsøge at bygge Ruinerne op, eller tænke os hvorledes alt dette maatte have set ud befolket med levende Mennesker. Romerne var og blev Statuer huggede i Marmor, deres Handlinger var og blev uden Liv. Deres Templer og deres Paladser var og blev Ruiner, sunkne Søjler med væltede Kapitæler, Dynger af

Marmor og Haver med Mosaik-Gulve, mellem hvis Sten Græs og Blomster spirede.

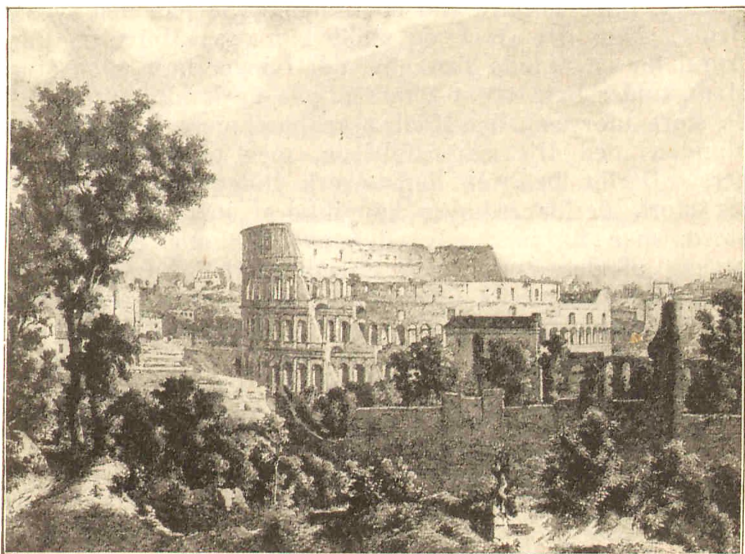
Byen, den, de levende Mennesker beboede, det var og blev alt det, der laa nord for Kapitoliet, Korsoen, Pladserne, den spanske Trappe, hvor Kirkerne hævede deres Kupler op af Gadernes Virvar. Oldtidens Rom, den døde By, fortalte os kun Sagn om Guder og Helte, det var som en stor Billedbog at blade i, hvor der fra hvert Blad lød nye Sagn, der kædede sig til de alt fortalte, men Liv og Blod var der ikke i det, vi hørte og saa.

Men en Ting var der, som tog vor levende Iver og Lyst i Brug; det var alle de herlige Marmorstykker, der laa spredt mellem Søjlerne. De laa der i alle Farver og Arter, hvide, sorte, gule, grønne og røde, et udtømmeligt Skatkammer for otte-ni Aars Samlere. Med dem fyldte vi vore Lommer, til de struttede, og bar dem taalmodigt hjem for at sammenligne dem, handle og tuske om dem med vore smaa Kammerater. De bedste Stykker kom saa til at tjene som Fodstykker for de smaa Broncer, vi fik til Jule- og Festgaver. Romulus og Remus under den kapitolske Ulv, Vestatemplet, Metellas Grav eller Sankt Peter paa Tronen, alt dette Skrivebordsnips, som Romafarere, store og smaa, bringe hjem fra deres Pilgrimsfærd. Alt det, der hjælper til at fremkalde Billederne fra Rom.

Naar jeg har indlemmet disse Billeder fra Rom mellem Billeder fra min Barndom, saa ved jeg fuldt vel, at det er Billeder i en helt anden Betydning af Ordet, end der kan lægges i Beretninger om Oplevelser. Her er Billederne saa at sige til endnu som de var den Gang. Oldtidens Rom ligger nu, fyrretyve Aar efter mit første Ophold i Staden, saa godt som helt uforandret. Man har gravet hist og her, man har opdaget nye Skatte, men Billederne er de samme.

Jeg har besøgt Rom flere Gange senere med mange Aars Mellemrum, og jeg har altid søgt til de Steder, jeg kendte fra min Barndom. Jeg har i de forløbne Aar lært noget mere om Steder og Begivenheder, end jeg som lille Dreng kunde opfatte, men Indtrykket er endnu det samme. Jeg har, mens Aarene gik, bladet i den samme Bog, hvori jeg den Gang bladede, og jeg tror, som jeg allerede har antydnet, at hele min Udvikling er kommen til at hvile paa

den klassiske Grund, saa mine kæreste Studier er blevet Oldtidskundskab og Historie. Det Indtryk jeg fik i Rom som lille Dreng, har været bestemmende for hele min Udvikling. Det er derfor, jeg kalder disse Billeder mine, selvom jeg erkender, at de tilhører alle, saa vist som hele vor Tids Kultur hviler paa det gamle Roms.

COLOSSEUM SET FRA PALATINERHØJEN

Og jeg tror, de har haft deres Betydning for mig ud over det rent skolemæssige.

Kælebarnet i den danske Literatur er vel i vore Dage Bondesønnen, der født i en gammel trelænget Gaard ved en rindende Aa, er voxet op som et ægte Hjemstavnsbarn med ægte Hjemstavnsfølelse, vokset frem af den fædrene Muld i Leg med Markens Dyr, i Læ af Skovens Træer og Engens Blomster. Dansk er han i Ordets bedste Forstand, national er han, demokratisk forstaaet, og i hans Værk fornyes Slægten, bliver frodig og stærk o. s. v.

Det kan siges, og det er maaske sandt, i hvert Fald er det uomstrideligt, at det sande og det gode ikke ophører

at være sandt og godt, fordi det vokser af Muld og svøbes i Vadmel. Men det et vel ligesaa sandt, at ikke alene det er sandt og godt, der vokser af Muld og svøbes i Vadmel. Den fædrene Bondegaard ved den glidende Aa kan i Mindets Skær under Mands Værk blive stor, bred og mægtig. Engelsborgens hundredeaarige Mure og Sct. Peters guldribbede Kuppel kan i Mands Værk tegnes smaat og ubetydeligt, blive mindre end en klinet Styne paa den jydsk Hede. Men det store og stolte kan ogsaa blive en Baggrund for en Mands Tankeliv, der tvinger ham mod store Maal, nøder ham til at sammenligne og holde alt op mod de store uforgængelige Maal, gøre ham mere beskedent end Manden med Hjemstavnsfølelsen, men alligevel ikke ringere. Derfor behøver hans Værk ikke udadtil at forme sig stort, derfor behøver han ikke at staa Maal med det store; men for ham selv vil hans Liv, hans Tanker altid præges af det store, hans Barndom viste ham; han vil have lært at beundre og samtidig ikke lade sig overmande af Selvbeundring.

NIENDE KAPITEL

Garibaldi, Kongehuset og det romerske Selskab. Karnevalet i Rom.

DET er i Marts, og Foraaret er kommen til By, Solen lyser skarpt og varmer Kampagnen, der ligger i Dis, saa vidt Øjet rækker, Sneen er smeltet ude i Sabinerbjergene, og kun langt borte paa de allerhøjeste Toppe glimter det endnu hvidt. Akasierne har rigtig udfoldet deres gule Blomsterklaser, og Orangerne lyser mellem de dybtgrønne Blade. Opad de hvide Villamure klumper de røde Roser sig, og Clematis slynger sig op ad Loggiaerne. Palmer retter deres vifteformede Kroner, der i den kolde Vinter har hængt bøjede mod Jorden, og Stenegenes kobbergrønne Kroner gydes over med lysegrønt.

I Via venti Settembre blafrer for Brisen fra Kampagnen det grønne, hvide og røde Flag, den italienske Tricolore smykket med Hjerteskjoldet i Savoyens Vaaben, det hvide Kors paa den røde Bund, der minder danske Drengene om Dannebrog, der faldt fra Himlen ned. Og helt ude ved Porta Pia, hvor den engelske Ambassade fornemt breder sig under den gamle romerske Mur og strækker sin pragtfulde Have ned ad Skraaningen mod Kampagnen, vajer Union Jack over et stort og udsøgt Selskab af Diplomater, der drikker The, politiserer og venter paa Dagens Skuespil.

Det er noget ganske ekstraordinært, der i Dag skal foregaa. Garibaldi skal køre i Triumftog gennem Porta Pia paa Hjemvejen fra en Inspektionsudflugt med den parlamentariske Kommission, der til Rigets Fordel skal fravriste den norske Kampagne dens skjulte Rigdomme.

I selve Navnet Garibaldi er der en vældig »Sensation«. Den elegante engelske Ambassadør Sir Augustus Paget og

hans smukke, stilfulde Hustru, de lidt blaserte Sekretærer og de tilfældige Lorder og Ladier, der paa Gennemrejse mod Syd tager deres Del af den romerske High-Season, har for Helten Garibaldi kun den Interesse, der knytter sig til en Tenor eller en elegant Voltigeur paa usadlet Hest. Men han er Øjeblikkets Mand, han er Sæsonens Begivenhed, og han maa ses; man maa kunne skrive hjem til old England om ham, ellers har man slet ikke set Rom i den Sæson. Og man maa se ham fra Lady Pagets Kabinet, hvor »man« naturligvis var indbudt sammen med Lord »thingsme« og Lady »as you know«.

Selvfølgelig skulde vi Drengene ogsaa være med til at se Garibaldi, vi skulde raabe Hurra for ham, og vi skulde vifte med et Flag, en Union Jack paa hvidlakeret Stang, som vi i Dagens Anledning fik til Arv og Eje. Vi stod i Haven foran Ambassaden, et lille Anlæg med Palmer og Roser, der strakte sig ud til Via venti Settembre lige under Porten. Vi strakte Hals og kiggede mod Porta Pia, hvorfra Helten skulde komme ad Via Nomentana, den gamle romerske Vej ud langs Katakomberne.

Porta Pia, den ufuldførte Fromhedens Port, var smykket med Guirlander, og lige til venstre i Porten gabede et vældigt Hul, Breschen gennem hvilken Garibaldi's Soldater hin tyvende September 1870 havde brudt sig Vej til Pavens hellige Stad og gjort Rom til det unge Italiens Hovedstad. Breschen var frisk endnu, kun fire Aar gammel, og Husene om Porten som Porten selv og den hellige Agnes' Billede bar endnu Spor af Savoyens Kanonkugler.

En frisk Blomsterkrans var ophængt om selve Breschen til Minde om de faldne, til Ære for de sejrende, og fra høje Flagstænger smældede Trikoloren for Vinden. En tæt Skare af Romere trængte sig om Portaabningen og strakte Hals, som vi Drengene strakte Hals; derude fra skulde Manden for det hele komme.

Og han kom; lænet tilbage i en Landauer sad han smilende og nikkende mod den jublende Tilskuerskare, ved Siden af Roms Borgmester, med sine to Sønner paa Forsædet. Hans Ansigt var furet og rynket, omgivet af et vældigt hvidt Skæg og et busket Haar som en graanet Løve-manke. Paa Hovedet bar han den lille runde Hue, der hører med til ethvert Billede af ham, og over hans

Skuldre var slynget den historiske Kappe. Det var Garibaldi's personlige Uniform, det ydre Tilbehør til al hans Optræden. Han smilede og nikkede, og vi smaa Knægte svang fanatisk Union Jack, mens Lorderne og Diplomaterne løftede deres Cylinderhatte, og Ladier viftede med deres Kniplingslommelærklæder. Helten fra Aspromonte tog med Smil mod denne Hyldest fra Albion og viftede til de smaa Dreng, der svang Fanen til hans Ære.

Saa rullede Toget videre ad Via Venti Settembre, Ladierne trak sig tilbage til deres The, og Lorderne trak paa Skulderen af Garibaldi og den barnlige italienske Politik med dens Karikatur af et Parlament. Men vi Knægte blev staaende i Haven med vores Fane og kiggede efter Garibaldi. Garibaldi — Rinaldo; der var i selve Navnet den Røverromanlik, der faar raske Drenge Hjerter til at banke. Vi saa jo lige over for os Sporene af hans Daad, der havde talt Kanonerne Sprog, vi saa Fanerne vaje til Ære for hans Sejr.

GARIBALDI

For Romerne var der den Gang virkelig Grund til at fejre Garibaldi. Ham var det, der havde ført Victor Emanuels Sværd, da Savoyens Konge i 1860 erobrede Italien; han var for alle Italienerne Samlingsmærket for Italiens Enhed, den var vel i mangt og meget hans Værk. Og hvordan havde man lønnet ham. Italiens Konge havde skænket ham Øen Caprera som Takkegave, men i det italienske Parlament havde han talt for døde Øren, og derfor havde han forladt det og trukket sig tilbage til Caprera, hvor

han tidligere havde været Fange paa Æresord. Man havde valgt ham til Deputeret igen, men han nægtede at aflægge Eden, der forlangtes af alle Deputerede. Valgt blev han stadig, men paa Monte Citorio gav han ikke Møde.

Saa var det, at Parlamentet tog Kampagnens Opdyrkelse op til Behandling og den gamle Frihedshelt rejste sig og forlod sin Ø. Med vældige Demonstrationer blev han modtaget i Rom, han mødte i Kamret og aflagde Eden under dyb, spændt Tavshed, der afløstes af bragende Bifald og Ovationer, og han tog fat paa sit sidste Arbejde: Opdyrkningen af Kampagnen og Tiberens Regulering. Det skete netop i hine Foraarsdage, og det var da intet Under, at Helten fra Milazzo og Aspromonte var Romernes Afgud, det var jo ham, der nu skulde vise, at Italien kunde gøre godt mod Rom, hvad Pavestolen i Aarhundreder havde forbrudt.

»Garibaldi,« sagde min Moder, da vi kørte hjem fra Porta Pia, »er en forfærdelig Røver, men han er den største Mand i Italien.« Og i flere Uger legede vi Drengene Garibaldister og stormede paa Pincioen Porta Pia, mens vi svang Lady Pagets Union Jack, saa Lakken sprang af den hvide Stang.

— — —

Kongen af Danmark var i min Barndom ikke den regerende Konge Christian den niende, men den afdøde sidste Oldenborger, højsalig Kong Frederik den syvende. Det var saa naturligt; den folkekære Konge levede i alles Erindring, og talrige var de Anekdoter og Fortællinger, der gik om ham Mand og Mand imellem. Min Fader har i sine Livserindringer Gang paa Gang skildret sine Sammenstød med Kongen. Jomfru Ibsen var ligefrem ladet med Historier om Frederik den syvende og Grevinde Danner, der var død i Genova, netop mens vi boede i Nervi; disse Fortællinger om det danske Hof fulgte os hele vor Opvækst igennem.

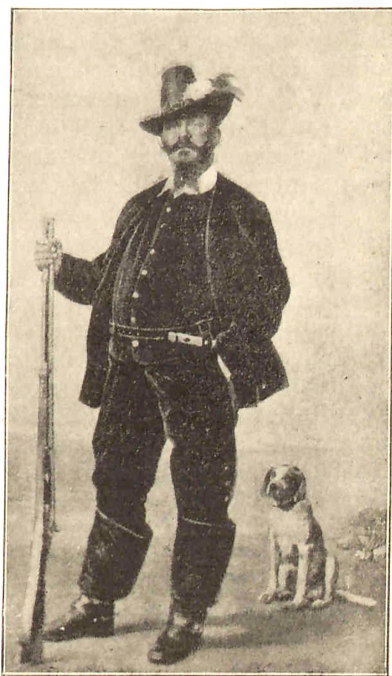
I Rom sad netop i Kvirinalet en Konge, der i saa mange Maader mindede om vores Frederik den syvende. Folkelig, bred og jovial var han med et aparte og karakteristisk Ydre, en højst ekscentrisk Klædedragt og et Væsen, der gav Stof til Anekdoter. Ogsaa han havde sin Grevinde Danner, Rosa Theresa Vescellana, Datter af en menig

Soldat; med hende havde han indgaaet morganatisk Ægteskab og ophøjet hende til Grevinde under Navnet Mirafiori. Dette var sket Aaret før han holdt sit Indtog i Rom som Italiens Konge, og Rom havde da ligesom København i Halvtredserne sit gule Palæ, hvor Tronfølgeren levede sit beskedne Hofliv i Legitimitet med sin fyrstelige Hustru, mens Kvirinalet, det egentlige Kongeslot, blev beboet af en gift Ungkarl, hvis Kone ikke kunde betræde det officielle Palæ.

Il Re galantuomo kaldte Italienerne ham, det samme som min Fader har skrevet under Victor Emanuels Billede i et Album over Italiens Grundlæggere, Generaler og Politikere, som han har samlet i 1863 i Turin, og som jeg gemmer til Minde om ham. Herfra er det vedføjede Billede taget. Det giver et ypperligt Billede af Kongen, som han var, naar han færdedes til Hest paa Jagt i Kampagnen, til Vogns paa Pincioen og til Fods mellem Roms Oldtidsminder og Monumenter. Bøs saa han ud, navnlig paa Kobber-Soldierne, hvor vi daglig betragtede hans Profil, men Folk, der kendte ham, berømede hans Jovialitet og Hjælpsomhed. Han var ikke meget i Rom, særlig holdt han sig fra Kvirinalet, hvor han efter Sigende aldrig sov, naar han var i Rom, fordi det var blevet ham spaaet, at han skulde dø i Kvirinalet.

Han sov hos sin Kone i hendes Villa udenfor Murene. Men Spaadommen gik naturligvis i Opfyldelse. Han blev

KONG VICTOR EMANUEL II

syg under en Audiens i Kvirinalet og døde der faa Uger efter Pio Nono i Marts 1878.

Naar Vagtparaden om Eftermiddagen trak op foran Kvirinalet med fuld Musik og vajende Faner, stod vi Drengene tidt og ofte maabende foran Paladsets Port under Castor og Pollux' Statue og saa Tamburmajoren med sin sølvknappede Stav svinge ud og føre Soldaterne ind under den dybe Port med de vældige Broncedøre. Fra Pladsen foran Kvirinalet kunde man se lige over til Vatikanet, hvor netop Pavefløjen hævede sig skarpt vendt mod Byen. Der sad Pio nono, fortalte Hr. Galschiøtt os, og stirrede ud over den By, der en Gang tilhørte ham og Sankt Peter, men som nu Røverne fra Sardinien havde fravristet ham.

Vi holdt alligevel med Victor Emanuel, selv om han havde en Grevinde Danner; det vidste vi godt, at en ordentlig Konge ikke kunde have, og selv om Pavens Gardister var meget smukkere end Kongens. Victor Emanuel var jo selv en rask Soldat, der havde taget sit Kongerige med Sværdet i Haand, og for vor Opfattelse var det den bedste Adkomst til at herske.

Hoffet, det Miss Iron kaldte »the respectable court of Italy«, repræsenteredes af Tronfølgeren Umberto og hans Hustru Prinsesse Margherita, Datter af Hertugen af Genua. Prinsen saa bidsk og bøs ud med sit store sorte Overskæg, men Prinsessen var den dejligste Kvinde i Rom, og naar hun kørte paa Pincioen med sin lille Søn Victor Emanuel paa Skødet, saa vendte alle sig efter hende og stirrede paa hende med Beundring. Den lille Prins var Genstand for vor største Beundring; han var paa Alder med min Broder Marcus, men pyntet som han var med Kniplinger og Sløjfer lignede han et lille Dukkebarn, der sad ubevægelig og gravitetisk og nikkede til Mængden.

Men for det internationale Selskab i Rom var alligevel Paven den legitime Suveræn i Rom, og denne Opfattelse bestyrkedes naturligtvis ved den italienske Konges irregulære ægteskabelige Forhold. Der var en Kløft mellem Kvirinal og Vatikan, der vistnok bestaar den Dag i Dag. Om Pavens Hof sluttede de gamle romerske Familier Kred, til Kvirinalet søgte Buonaparternes Familie, der var indgiftet i de fornemste italienske Adelsslægter. De med Pavehoffet akkrediterede Diplomater omgikkes næppe

de ved Kongehoffet akkrediterede, og det var umuligt for en Mand, der bar en pavelig Ærestitel, at vise sig sammen med nogen, der blot lugtede af Kvirinal. Men de tilrejsende Englændere besøgte begge Lejre, selv om de nok syntes, at Pavehoffet var det fineste.

Der blev ret naturligt i en By som Rom, hvor Overklassen levede i fuldkommen Lediggang, et meget udviklet Selskabsliv, der førtes ganske efter Mønstre fra Buckingham Palace og St. James.

Den Del af Selskabslivet, der tangerede Barnekamret, var det, jeg fik Lod og Andel i, og det er da ogsaa i Vinteren 1874—75, at jeg gør min Entré i det mondæne Liv. Barneselskabelighed er en engelsk Opfindelse, der hænger sammen med Englændernes Dyrkelse af Livet at home. Den har sin Etikette, sin Stil og sine Paaclædningsspørgsmaal lige saa nøjagtig bestemt af Mode og Sædvane som de voksnes Selskabelighed, og den danner et Supplement til denne. Med Englænderne har den holdt sit Indtog i de diplomatiske Kredse og i Hofkredsene over hele den civiliserede Verden, og den dyrkes med samme Alvor, som de voksne dyrker deres officielle Selskabelighed.

Egentlig morsomme er saadanne mondæne Børneselskaber ikke; Frugten, Kagerne og Limonaderne er udmærkede, men man faar ikke Lov til rigtig at guffe i sig, og saa skal man hele Tiden passe paa sine fine Klæder, bevare sine smaa Fingre rene, ikke spilde paa Dugen eller Tæppet og vente, til den tykke Tjener kommer med Sølvbakken. Lege kan man jo nok, og trippe rundt paa Gulvet i en Slags Dans, det kan man ogsaa, men det er stadig ligesom om man gav Forestilling for de voksne, der sidder

PRINSESSE MARGHERITA

og ser paa én, og vil man saa trække sig tilbage i en Krog og nøjes med at se til, saa er der altid en eller anden Miss, der haler én frem fra Krogen, mens alle de voksne ser paa én og ler.

For raske Dreng, der vil slaas og tager det mindre nøje med en revnet Bluse eller et Par flaaede Buxer, er disse fine og stive Selskaber absolut ikke noget, der er værd at give sig af med.

Men naar man lever i Rom og er knyttet til det internationale Selskab, saa er det noget, man maa tage med ligesom Skolegang og Kirkegang i Hjemmet. Vi var jo nok nogle smaa Røvere, og vore Begreber om selskabelig Anstand stod sikkert langt tilbage for de smaa engelske Junkeres og Præstebørnene af »de yngre Sønners« Slægter. Men paa den anden Side var vi fire raske Dreng, der bar et smukt gamملت Navn, som Shakespeare ovenikøbet havde gjort berømt i England. Vor Moders romantiske Historie var kendt i hendes Hjemlands Society-Kredse, og den begavede unge Enke blev modtaget med største Gæstfrihed af alle i Kredsen. Hendes fire faderløse Børn, Søner af en tidligere Gesandt ved Victor Emanuels Hof, hørte jo med til hendes Fremtræden og Livshistorie, og de skulde ogsaa indvies og modtages vel i den Kreds, de tilhørte. Det var jo ikke noget, man behøvede at spørge dem om.

Og derfor blev vi stivede og pyntede og ført i Triumf til Hoteller og Palazzoer for at kede os sammen med andre artige og pyntede Børn. Det var i disse Børneselskaber, jeg traf Blanche.

Det var en lille Dame paa 12 Aar, forfærdelig forkælet, meget pyntet og ganske overordentlig nydelig. En lille blond Verdensdame, der havde adskillige Sæsoner af international Børneselskabelighed bag sig og derfor allerede var begyndt at blive ikke lidt blasert. Men hun var saa afgjort Dronningen i den Kreds. Hun var blaaøjet med lyse Krøller, meget selvbevidst, men kunde være sød og naadig, navnlig naar hun ikke skulde repræsentere som Værtinde eller blev for meget feteret af de unge Attachéer. Søddest var hun om Formiddagen paa Pincioen, naar hun var alene med sin Guvernante og kedede sig.

Hun var Veninde med min Kusine Nanny, og hun

maa have været enten meget fin eller meget rig, for Nanny nævnede altid hendes Navn med Ærefrygt. Nanny var lidt sær, men en klog og opvakt Pige, hun beundrede Blanche og fortalte os altid om hendes Dejlighed og Fortræffelighed i alle Maader.

Det var overflødig; jeg tilbød Blanche, og naar hun var rigtig naadig mod mig, følte jeg mig stolt og lykkelig. Men naar hun paa de store Dage i Selskabet var optaget af alle de andre, stod jeg i min Krog og blev verdensfjendsk af Misundelse. Det var i Grunden allerbedst, naar vi gjorde vore store Fællesudflugter til Villa Doria, til Villa Borghese eller Palatinerhøjen og legede muntert og naturligt, som Børn leger; der kunde jeg rigtig tumle mig, vant som jeg var til Friluftsliv, og udmærke mig ved Mod og Smidighed under vore viltre Lege.

Blanche var en lille Stjerne paa vor Himmel. Hvad hun hed mere end Blanche, hvem der var hendes Forældre, og hvad der siden er blevet hendes Skæbne i Livet, det ved jeg ikke, og det faar jeg rimeligvis aldrig at vide. Hun boede i et stort Palæ i Corsoen, og der blev givet prægtige Fester ogsaa til Ære for Blanche.

En Gang blev der spillet Børnekomedie, hvor en af os Drengene skulde medvirke. Jeg græd mine modige Taarer, fordi min Broder Gunde blev foretrukken, han var ni Aar, jeg dengang lige otte. Men stakkels Gunde kunde ikke lære sin Rolle, den var kun kort, han skulde spille en Gartner, der hæsblæsende kom styrtende og fortalte, at Druerne i Drivhuset var ved at fryse ihjel af Kulde. Men det var ham umuligt at lære Rollen. Hver Aften hersede min Moder med ham, han styrtede fra Døren ind i Værelset Gang efter Gang, til han var segnefærdig af Træthed, men enten pustede han ikke, eller han sagde ikke Replikkerne eller udtalte Ordene galt. Jeg sad med blussende Kinder og saa til; i mit Hjertes Dyb haabede jeg, at Rollen maatte blive taget fra ham og givet til mig, der skulde spille, spille, spille — ligesom Rendegarn i Skærsommer-natsdrømmen med sit la' mig — jeg skulde spille, saa den Rolle skulde blive den vigtigste i hele den lille Rococo Komedie.

Min Moder tabte Taalmodigheden, Gunde blev kasseret, men jeg fik ikke Rollen. Jeg blev saa vred, at jeg

slet ikke vilde gaa med til Komedi, men det gjorde jeg naturligvis alligevel. Rollen blev spillet af en lang, tynd og pyntet engelsk Præstedatter paa tretten Aar. Hun havde Hoffer og saa farlig ud i sin røde Figurfrakke med hvid Pudderparyk, men jeg maatte indrømme, hun spillede storartet, hun pustede, som jeg aldrig kunde have pustet, og sagde Replikerne med en Naturlighed, der ganske imponerede mig. Jeg syntes, hun spillede herligt. Blanche var naturligvis den allerbedste som lille Markise med hvid Allongeparyk, Krinoline og gyldne Lilier broderet paa blaat Silketøj. Men den Aften var hun slet ikke til at komme nær.

Kammerater havde vi ogsaa foruden Billy og Jerry; der var to prægtige svenske Drengene Gustav og Herman v. Essen, hvis Fader var svensk Legationssekretær, og hvis Moder født Comtesse Gyldenstolpe var en af min Moders bedste Veninder. Hun mindede mig saa meget om Baronesse Løvenskjold fra Egebæksvang, og det Essenske Hus blev for os et Sted, hvor vi kom ikke til Selskabelighed og tynd Te, men til rigtig gode Lege med lidt ældre Kammerater.

Baron v. Essen boede paa Hjørnet af Forum Trajani i den lille Gade, der først ad Trapper og siden som Stræde fører ned fra Via Nationale ud for Palazzo Pignatelli. Der var fra Vinduerne frit Blik over Trajans Forum og Søjlen, og nede i den af Marmorsten omgivne Hulning, hvor de gamle Tempelsøjler staa, holdt Roms Katte deres daglige Generalforsamling og slikkede Solskin i uforstyrret Velvære.

Saa væbnede vi os med lettere Kasteskyts og gik paa Kattejagt under Trajans Søjler til stor Forargelse for de tykke Madammer fra de tilgrænsende Huse, der truede ad os og sendte deres Poder ned for at beskytte deres hellige Dyr.

Jeg har aldrig i mit Liv set saa mange Katte paa én Gang som paa Forum Trajanum; det er mærkeligt nok, at de faar Lov til at være der, for i Rom spises de med Velbehag og Uvidenhed som Harer paa Trattorierne. Det kunde allerede Gustav Essen fortælle mig. Vi Drengene sluttede et Fostbroderskab, der varede, mens vi opholdt os i Rom; siden har jeg aldrig mødt de to Drengene; deres Fader arvede store Godser i Rusland, og derhen drog de selv for at blive russiske Undersaatter. Til Minde om dem opbevarede jeg længe et Billede taget af dem i Karnevals-

dragt, Gustav melankolsk og stilfuld som en Erik den fjortende, Herman rund og glad som en Darlkarl i langskødet Frakke og rund bred Hat.

Det er ikke saa mange Aar siden, at jeg hørte Hermans Navn nævne af en ulykkelig russisk Kvinde, der opholdt sig her i Byen i yderste Fattigdom, som hun selv sagde forfulgt af mægtige Fjender i Rusland. Hun fortalte mig ogsaa, hvorledes hendes Skæbne tragisk var bleven sammenbygget med Herman v. Essens. — Jeg tænkte paa den lille tykke gulhaarede Dreng og vore Kattejagter paa Forum Trajani, men om hun talte sandt eller ikke, har jeg aldrig faaet bekræftet.

Julen i Rom gav ikke Anledning til større Selskaber eller Fester. Romerne selv højtideligholder ikke Julen som nogen stor Familiefest, og det er først i de senere Aar, at Englænderne har skabt en »Yuletide«, der ligner vor danske Julefest, blot at den holdes Christmas day og ikke Christmas eve. Den Gang betød Julen for den engelske Koloni højst nogle Middagsselskaber og lidt Dans, den højtideligholdtes i Kirkerne, men strakte sig ikke ind i Familien. Der blev saaledes ikke Tale om Juletræ eller Julekonge, vi tændte et Par smaa Lys i et lille bitte Grantræ, der stod i en Urtepotte paa et Bord. Den Aften stod jeg og kiggede ud over Tiberen, der flød stærkt vandfyldt og brusende under den kolde mørkeblaa Himmel, hvor Karlsvognen var vendt helt anderledes end hjemme hos os, og længtes efter Rungsted Julekongen og de mange glade Fiskerbørn.

Vi blev puttet temmelig tidlig i Seng, de voksne skulde til Julemesse i S. Luigi dei Francesi, og vi laa længe vaagne, mens Jomfru Ibsen sad ved Hovedgærdet af min Seng og fortalte Eventyr. Hun var helt forknyt, det Skind; ogsaa hun havde følt, hvor langt borte hun var fra sit lille Hjem i Rungsted; hvor ensomt og fattigt dog Julefesten kunde falde i den store By med de mange pragtfulde Kirker. Og der var en Ting, vi glædede os til, fordi vi vidste, at det vilde blive saadan: næste Aar skulde vi holde Jul i Danmark, en rigtig Jul med »højt fra Træets grønne Top«, med Risengrød og rigtig meget Legetøj.

Efter Juleugen kom Epiphaniifesten hellig tre Kongers

Dag. Vi fulgte med Hr. Galschiøtt til Piazza Navone, hvor der paa denne Aften var Befano-Fest, en hel Dyrehavsbakke med Tudehorn og Gadehaløj. Det var en Myretue, der virrede over Torvet med Hujen og Albuestød, og vi to Smaaknægte var ved at blive klemt ihjel i Trængslen. Vi maatte skyndsomst retirere hjem med vore helt fladtrykte Tudehorn, og vi syntes egentlig ikke, det havde været en vellykket Udflugt. I senere Aar har jeg tilbragt en meget fornøjelig Befano Aften paa Piazza Navone, men det er en Adspredelse, der decideret kun egner sig for Voksne som Sct. Hansfesten paa Dyrehavsbakken ved Aftentid — ja ganske saadan, kun med meget mindre Spiritus.

I Februar kom saa Karnevalet, det romerske Karneval, som har været Mønstret for alle Karnevalsfejer i de katholske Byer. Der blev talt om Karnevalet i vort Hjem flere Uger i Forvejen, og vi imødesaa det med stor Spænding som en Fest, til hvilken vi aldrig havde set Mage. Og det var ikke med Urette, for efter Roms Ophøjelse til Hovedstad og Pavedømmets Fald havde Karnevalet oplevet en Renæssance, der gjorde det til en stor og usædvanlig Fest for alle Romere. I Pavedømmets sidste urolige Aar var det blevet en Skygge af sig selv, et mistroisk Politi saa Oprørsfare overalt, de formummede og maskerede Personer kunde være Garibaldiister og Oprørere. Man vaagede over hver Sammenstimlen og hvert højrosted Udbrud af Mængden, man saa overalt politiske Forbrydere og anede Revolution overalt. Efter Kongedømmets Sejr faldt der Ro over Sindene, og efter den gamle romerske Regel, panem et circenses gjorde Regeringen alt for at more og adsprede Folket, der i tyve Aar havde været kørt i stramme Tøjler af det katholske Præsteskab og Jesuiternes Collegium. Der var i Halvfjerserne efter kyndige Romafareres Sigende den samme muntre, friske Ynde over Karnevalet som i Pavestatens lyse Dage, kun var det berømte Hestevæddeløb strøget, fordi det mindede om Jødernes Fornedrelse og Ghettoens Tidsalder, Minder der maatte være højst ubehagelige for de rige jødiske Bankiers, der sammen med Kongemagten holdt deres Indtog i Rom, blev dens kommunale Herskere og det nye Roms Pengemagt.

Karnevalet i 1874 var som de andre paa den Tid lyst og muntert, helt anderledes end Romafarere fra den

senere Tid kender det. Det var Folkets Fest, og det var Folket, der gav sig Glæden i Vold ubehersket, men med barnligt Sind.

Corsoen var som altid Karnevalets Skueplads, fra Piazza Venezia til Piazza del Popolo var alle Huse smykkede med Draperier, med Løv og Blomster, som det tidlige Foraar i Tusindtal førte til Campo dei Fiori. Paa Piazza Colonna og paa de offentlige Bygninger var der opført Balustrader med tæppebehængte Loger, der lejedes ud til Besøgende, og hvorfra man som Tilskuer kunde følge det Liv, der bølgede gennem Gaden, bombardere de gaaende og kørende med Blomster og Confetti, og være Vidne til de pragtfulde Optog af Heste og Vogne, der bevægede sig ned ad Corsoen.

Vi kendte en engelsk Præstefamilie, der boede ved Corsoen paa Hjørnet af Via Convertite, ligeoverfor den moderne Kafé Arragno. Fra Vinduet paa første Sal kunde vi følge Karnevalet, og der blev vi ogsaa fulgt hen den første Dag, da min Moder var lidt bange for at lade os færdes i Gaderne i Trængslen.

Corsoens Karneval er en eneste stor, ublodig Kamp, en Kamp, der føres af alle mod alle, føres med Confetti eller Blomster. Bod ved Bod i Corsoens hele Længde forhandler trivelige Madonnaer de runde Gibskugler, store eller smaa, der gaar under Navnet Confetti. I gamle Dage var Confettien efter sit Navn, Sukkergodt med Mandler, fortræffeligt Kasteskyts, men ogsaa meget velsmagende for den bombarderede. Sukkergodtet gik af Mode, Confettien blev Mel eller Gibs, og de ivrigst kæmpende udrustede sig med Poser med Mel, som de ubarmhjertigt gød ud over velklædte Medmenneskers Klæder.

Og Tummelen er ubeskrivelig, Latter og Tilraab krydser mellem Fodgængere og Kørende; det hele Mylr af Mennesker svajer og svinger for at undgaa Kastene, vimse Gadeunger smutter mellem de Voksne og kaster med forbløffende Sikkerhed de smaa Gibsprojektiler midt i Synet paa de vaabenløse. Ingen kan holde sig tilbage, man maa være med eller holde sig hjemme.

Hvor vi lo og morede os ved at se alle disse Masker, — særlig da vi stod i Sikkerhed i Hs. Velærværdigheds Dagligstuevinduer. Der var alle mulige Dragter: Tyrker, Morianer, Polichinels, Bajadser, Harlekiner, Riddere og

Indianere, Mænd og Kvinder mellem hverandre, alle maskerede med de malede Papmasker, vi kender fra vor hjemlige Fastelavn. Her rokkede ned ad Gaden en lille Kælling med et overnaturlig stort Hoved, og lige udenfor vort Vindue skød det pludselig tilvejs i første Sals Højde og plantede det store Paphoved med den lange Næse og de tomme Øjenhuler lige midt i vor lille Gruppe, saa vi med forfærdelige Brøl tumlede tilbage fra Vinduet. Saa med et var hun væk, sunket ned i Vrimslen og vraltede videre ned ad Gaden.

Saa raslede der en stor Kærre ned ad Gaden fyldt med kæmpemæssige Vildmænd, der slyngede Confettibomber fyldt med Mel udover Mængden, saa den saa ud, som om en Snestorm var fyget gennem Gaden. Og til det alt sammen lød Tonen fra Blæsere, der havde taget Plads paa Tribuner langs Fortoget eller trukne af Æsler i blomsterpydede Vogne rullede ned gennem Corsoen.

Den anden Dag vovede vi os ud med Hr. Galschiøtt. Gunde og jeg udhalede som smaa Bajadser med hvide Filt-hatte af den Sukkertopfaçon, som Klownerne bruger i Cirkus. Paa Corsoen blev vi straks indviklede i Confettikampen, og vi lod rigtig staa til, fyldte vore dybe Lommer ved Boderne, hoppede og sprang, medens vi bombarderede til højre og venstre, som vi saa de andre gøre. Og da vi først var komne rigtig med i Slaget, var vi slet ikke til at faa revne ud af det igen.

Midt i Ugen var der Blomsterkarneval, og saa var det helt forbudt at kaste med Confetti. Oprindeligt havde Confettien været Mændenes Karnevalsvaaben, der af Kvinderne blev besvaret med Blomster, Rosenknopper eller Violbuketter. Men da Kampen blev ulige formedelst det svære Skyts, blev det ogsaa Kvinderne tilladt at kaste med Confetti, og Blomsterkampen blev henlagt til særlige Dage, naar Confettien var forbudt. I Sidegaderne sloges Drengene stadig med Confetti, men paa selve Corsoen kastedes kun med Blomster og rigtig Konfekt.

Saa kørte vi i aaben Landauer ned ad Corsoen, rigelig forsynet med Blomsterbuketter, der stadig fornyedes, fordi det regnede ned over os med Roser og Violer. Og de kvindelige Deltagere kastede Masken, stræbte at virke ved Skønhed og Toilettepragt, Ridderne blev talrigere end

Bajadserne, det var som kom Borgiarnes og Borghesernes Adelsjunkere tilbage til deres gamle Pavestad og drev deres galante Spøg foran de gamle Paladser, som i hin Tid, da Alexander den VI sad paa Pavens Trone. Og de fremmede Gæster fra Alverdens Lande gled saa i deres blomster-smykkede Vogne under Spøg og Latter langs Rækkerne, mens Tilraab krydsedes over Vognene; ja var der en rigtig smuk og munter lille Miss i en af Carrosserne, saa kunde det hælde, at unge Romere standsede Vognen, kysede hendes Hænder og sloges om hendes Blomster, mens Mylady paa Bagsædet var ved at opgive Aanden af Skræk,

Over os smaa Fyre regnede det med Chokolader og Bonbons, og vi skulde nok tage os i Agt for at lade det Skyts gaa videre, vi gnaskede det i os, til vore Gummer var trætte af at tygge, og vi følte Bjerge tyngte vore smaa Maver.

Men den næste Dag var der igen Slagsmaal med Confetti, og det var ligegodt noget, der passede bedre for raske Drengene.

Moccoli-Aftenen er Karnevalets sidste Aften, før Fasten kommer stræng og trist, til Paasken tænder Lys i Sct. Peters Kuppel. Det er den Aften, da alle bærer deres lille Lys ned paa Corsoen, og Kampen staar om at bevare Lyset fra at slukkes, samtidig med at man slukker de andres. Den Aften var det ikke helt sikkert at færdes paa Corsoen; der fortælles om blodig Udgang paa tilsyneladende ufarlige Sammenstød, og der er sent paa Aftenen Kræfter paa Spil, der om Dagen dølger sig i den store Bys skjulte Kroge. Der kan glimte blanke Knive fra kutteklædte Masker, og samtidig med at Mocolilyset slukkes, kan Ure og Tegne-bøger mystisk og lydløst forsvinde. Men fra Præstens Vindue laa Moccoli-Aftenen for mig som et Feeventyr.

Det var som hoppende Lygtemænd over en lang, smal Mose, Lys der idelig blinkede, idelig slukkedes og idelig tændtes paa ny. Og overalt fra Hjørner og Vinduer lød Guitarens Klingren og Sang af Mands- og Kvindestemmer, nede fra Gaden trængte Støjen op til Vinduet og fyldte Stuen med Karnevals-Farvel til de mange Dages muntre Fest.

Og Præsten havde samlet en hel Kreds af Englændere til et muntert Gilde, som de engelske Præster forstaar det med Musik, Dans og Tableauer. Helt improviseret blev Garde-

roben plyndret, og hele Selskabet klædte sig ud i fantastiske Dragter. De kønne unge Præstedøtre slog ud deres Haar; som italienske Bønderpiger og Zigøjnere formummede de sig. Jeg stod pludselig midt paa Gulvet klædt som »Gipsyboy«, det er et Zigøjnerbarn, og udrustet med en mægtig Tamburin. Saa dansede vi rundt omkring et Baal, der viste sig at være en mægtig flammende »Plumbudding«, og under Larm og Lyde fra Moccolifesten i Corsoen arrangerede Hs. Velærværdighed selv Tableauer efter Billeder af berømte Malere, hvor jeg som lille Gipsyboy fik Lejlighed til at udfolde al det mimiske Talent, jeg blev forhindret i at udfolde ved Blanches Børnekomedie.

Aldrig i mit Liv har jeg kysset saa mange smukke unge Piger som den Aften — det vil rigtignok sige, det var dem, der kyssede mig, og det synes jeg den Gang tog noget bort af Fornøjelsen.

Men henimod Midnat, da de voksne var færdige med Dansen, fandt de unge Piger i et Sideværelse en lille sovende Gipsydræng, der sad med Fingrene krampagtig knyttede om Tamburinen. — Gud hjælpe mig om de ikke begyndte at kysse ham igen — saa demonstrerede han højlydt, græd og vilde hjem til Mamma!

Jeg hører en omhyggelig Moder udbryde: — ved Midnatstid, det var da en forskrækkelig Tid at lade en otte Aars Dreng være oppe! De har Ret, ærede Frue, men det har kun været Moccoliaften for ham en eneste Gang i hans Liv.

Og ved saadan en Lejlighed skal Børn virkelig ha'e Lov til at være oppe.

Med Karnevalet i Rom var Vinterens Glæde forbi; saa kommer altsaa Fasten og med den Alvor og Spægelse, men ude i Kampagnen har prima vera begyndt sit Sejrstog med Blomster og grønt, med Sol og Fuglekvidder; saa drager Roms Gæster paa Langfart ud i Kampagnen ud til Albani, Frascati og Tivoli, ud til Haver og Vandfald bort fra den fastende By.

TIENDE KAPITEL

Kampagnen ved Rom, Albano og Nemi.

KAMPAGNEN kaldes den Slette, der breder sig om Rom, danner den nedre Tibereng og fortsætter sig mod Syd i de pontinske Sumpe ned til Bugten ved Gaëta. Den danner en mægtig Trekant, et Fladerum paa 3000 Kvadrat Kilometer, det vil sige omtrent det halve af Sjællands Størrelse. Mod Nord begrænses den romerske Kampagne af de romerske Sub Appeniner, en vulkansk Bjergkæde, der udløber fra de toskanske Bjerge, og mod Øst begrænses af den øvre Tiberdal. Mod Øst begrænses Kampagnen af Sabinerbjergene, en Kæde af Appeninerne. Den danner set fra Byen den afsluttende Horisont med sine vilde Bjerge, der om Vinteren er dækkede af Sne. Mod Syd ligger paa Grænsen af de Pontinske Sumpe en stor Vulkan Kegel, der bærer Navnet Albanerbjergene, Hovedmaalet for alle Udflugter fra Rom. Og endelig dannes Vestgrænsen for Kampagnen af Middelhavet fra Roms Havneby Civita Vecchia til Terracina syd for de Pontinske Sumpe.

Set fra Pincioen slaar Bjergene en Halvcirkel om Byen; kun mod Sydvest ligger Landet aabent, og fra de høje Huse overfor den spanske Trappe kan man paa klare Solskinsdage se det Toskanske Hav blinke blaat som en Stribe i Horisonten.

Oprindeligt var hele dette Lavland en Bugt af Havet, der fra Vest og Syd skød sig ind under Sub-Appeninerens Fod og helt op under Sabinerbjergene ind mellem de syv Høje, paa hvilke Staden er bygget. I Aartusinders Løb hævede Bunden sig og blev beboet af et Urfolk, hvis Stenredskaber endnu kan findes i Kampagnens Jordlag. Om dette Folk ved man intet, kun det er vist, at alt hvad der en Gang havde Liv paa dette Sted gik til Grunde under

vældige vulkanske Udbrud. Fra Sub-Appeninerne sendte det store Krater, der nu danner Braccianersøen, Strømme af Lava ned over Sletten, og fra Albanerbjergene gød mægtige Vulkaner, hvis Kratere nu er Albaner Søen og Nemi Søen, Aske og Lava ned over de beboede Skrænter og Flodens Seng. Sten og Jord i Roms Omegn er overalt af vulkansk Oprindelse, og endnu den Dag i Dag skælver Jorden og slaar Revner, saa Byer og Kirker styrter i Grus. Sub Appeninerne, Albanerbjergene som ogsaa Roms syv Høje ligger i et vulkansk Bælte, hvor stadig tilbagevendende Jordskælv truer alt, hvad Menneskehænder har bygget og opført.

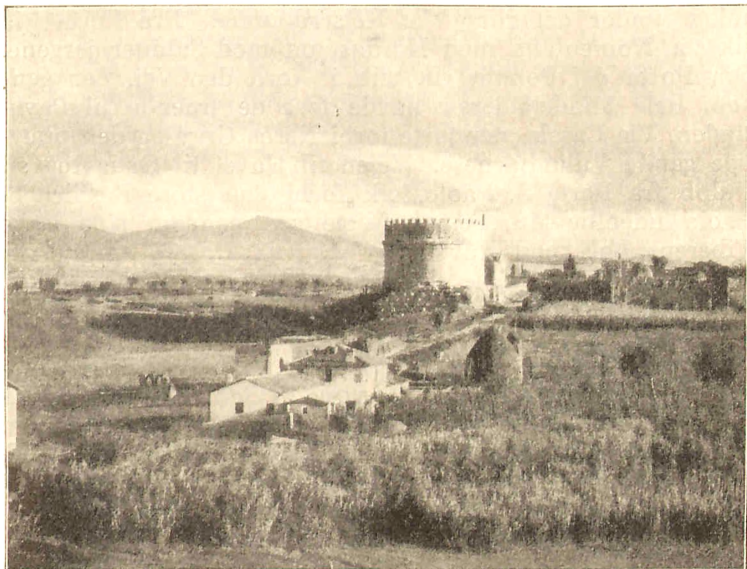
Man skulde tro, at denne store Slette, overalt gennemkrydset af Vandløb, gødet med vulkansk Jord og begunstiget af et varmt og frugtbart Klima, maatte være en eneste stor veldyrket Mark. Ganske vist kæmper man nu i det moderne Italien en haard og oftest sejrrig Kamp for at indvinde Kampagnen for Landbruget, men den Kampagne, som det unge Italien overtog fra Sct. Peters Efterfølgere, var kun en vaad og sumpet Ørken, ubrugelig til andet end Græsning for Oxer og Faar. Tæt op ad Murene laa de fornemme Romeres Villaer, men saasomt de var passerede, strakte Kampagnen sig som en trøstesløs grøn Slette, som det kun gjaldt hurtigst muligt at passere for at naa Sabinerbjergene med det herlige Tivoli eller Albanerbjergenes vulkanske Oase med Vignerne og de prægtige Mindesmærker fra Tusculum og Albalonga.

Landskab bliver Kampagnen kun ved Bjergene, der hegner den; hvor den strækker sig mod Sydvest er den saa trøstesløs og øde, at den tvinger Vandreren til at standse, gyse og vende om.

Da jeg som Barn gæstede Rom, førte der kun tre Jernbanelinier til Byen. Den ældste var den pavelige Jernbane fra Civita Vecchia til Rom; den udgik, som alle Linier fra Rom den Dag i Dag, fra Pladsen neden for Diocletians Termer og passerede de prægtige Ruiner af Minerva Templet, der endnu danner den storslaaede Jernbaneindkørsel til den evige Stad; saa slog den en Bue syd om Byen under de gamle Mure, forbi Lateranporten og Porta S. Paolo og krydsede Tiberen paa en Jernbro, der staar endnu. Herfra

løb den saa mod Vest under Sub-Appeninernes Fod gennem den trøstesløseste Del af den trøstesløse Kampagne-Ørken.

Banen mod Nord til Florens svinger strax uden for Minervatemplet mod Nord, krydser Kampagnen og søger saa tæt op ad Tiberengen, som den følger under Sabinerbjergenes Skraaning. Banen mod Syd til Neapel løber parallel med den gamle romerske Landevej Via Appia og

VIA APPIA

svinger saa under Alkanerbjergenes Fod ned mod de pontiske Sump.

Kun den sidste af disse Baner kunde benyttes til Udflugter i Roms Omegn, de andre havde ligesom Hast med at føre den Rejsende langt bort og tillod ham ikke at standse noget Sted i Nærheden af Staden. Vilde man fra Rom besøge Sabinerbjergene eller Albanerbjergenes nordlige Skrænter med deres Landsbyer, hvis Navne alle klinger af Eventyr, saa maatte man benytte de ældgamle Landeveje, der straaledede ud fra Rom i Vindrosens Retninger. Den berømteste af dem alle, Via Appia, tog sit Udløb fra Porta San

Sebastiano og gik saa snorlige mod Sydøst mellem Castel Gandolfo og Albano til Genzano ved Nemi Søen; fra den førte en Bjergvej op til Frascati, Marino, Grotta Ferrata og Rocca di Papa til Nemi Søen og selve det gamle Hovedkvarter, Romernes hellige Bjerg Monte Cavo.

Vejen til Tivoli udgik fra Porta S. Lorenzo og krummede sig mellem Sumpe og Lunde af Eukalyptus Træer i Retning lige mod Øst. Det var den gamle Via Tiburtiana anlagt under det romerske Kejserdømme. Fra Porta Pia gik Via Nomentana mod Nordøst ud mod Sabinerbjergene. Fra Porta del Popolo gik stik i Nord den Vej, der gennem hele Middelalderen havde ført de troende til Pave-staden, Via Cassia, der førte forbi Neros Grav og den prægtige gamle Villa Farnese. Vejen til Havet til Ostia tog sit Udløb fra Porta S. Paolo, gik forbi den store Basilica S. Paolo udenfor Murene og fulgte saa gennem side Enge Tiberens Løb mod Havet.

Disse Veje lignede slet ikke vore velkendte brede kgl. Landeveje, ad hvilke man nu med 80 Kilometers Fart surser afsted i Automobil. Der var ingen bred og jævn makadamiseret Vejbane, ingen grønklædte, snorlige Grøfter, end-sige Vejtræer og Telefonpæle, der langs den markerer Vejens Retning. Set fra Bjergene eller fra Udsigtspunkterne i Rom tegnede de sig nok skarpe og hvide paa det grønne Landskab, men naar man befor dem til Vogns, var de alt andet end jævne og faste. Sten var der nok af i dem, Flager af Peperin og Travestin, Brokker af Tufsten og Marmor-skærver, sparsomt dækkede med Sand og Porzulanjord, men højst ujævnt og højst uregelret var dette Vejmateriale i Aarhundreder arbejdet sammen, og det var let at se, at de egentlig var bestemt til at befares af høje tohjulede Kærrer forspændte med Oxer, der bevægede sig Fod for Fod. Uvejsomt var Terrænet for saavidt ogsaa, fordi ingen, der ikke var helbefaren og vejkendt, kunde se, hvad der var Hovedvej eller Sidevej, hvor Vejene bøjede af eller krydsedes.

Huse laa der ikke langs dem, kun af og til en Hytte eller et smuldret Taarn med et historisk klingende Navn, der meldte om Oldtid eller Middelalder. Og overalt saa vidt Øjet rakte: de grønne Sletter cirklet af Bjergene og gennemskaarne paa tværs af de høje Ruiner af de gammel-

romerske Vandledninger, der tegnede sig dernede i lange afbrudte Rækker, ragede op af Græsset som mægtige gennembrudte Mure med store tomme Vindushuler og fortalte om den mægtige By paa to Millioner Sjæle, der maatte have hver Draabe krystalklart Vand tilført fra Bjergene derude i Horisonten.

Det er som var den hellige Stad et stort Ædderkoppe-spind, hvori Sct. Peters Kuppel rager op i Centrum som Ryggen af en uhyre Tarantel, mens Traadene spændes fra dette Midtpunkt ud mod Bjergene, dannede af Veje, Banelinier og de afbrudte Rækker af Akvadukter, krydsede af smaa Vandløb, Grøfter og Biveje og paa tværs skaaret af Tiberens slyngede Baand.

Oppe fra Tivoli, fra Belvedere i Villa d'Este eller fra Albanerbjergenes smaa Klippebyer Rocca di Papa og Monte Porzio har man netop dette Blik udefra ned over Spindet, der fanger og leder de stakkels Fluer ind til det Centrum, hvor Edderkoppen troner. Og ad de tunge stenfyldte Veje glider da ogsaa daglig Toget af de fattige Kampagnoler, der fører deres Vin og Frugt, deres Kvæg og Korn ind til Byen for at aflevere det meste af deres Indtægt til Kirker og Klostre derinde for deres fattige Sjæles Frelses Skyld.

Men over hele denne døde Slette er der gydt et Farveskær, som kun Syden kender det. Grønsværet glinser gyldent, Mure og Træer lyser som Kobber, og ude under Bjergene ligger Taagen dyblilla om de blaa Tinder med Snetoppene, der glimrer som det blankeste Sølv. Intetsteds er der Spor af de høje Skorstene med deres tætte Kulrøg, der svøber Europas Storbyer ind i et graat, uldent Dække, der rejser en Vold mod Blikket og bygger en hæsellig Mur af Støv og Røg om selv den skønneste Stad.

— — —

Det var en sollys Dag i Marts, kort før vi forlod Rom, jeg havde faaet Lov til at følge min Moder, min Tante og min Kusine paa en Udflugt til Nemi-Søen. Det var en lang Tur over fire Mil at køre i Vogn, og vi stod derfor tidlig op og rullede ved Nitiden ud af Lateranporten ned mod selve Via Appia. Det er en Vej, der har en Historie, den gaar tilbage til Aar 312 før Christi Fødsel og er bygget og anlagt af én Familie, hvis Navn den bærer endnu. Halvfjerdsindstyve Mil er den lang og danner endnu den Dag

i Dag Hovedforbindelsen mellem Rom og Østen over Havnestaden Brindisi. I nogle Hundrede Aar havde den ligget som en almindelig romersk Vej med Brokker og Skærver og gærdet af Ruiner og Tuer med Grønsvær, der dækkede over Fortidens Byningsværker. Pave Pius den niende lod saa midt i forrige Aarhundrede alle disse Ruiner udgrave og den Appiske Vej restaurere til de gamle Romeres Ære. I Halvfjerserne var dette Arbejde saavidt fuldført, at Via Appia virkelig var en Allé af Mindesmærker fra Romernes Tid. Langs Vejen staar de synlige Mindesmærker, Ruinen af Circus Maxentius og Cæcilia Metellas Gravmæle, det stærk runde Taarn, der smykket med Friser af Marmor hæver sig af Kampagnens Græsmark og præger et helt Udsnit af Landskabet. Usynlige strækker sig langs Vejen de største og bedst bevarede kristne Katakomber, over hvilke Paverne har rejst Kirker, der bærer de romerske Martyrers Navne. Der er nok at fortælle om, nok at se den første halve Mil af Vejen. Men saa melder Kampagnens underlige Træthed sig. Det er, som lurer der i disse Sumpe, i disse Grøfter og Bække, der skærer Vejen, et giftigt Pust, der stemmer for Brystet og gør Hovedet tungt. Ensom er Vejen ogsaa, de gamle Murrester rejser sig paa hver Side, men Boliger for levende Mennesker dukker kun sparsomt frem. Nu rejser Solen sig ogsaa højt paa Himlen, og det bliver smeltende varmt. Vittorio maa standse for at slaa Kaleschen op, den Del der skygger over Bagsædet, hvor de voksne sidder. Og saa ruller vi videre, trætte af Solen og Kampagnens Aande, som den gulbrune Støv drysser ned over os og lægger sig som et tæt Lag paa Tæpper og Vognhynder.

Bjergene vinker med deres skovrige Skrænter derude, men vi synes ikke om at komme dem nærmere, og paa det utaalmodige Spørgsmaal: hvorlænge varer det, inden vi kommer derud, bliver der kun givet det gnavne Svar: Det faar du at se, naar vi er der. — Det varer forfærdelig længe, og Øjnene falder til; mens Vognen ruller hen over Appiernes brede Kvadersten mellem Murrester og Søjler, synker dens Beboere hen hver i sit Hjørne i en tung, trættende Søvn.

Vi passerede Jærnbaneoverskæringen, hvor Banen mod Syd krydser Via Appia; der vaagnede jeg og begyndte at

ALBANER-SØEN

kigge mig om. Nu var vi naaet hen til Skraaningen af Bjergene. Paa vor venstre Side hævede Albanerbjergene deres skovklædte Skrænter, vi skimtede Frascati og Marino og det blinkende Spejl af Albanersøen, mens vi trillede videre mod Castel Gandolfo.

Endelig gjorde vi Holdt ved Albanos fornemste Hotel for at samle Kræfter til Dagens Udflugter. Albano var en lille By med en firetusind Indbyggere, den strækker sig langs Via Appia, der saaledes bliver dens Hovedgade. Alt her minder om den romerske Oldtid, blot at Templerne nu er blevet katholske Kirker eller Villaer for Pavestatens Adelsslægter.

Byen ligger paa Bjergenes Skraaning; mod Vest ser man ud over Kampagnen og øjner i det fjerne det blaa Hav. Mod Nord og Øst kan man se henover Albanersøen over mod Marino og Frascati, hvor Skove af Kastanjer og Avnbøge fylker sig saa tæt som Skovene i Danmark. Højt oppe mod Rocca di Papa hæver sig Monte Cavo, hvor Jupitertemplet laa med sine mægtige Søjlerækker, der nu er brudt ned for at give Plads for et Kloster. Min Moder fortalte mig, at dette Kloster for knap hundrede Aar siden var bygget af en af hendes Landsmænd, Edvard Stuart, Biskop af Frascati — og jeg tænkte paa Monseigneur Howard, den daværende Biskop af Frascati. Tænk at en Skotte vilde nedbryde et Tempel paa Toppen af et Bjerg for at bygge et Kloster for brune Munke.

Men alle disse Herligheder maatte vi nøjes med at se langt borte. Vittorio ventede med Vognen, der skulde føre os til Udflugtens Maal, Genzano ved Nemi Søen, og vi brød op for at rulle videre ad Via Appia.

Der saa jeg den første store Bro, jeg havde lagt Mærke til, Pius den niendes Kæmpeviadukt over Kløften ved Ariccia. De vældige Stenbuer er ført i 200 Fods Højde over Kløften og spænder med et Dusin mægtige Buer bygget i tre Etager, den ene over den anden. Bag Broen hæver den lille By Ariccia sin Kirkekuppel, mens de sammenbyggede Huse, der vender deres Bagside ud til Kløften, giver Indtrykket af, at det hele er et eneste Hus, hvor Kirkekuplen danner Taget over en indre Gaard.

Vi passerede ikke Broen, vi fulgte Vejen, der slynger sig mellem Ariccia og Albanersøen gennem Villa Chigis

Urskov, som hensovede Herrers Testamenter har beskyttet mod ethvert Øxehug, over den øverste Spids af den frugtbare Ariccia Dal med dens Majsmarker og høje Rørskær til Genzano di Roma, Blomsterfesternes berømte By, hvor vi gjorde Holdt og lod spænde fra.

Nu var vi der, hvor vi skulde være, ved Nemi Søen, Dianas Spejl. Søen selv er ganske lille, en ægte Skovsø; rundt om hegnet af Skov under stejle Skrænter ligger den saa dybt, at ikke en Vind kan kruse dens blaasorte Spejl. Til denne Sø knytter sig Sagnet om Kejser Tiberius' svømmende Haver, og i Lunden ved Søen stod i ældgamle Dage Dianatemplet, som Ovid besynger. Hr. Galschiøtt havde lært mig Sagnet om Nemi Søen, og jeg fortalte det for min Moder og Tante, mens vi stod og saa ud over det blanke Spejl. Der fortælles om en Nymfe ved Navn Egeria, hvem Roms Konge Numa Pompilius elskede. De mødtes i Lunden ved det dybe Krater, men Diana vrededes, fordi de krænkede hendes Helligdom, og fra sin krummede Bue udskød hun en giftig Pil, der dræbte Egerias Elsker. Men Nymfen søgte tilbage til Lunden, og mens Maanen kastede sine Straaler mellem Træerne og mumlede om Endymion, som Diana havde røvet fra hende, flød de klare Taarer fra Egerias Øjne og fyldte Krateret, saa det blev en Sø, en Sø saa dyb, at ingen kan lodde dens Dyb, hvor den er dybest, og denne Sø er den skønneste blandt alle Italiens Søer, den vemodsfulde Nemi Sø, hvis Vand er klart som Krystal, fordi det er Nymfen Egerias Taarer.

Senere i min Skoletid, da jeg stiftede Bekendtskab med den ypperlige Digter Ovidius Naso, læste hans Europa, hans Pyramus og Thispe og tilsidst hans Oder, Oden til Lacus Nemorensis, mindedes jeg Nemi Søen med de blaa-grønne Skrænter og det blanke, blaasorte Spejl langt ude i Bjergene i den dybeste Fred.

Vi vandrede rundt om Søen til den lille Flække Nemi, der knejser højt paa en Top lige overfor Genzano, vi stirrede op paa Monte Cavos Kegle, men Turen derop var for stejl for os. Og Jupiter Latiaris Tempel havde jo min skotske Frænde Biskoppen af Frascati besørget over i Evigheden.

Vi maatte tænke paa Hjemturen. Alle Romafarere ved, at Turen gennem Kampagnen ikke er sund, naar Solen

gaar paa Hæld, og sikker er den heller ikke. Oppe i Bjergerne, hvor Bonden bor, huserer Røvere, der overfalder de fremmede, fratager dem deres Penge og Smykker, ja stundom slæber dem bort og forlanger store Summer i Løsepenge. Saadan fortæller man, og Vittorio turde da heller ikke benægte det. Det gjaldt om at naa Lateranporten, før Solen gik ned, og der var fire Mil at køre. Altsaa afsted igen den korteste Vej gennem Skoven til Ariccia og over Pius den niendes Bro tilbage gennem Albano. Det gaar altid hurtigere hjemad, og Tanken om Røverne holdt mig lysvaagen den ganske Vej.

Saa begyndte min Tante og min Kusine at fortælle Røverhistorier. Det var ganske ubestrideligt, og det var sket for nyligt, at et engelsk Selskab, der vendte hjem fra Albano — lige som nu vi — i en Landauer med to Heste, var bleven standsede kort udenfor Castel Gandolfo af en Klynge Bønder, netop en Klynge som dem, der sad derhenne ved den hvide Gavl under de spredte Eukalyptustræer. Og da Mylady paa Bagsædet havde strakt sin Haand ud mod dem, havde den ene af Røverne grebet om hendes Haandled og skaaret de to yderste Fingre af, Ringfingren og Lillefingren, paa hvilke kostbare Ringe havde glimret ham i Møde.

Det var forfærdelig uhyggeligt. — Jeg skottede til Klyngen ved Gavlen, men det lod til at være skikkelige Bønder, der drøftede Dagens Begivenheder og kun skulede lidt, som Kampagnens Bønder altid gør, efter den forbirullende Vogn med dens Turister.

Saa rullede vi videre — ude fra Kampagnen kom fra flere Sider tilsyneladende med Vejen som fælles Maal flere bevæbnede Bønder, der bar nogle underlige lange Skydegeværer, som de i deres hurtige Gang strakte frem for sig.

Det maatte da være de frygtelige Røvere. Men Vittorio beroligede os. Cacciatori, sagde han, det var Jægersmænd, der forfulgte en enlig forskræmt Hare, som i lange Hop satte hen over Græsmarken. Jagten drives i Kampagnen af alle, der kan bære en Bøsse, der er tyve Cacciatori for hver eneste forskræmt Lepore, og Faren er højst for at blive ramt af et løsstrejfende Hagl, naar de gæve Jægersmænd udgyder den morderiske Ild fra de lange Forlade-

rør, der synes fortræffeligt egnede til alt andet end netop til at nedlægge Harer.

Det knalder da ogsaa ustandseligt over Kampagnen fra alle Hold. Fredningstid er noget, den romerske Bonde slet ikke kender.

Længere inde mod Bymuren mødte vi saa af og til de stolte Gendarmer med deres trekantede Hatte og de blaa Livkjoler. De sad højt til Hest med Karabinen dinglende ved Sattelknappen og de mørkeblaa Saddeldækner broderede med rødt.

Hvem der kunde havde bevæget et Par af disse stoute Karle til at ride med Vognen, saa havde det ingen Nød haft med Røvere. Men de red alle den modsatte Vej, og ved deres blotte Tilsynekomst bestyrkede de Fortællingerne om Røveruvæsenet og Faren.

Den sidste alvorlige Forskrækkelse fik vi lige ud for Cæcilia Metellas Gravmæle. Her standsede virkelig en Klynge Bønder Vognen og indlod sig i Skænderi med Vittorio, fordi han havde paakørt en Kærre. Men det blev ved det højroastede Skænderi, som min Moder meget fornuftigt afbrød med et blinkende Lirestykke, der i en Haandevending afgjorde Sagen.

Vi naaede Byen, just som Mørket faldt paa, og da var det slet ikke hyggeligt at se ud over den taagede, disede Kampagne, hvor Bjergene kun skimtedes som Skygger, og et isnende Pust fulgte Vognen helt hen over Bakken, til vi naaede Colosseum og drejede ind i Gaden med de blafrende Lygter.

— — —
Endnu et lille Billede af Kampagnen vil jeg optegne, et Besøg i Trappistklostret Abbadia delle tre Fontane, som ligger et Stykke ud ad Vejen til Ostia lidt forbi den prægtige Basilica S. Paolo fuori la mura. Vi kørte derud paa en Eftermiddagstur som sædvanlig under blændende Solskin, mens Sciroccoen blæste tør og hed ude fra Sumpene.

Det lille Kloster med de tre Kirker ligger i en Lund af Eukalyptustræer som alle beboede Bygninger i Kampagnen. Det skal være saa, at disse Træer uskadeliggør Disen fra Sumpen og forhindrer Sumpfeberen. Vognen holdt foran Klosterets Port, og en lille trivelig Munk luk-

kede op. Han tilhørte som alle Brødrene Trappisternes tavse Orden, hvem det er forbudt at mæle et Ord udenfor Bønnerne. Men som den, der skulde vise rundt paa Stedet og modtage de Troendes milde Gaver, havde han modtaget Dispensation for sit Tavshedsløfte. Og det skal siges til hans Ros, han havde ikke glemt at bruge Munden — Jøsses hvor den lille Mand kunde snakke.

Han førte os til Stedet, hvor de tre hellige Kilder sprang, og viste os Søjlen foran hvilken Apostlen Paulus stod, da han skulde lide Døden og havde bundet den hellige Plautillas Slør for sine Øjne. Og han fortalte os, hvorledes den hellige Mands Hoved, da det faldt for Bøddelens Sværd, tre Gange sprang fra Jorden, og for hver Gang sprang en Kilde, hvor Hovedet havde rørt Jorden. Og at alt dette var sandt, lod sig ikke betvivle, thi de tre hellige Kilder rislede jo i Marmordækket for vor Fod, den ene lidt lavere end den anden, thi Paulus havde i Døden knælet paa en Skrænt.

Vi købte saa af den snaksomme Trappist Flasker med Eukalyptuslikør og Medailler med Søjlen og de tre hellige Kilder; saa tog han mig og min Broder ved Haanden for at føre os rundt i Klosteret og vise os Brødrenes Celler, som Kvinder ikke maatte betræde. Vi kiggede forskræmt ind i de smaa kolde Rum, der lignede Fængsler med deres Lerkar og Træbrikse, paa Alteret med Krucifikset og Apostlen Paulus Billede, og vi skottede angst til de stumme Munke, der betragtede os med medlidende Blikke, fordi vi skulde tilbage til Jordens Jammerdal, mens de havde fundet Fred i det stille Kloster i den evige Taushed.

Jeg gøs og mindedes de døde Capuzzinere — nej Munk det var dog noget, jeg aldrig i Livet vilde være.

Paa Hjemvejen gæstede vi den store lyse og dejlige Basilica S. Paolo fuori la mura med dens lyse, skinnende gule Marmorsøjler og det blanke Marmorgulv. Det var rigtignok noget andet end vore smaa Marmortavler fra Via Bambuino. — Al Verdens Marmor var her samlet til en mægtig Gulvmosaik af Cirkler, Kvadrer og Striber, der skinnede i Sollyset, som faldt ind fra Vinduerne over Søjlerækken, hvor Billeder af alle Roms Paver lyste i Mosaik over Søjlernes Kapitæler.

Her fik jeg første Gang at vide, hvad byzantinske Søjler er; i Klostergangen udenfor Kirken saa jeg de hundrede forskellige snørklede, indlagte Smaapiller, der bar Klostergangens Tag ud mod en lille grønklædt Gaard, hvor et lille Springvand plaskede.

Og her var ingen Munke at blive bange for.

ELLEVTE KAPITEL.

Opbrud fra Rom. En Nat i Pisa. Genua igen.

DET har været naturligt for mig i Genfremstillingen af disse Billeder fra min Barndom at gaa kronologisk frem og optegne, hvad jeg ved Tilbageblik forefinder i min Erindring. Men her, hvor det gælder om at gengive, hvad en otte Aars Dreng har set og opfattet, lader Kronologien sig selvsagt ikke gennemføre. Og under Skildringen af mit Ophold i Rom i Vinteren 1874—75 har jeg derfor fraveget Kronologien og ordnet Billederne efter andre Regler. Det er saaledes, at vigtige Begivenheder, som for Eksempel Ankomst og Afrejse, kan jeg slet ikke huske noget om. Jeg fyldte otte Aar, mens vi var i Rom, men jeg husker ikke min Fødselsdags Forløb. Jeg tror, at man i Almindelighed kan gøre Rede for sine Julefester som Barn, ja hyppig endog erindrer, hvilke Gaver man fik til Jul. Men Fødselsdage, disse rent personlige, jeg kunde sige egoistiske Fester, har man oftest svært ved at erindre. Store Begivenheder huskes vel bedre, og det fremmedartede ved Omgivelserne har sikkert bidraget til, at jeg husker ret meget fra Rom, men det vilde være mig umuligt at gøre Rede for Tidsfølgen i Begivenhederne, og jeg vil saaledes ikke kunne fortælle andet om vor Afrejse fra Byen, end at det var Sommervarmen, der drev os bort; det blev tidt nok gentaget for os, at i Rom kan fremmede ikke bo om Sommeren.

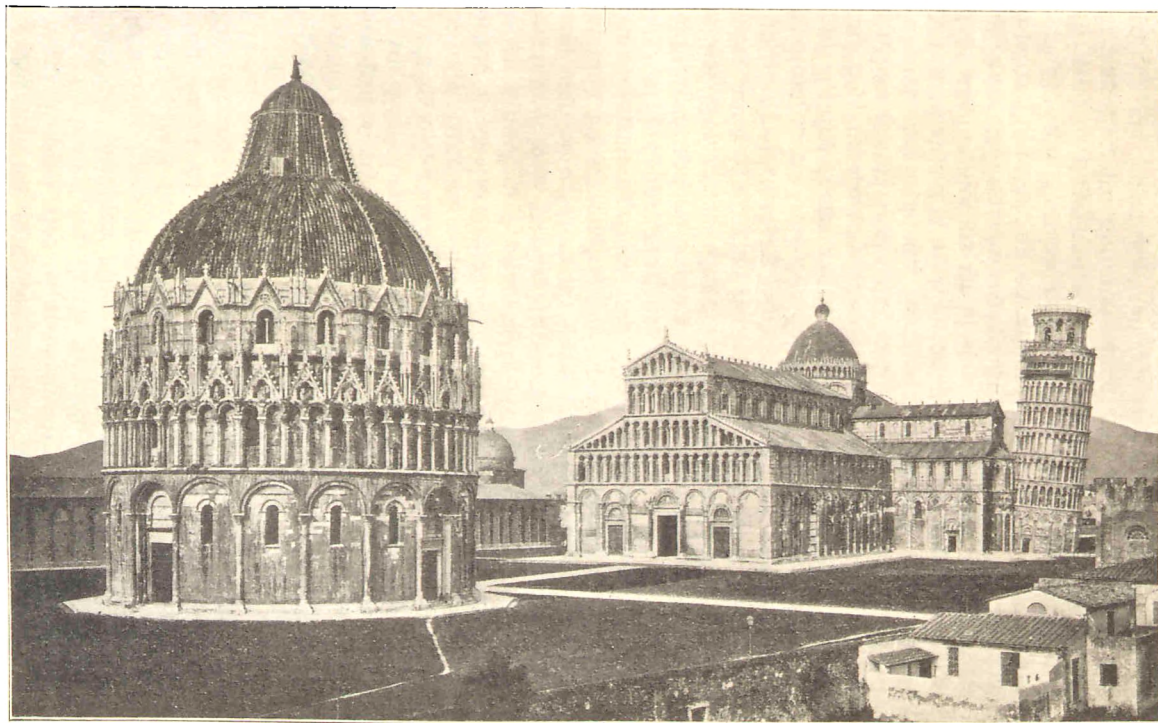
Min Tante og hendes Husstand skilte sig ud fra os, da vi forlod Rom; jeg ved det, fordi jeg husker, at de ikke forekommer under Resten af Opholdet i Italien, derimod erindrer jeg ikke noget om Afsked fra dem, eller hvorfor og hvorhen de rejste.

Jeg har fra Ankomsten til Rom et Minde om Peterskirkens Kuppel, der tegnede sig for os, da vi nærmede os Byen ad Banen fra Civita vecchia. Jeg har absolut intet Indtryk af Afrejsen eller af Afskeden med Hr. Galschiøtt, Vittorio og hans Hustru eller vore mange Venner og Kammerater. Det første Billede, der dukker op i min Erindring, er et Aftenbillede fra Pisa. Vi maa have tilendebragt Rejsen til Pisa paa en Dag og være taget ind paa et Hotel for at overnatte.

Hen paa Aftenen gik vi Børn med Jomfru Ibsen en Tur ud i Byen for at se paa det skæve Taarn. Det var begyndt at blive mørkt, Billedet ligger for mig i Maaneskin fra en dyb mørkeblaa Himmel. Foran os rejste sig de tre Monumenter: Domkirken, Baptistieriet og det skæve Taarn. De laa der helt ensomt uden omgivende Bygninger som de romerske Kirker, vi var vant til at se. Daabskirken med sine tre Stokværk og den hele Række af smaa Søjler kronet med en mægtig Kuppel laa os nærmest, bag den tonede den slanke Marmorfaçade af selve Hovedkirken frem med sine Søjler og Buer, og helt i Baggrunden ragede det høje Søjletaarn frem, let bøjet hældende over til højre. Daabskirken tog først min Nysgerrighed fangen, jeg fik at vide, at i denne blev de smaa Børn døbt, fordi de var Hedninger inden Daaben og ikke maatte komme i den hellige Domkirke. Jeg vidste jo, at hjemme i Danmark døber man de smaa Børn, som min Broder Arild blev døbt i Frederiksborg Slotskirke, og det varede længe, før jeg kunde rive mig løs fra dette mærkelige Baptistarium, som Jomfru Ibsen sagde var lige saa gammelt som Valdemar Sejr og Biskop Absalon.

Saa gik vi langs det vældige Domkirke Skib henimod Taarnet, der hældede, ligesom svajede over os for at knuse os i sit Fald. Og vi blev enige om, at ingen menneskelig Magt skulde faa os til at gaa ad Søjlegangens Trappe op til Taarnets Top. Saa begyndte Taarnets Klokker at spille, de slog Timeslag, og en ældgammel Melodi blev haaret ud over Pladsen, der laa beskinnet af Maanens Straaler, mens Bjergene i Baggrunden tegnede sig helt sorte, og Domkirkens Marmor skinnede hvidt.

Vi gik over Pladsen med den lange Søjlegang, der hegner Pisas herlige Kirkegaard; da skete det, som be-

DOMKIRKEPLADSEN I PISA.

virkede, at Billedet af Dompladsen i Pisa aldrig vil blegne i min Erindring. Der kom over Dompladsens Marmorfliser et tavst, alvorligt Tog af Munke med sorte Hætter over Hovederne, i Hænderne bar de gule Voxkærter, hvis Lys blafrede i Aftenbrisen; med bøjede Hoveder skred de fremad, bag dem fulgte hvidklædte Kordreng, der svang Røgelsekar eller bar tynde Kærter med Lys, og efter dem fulgte sex store sorte Munke, der bar en Baare, dækket af et sort Klæde, der laa ganske lavt og tæt om noget, der lignede et menneskeligt Legeme. Bag Kisten gik en Præst, der ustandselig mumlede Bønner, og Toget sluttedes af Munke med Hætter, der bar de store gule Kærter. Toget gik os lige forbi, og Jomfru Ibsen hviskede, at vi skulde blotte vore Hoveder. Vi gjorde det og blev staaende gysende og tavse, mens Døden gik os forbi, og Klokkespillet i Taarnet slog sine sidste Slag, der gav Ekko fra Domkirkenes Marmormasser.

Saa aabnedes Porten til Campo santo, og Toget forsvandt stille under den hvælvede Kuppelport, mens vi endnu inde fra Søjlegangen saa de flakkende Kærtelys bevæge sig langsomt fremad ind i Marmorhaven for at bringe den ukendte Døde til det sidste Fredens Hvilested. Porten faldt i, og vi stod derude i Maanelyset under de hvide Mure. Jeg tænkte paa Døden, paa dette at ligge stiv og kold og blive sænket ned i en Grav for at dækkes af en mægtig Sten som den, Englene væltede fra Frelserens Grav.

Og Jomfru Ibsen sagde, at vi skulde bede Fadervor. — Jeg bad Fadervor, mens jeg tænkte paa den døde og paa Døden selv; paa min egen Død, som var jeg fremmed for mig selv og kunde se mig selv død.

En hel ny Tankerække, en egen beskuende Forestilling om Døden, holdt denne Aften paa Dompladsen i Pisa sit Indtog i min Fantasi, og den har aldrig sluppet mig, den har fulgt mig gennem hele mit Liv.

Dompladsen i Pisa har jeg aldrig genset, jeg tænkte en Gang, da jeg rejste til Genua fra Rom, paa at staa ud, da Toget ved Midnat gjorde Ophold i Pisa, men jeg gjorde det ikke, jeg vilde bevare det Barndomsminde om mit Møde med Døden paa Dompladsen i Pisa, som jeg da havde levet med det i over tyve Aar.

— — —

En Jernbanerejse i Italien er selv i vore Dage ingen ublandet Fornøjelsestur, for fyrretyve Aar siden var den mildest talt saare besværlig. Jernbanevognene var smaa og usolide, oftest var det et Træskelet klædt med Lærred, der hvilede paa en rystende firhjulet Underdel. Glohed under Sol, iskold ved Aftentid omtrent som de berygtede Blykamre i Fængslet i Venedig. Og meget lidt Plads var der at røre sig paa.

Stuvende fuldt var der altid selv paa første Klasse, og de medrejsende var ikke altid tobenede; det kunde godt tænke sig, at en Passager paa en kort Strækning havde Følge af en Hund, en Kat eller endog en lille Gris. Man lod sig saa ryste sammen, som man kunde bedst, og tog det gemytligt. Forplejningen maatte man have med paa de lange Dagsrejser; der var ikke Tale om Mad paa Stationerne, allerede af den Grund, at min Moder af Omhu for vor Sundhed forbød os at spise noget som helst af det, der tilberedtes i de rigtige italienske Køkkener.

Vi førte med os en lille Kurv med Glas, Tallerkener og Spisegrejer, og naar Tiden kom til Maaltid, trak min Moder frem af Kurven stegt Fjerkræ og Brød og Frugt, som vi delte, mens vi af Glassene nippede til den lette Landvin fra de store flettede Foglier med de røde, hvide og grønne Baand. Men det hændte jo af og til, at min Moder maatte forlade Kupéen for at se efter Bagage eller købe Vin og Frugt. Saa trængte vi os om Kupédøren, angste for at Toget skulde køre fra hende, og blev hun for længe borte, og vi mærkede Tegn til Opbrud, saa græd vi og raabte Mama, saa det lød over hele Stationen.

Trøstesløse var disse lange Ophold paa de skidne Stationer, hvor lurvetklædte Bønder drev op og ned, mens Toget ventede for Krydsning eller Tilslutning. Og maatte vi ud, hvad der hændte undervejs, da Kupéerne hverken kendte til Vaskekumme eller det som ogsaa nyttigt er, saa stiftede vi Bekendtskab med Etablissementer per le donne, der i modbydeligt Griseri overgaar alt, hvad jeg siden har set.

En virkelig Adspredelse under disse Rejsetimer var Jagten paa visse sortebrune Smaadyr, der bogstavelig talt overfløjede Kupéerne som Attilas Horder og umuliggjorde al Blunden og Hvilen. Vi drev denne Jagt helt sports-

mæssigt; i Kupéerne var der Jagt paa smaat Vildt, men i Hotellerne, naar Sengen blev redt til Natten, var det Storvildt, vi jagede ved Skæret af Tællelys. Store graa Kakkerlakker, rødspraglede Væggedyr, Mus og stundom velvoksne Rotter, maatte hver Aften jages og udryddes, før vi gik til Ro. Og alligevel vaagnede vi om Morgenen forbiidt og forkradsede, for at aabne Jagten paany under Morgensolens Straaler.

Men vi var jo vant dertil, det frembød altid en Afveksling at give sig rigtig hen i den ædle Sport. Langsomt gik det fremad, men den Gang var det ikke nødvendigt at køre Vetturin. Banen mellem Rom og Genua maa altsaa være bleven fuldendt, mens vi var i Rom. Paa saadan en Jernbanetur i Italien var det, at jeg fik Efterretningen om, at min Broders Gudfar, Digteren H. C. Andersen var død. Hans Eventyr, smykkede paa Titelbladet med hans egenhændige Daabsgavededikation, havde fulgt os paa hele Rejsen og forkortet os mange aftenlige Timer.

Vor Rejses Maal var Genua, hvorfra vi skulde søge et Opholdssted for Sommeren i en af de smaa Byer syd eller nord for Havnestaden — jeg siger Syd eller Nord, det er vel egentlig korrektere at sige Øst eller Vest, da Genua ligger lige dybest inde i Genuabugten, men begge Udtryksformer bruges og kan bruges. Min Moder valgte Pegli, og derhen drog saa vor Karavane efter et kortvarigt Ophold i Genua.

Fra denne By husker jeg Havnen med det vældige Fyrtaarn, men det var ikke den Havn, som Genuarejsende nu beundrer. Den er først bleven til nogle Aar senere. Genuas gamle Havn ses tydelig paa vedføjede Billede, der stammer fra Tredserne, endnu inden Jernbanen langs Kysten blev bygget. Det viser tydelig den brede Bisagnadal, der om Sommeren er helt tørlagt, mens den om Vinteren gyder en mægtig Strøm ud i Bugten. Der saa vi, ligesom det kan skimtes paa Billedet, Soldaterne fra de vældige Fæstninger langs Bymuren ekcercere i den tørre Flodseng, og det var os, der var vante til at stirre ned i Tiberens mægtige Strøm, et højst aparte Billede. Genuas Gader var ogsaa helt anderledes end Roms, de var stejle og smalle, kun for gaaende Personer, og Husene laa oven over hin-

anden i Lag med Gader, der paa Broer krydsede andre Gader nedenunder.

Oppe fra Højden saa man saa ud over Bugten med de mange Master og Damperne, der stævnede mod Havneindløbet fra alle Verdens Lande, fra Asien og Amerika, som var opdaget af Cristopher Columbus, hvis Statue staar paa Piazzaen lige ud for Genuas Banegaard.

Jeg kender ingen By i Verden, der har undergaaet den Forvandling, som Genua har undergaaet i de fyrretyve Aar, jeg har haft et Indtryk af Byen. Da jeg i Foraaet 1914 opholdt mig nogle Dage i Genua, var det en helt anden By end den jeg kendte fra 1893. Og Byen i 1893 var saa vidt forskellig fra min Barndoms Genua, at jeg slet ikke kunde finde mig tilrette i dens Gader eller paa dens Torve.

Men pragtfuld har den alle Dage været, og sit Navn la superba fortjener den med Rette. Skønnest er den maaske ved det, der omgiver den, det blaa Hav derude og den dejlige Riviera, blandt hvis Perler jeg tæller det lille tilsyneladende fattige Pegli med Villa Doria og Villa Pallavicini.

Som jeg begyndte mit Ophold i Italien ved Bugten ved Genua, sluttede jeg det med en hel Sommers Ophold i dette lille Paradis, som jeg i det følgende skal søge at skildre.

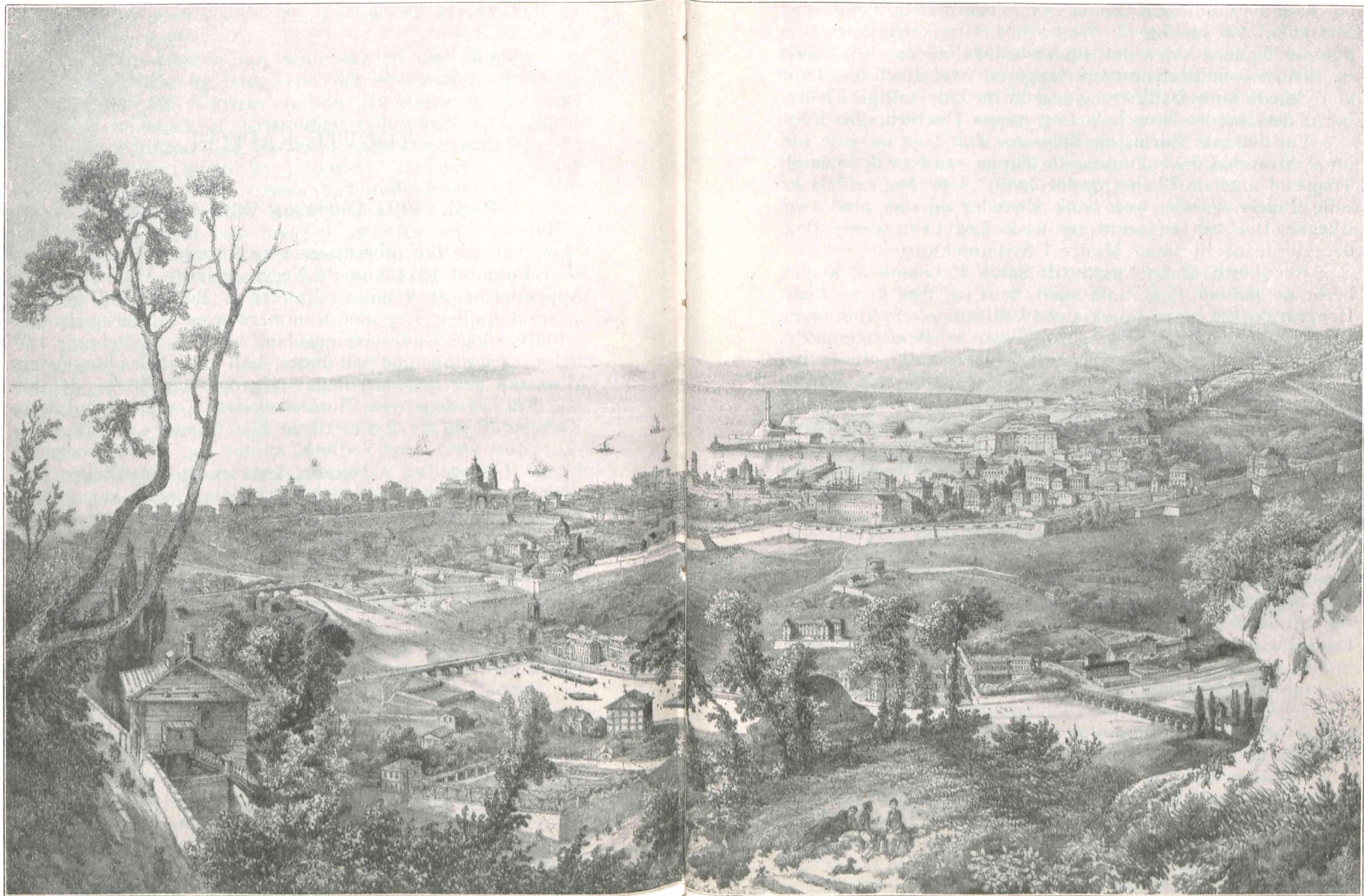
TOLVTE KAPITEL

Pegli. Villa Doria og Villa Palavicini.

JEG var en lille uforstaaende og forbaavset Knægt, da jeg i Foraaret 1874 kom til Nervi og lærte Middelhavet og Appeninerne at kende. Vinteren i Rom, Samlivet med andre Familier, Leg med Kammerater og vel særlig Hr. Galschiøtts kloge Undervisningsplan, havde udviklet mig saaledes, at jeg nu med helt andre, helt anderledes forstaaende Øjne saa paa det, der omgav mig, og tilegnede mig det nye.

Fra Verdensbyen Rom med dens Gader, Paladser og Kirker var jeg nu flyttet til en lille Landsby, let at overse, ikke stort større end Vedbæk, syntes jeg, hvis Beboere var fattige Fiskere og Arbejdere, hvis eneste mærkelige Bygning var et stort Badehotel, og hvis Gader var utroligt korte og stejle ned mod den eneste Hovedaare, Strandvejen langs det blaa Middelhav. Alt dette var noget jeg kunde overkomme, jeg tog næsten overlegent paa det og følte mig for første Gang under hele Rejsen rigtig hjemme, som dengang jeg legede med mine Brødre i Strandhaven ved Vedbæk.

Jeg genfandt Stranden og Strandsandet. Pegli har en helt anden Natur end Nervi. Byen ligger en Milsvej nord for Genua, den er bygget op ad de her jævnt skraanende Bjerger, og Landevejen fører gennem den helt nede ved Havkysten. Kysten er ikke som i Nervi klippefuld, den er bred og sandet som Vesterhavskysten ved Blokhus og Løkken. Kun af og til sender Bjergene Udløbere, stejle Klipper helt ud mod Vandet, og gennem disse fører saa Tunneller, Landevej og Banelinie igennem. Paa den brede, sandede Strand er der den ypperligste Legeplads for Børn. Her bliver man Ven med Havet; i stille Vejr, naar det ligger blankt og glat ind mod det gule Sand, kan maa vade

UDSIKT O GENUA.

og bade; vi tilbragte Timer hver Formiddag nøgne paa Stranden, vi svømmede først med Græskarflasker som Svømmebælter, siden let understøttede af en Korkplade og tilsidst som Frisvømmere langt ud over Revlerne, hvor vi dykkede som Delfiner og legede med de talrige Fiskerbørn, der levede deres hele Dag nøgne paa Strandbredden.

Var det saa Storm, og Bølgerne slog høje og gule ind imod Stranden med skummende Toppe, saa blev der spændt Toug ud mellem Pæle, og der holdt vi os fast og lod de salte Bølger brydes over vore Hoveder og slaa mod vore Rygge. Det var en sund og frisk Leg hver eneste Dag, der gjorde os til smaa Mestre i Svømmekunst.

Her lærte vi først rigtig de smaa Italienerne at kende, lærte at forstaa dem, tale med dem og lege deres Lege. Her var jo slet ingen Forskel paa Uniformen. Splitternøgne var vi alle sammen, Drengene og Piger imellem hverandre, de smaa havde ingen Guvernanter, ingen festklædte Ladier til Mødre og ingen opvartende Tjenere i Livré. Jomfru Ibsen sad i Sandet og hæklede, lod os tumle os mellem de indfødte, og det gjorde vi af Hjertens Lyst til lige Glæde for os og de smaa Pietroer og Mariettaer, der var til Huse i de lerklinede Hytter eller under de omvendte Baade, der tjente deres fattige Forældre til Hjem langs den sandede Kyst.

Vi boede i et toetages Hus oppe midt i Byen. Det var en rummelig Lejlighed med store Vinduer. De grønne Skodder tegnede sig skarpt paa den gullvide Mur, og Taget var fladt; en hel lille Have med Palmer og Agaver. Derfra kunde vi se udover Golfen ind mod Genua, hvor Fyrtaarnet pegede mod Himlen ude paa Spidsen af Havnemolen. Vi kunde se ned i Nabogaarden, hvor der var en stor Maccaronifabrik.

Jeg kan ikke sige, at Tilberedningen af denne italienske Nationalspise egentlig var appetitlig. Vi havde jo rig Adgang til at se, hvorledes de lange Stænger blev rullede, og hvorledes de halvnøgne Arbejdere vandrede rundt mellem de Ingredienser, hvoraf Maccaronien blev fabrikeret. Italienerne har ikke megen Sans for Renlighed, og de spytter som Lamaer; den store, støvede, solbeskinnede Fabriksgaard med dens Dynger af Mel og Korn lignede egentlig mere en Sti for fede Søer med Grise end et Værk-

sted for Tilberedning af Levnedsmidler. Men de gode Fiskere i Pegli og deres stumpe Yngel tog det heller ikke saa nøje med Maccaronien, naar den var kogt til Maaltid. Ude ved Vejen kunde man tidt se dem sidde ved Vespertid og guffe i sig af de lange seje Maccaronislanger, som de med kulsorte Hænder gravede op af en gammel Støvle, der tjente som Tallerken og Fad paa en Gang. De levede mest af Maccaroni og saa af stegte Smaafisk, som de spiste med Skind og Ben, »fritto« hed det. Det var en tør Ret, men den behøvede heller ikke stor Opdækning. Fisken laa spredt paa Kanten af Rendestenen i Sandet ved alfar Vej.

Vor Levevis i Pegli var ogsaa i høj Grad spartansk. Ogsaa vi levede mest af stegte Fisk, lidt Fjerkræ og Smaafugle, ikke større end Kanariefugle, som vor indfødte Kokkepige Ceccina købte paa Torvet og bragte hjem trukne paa en Snor. Maaltidets Hovedret var en stor Kage, »pane dolce« hed den, bagt af smuldrende Dejg og velspækket med Korender og Rosiner. Hver Kage var dobbelt saa stor som et Barnehoved, og det tog flere Dage at faa Has paa den. Saa gik Ceccina til Torvs og kom hjem med en frisk pane dolce. Ved Hjælp af den holdt vi Rede paa Ugedagene, der gled som en jævn Strøm uden en eneste Afveksling.

Det var saa forfærdeligt varmt, at der slet ikke var Tale om Læsning. Hele Formiddagen legede vi nede i Vandet — bogstaveligt talt — og ved Middagstid blev vi fodrede og lagt hen for at fordøje, ligesom Skik er i Troperne. Henimod Aften kom der først Liv i vor lille Lejr igen. Saa havde min Moder spist Middag, saa traadte Jomfru Ibsen fra, og min Moder overtog selv Kommandoen. I Spidsen for sin lille Trup af fire Drengene gik hun saa ad en Hulvej ned til Strandvejen og langs denne Hovedgade til en lille hvælvet Port, hvor en tyk gammel Kone med en mægtig Kropdue-Knude under Hagen falbød friske Ferskner, Appelsiner, Druer og Figen. Her udsøgte vi os den lækreste Frugt, fik en hel Kurvfuld for nogle faa Soldi og begav os saa videre til den skyggefulde Hotelhave, hvor vi under Palmerne legede vore barnlige Lege med velklædte Smaabørn af alle Nationaliteter, hvis Forældre som vi laa paa Landet i Pegli i den smeltende Sommerhede.

Men undertiden gik Turen længere bort langs Banelinien, hvor vi ganske frækt spadserede gennem Tunnellen uden at bryde os om de brusende Tog, der kunde overraske os under Vejs. Det var vist ganske ulovligt, og stundom blev vi standsede af Jernbanefolk, der gjorde os Forestillinger om at holde os fra Banen. Men min Moder tog det meget overlegent; enten havde hun et »permezzo«, der tillod hende at færdes ad Banelinien, eller hun kunde en Trylleformel, som Banefolkene forstod. Det endte altid med, at vi slap igennem, og det var, som alle Veje var aabne for os. Men om vi havde mødt et Tog i en Tunnel!

MIN MODER. 1875.

I denne Periode, da vi levede i Pegli alene med min Moder og Jomfru Ibsen, blev jeg min Moders Næstkommanderende, hendes betroede Udsending til fremmede Magter og hendes ivrigste Tilhører, naar hun fortalte og forklarede. I Rom havde vi mest været overladte til Jomfru Ibsen og vor Lærer. Her var vi den halve Dag under min Moders direkte Kommando. Hun var meget streng imod os, meget energisk og villiefast, taalte ingen Modsigelse og forlangte ofte ret meget af vore smaa Ben paa de lange

Ture. Naturligvis var vi mægtig bange for hende, men som det altid gaar Børn overfor en fast og bestemt Ledelse, vi hængte ved hende og lystrede hendes mindste Vink.

Jeg har i Begyndelsen af mine Beretninger, hvor jeg har omtalt min Fader og Moder, meddelt enkelte smaa Oplysninger om hende og hendes Slægt, her indføjer jeg et Portræt af hende, som hun saa ud, da hun ledede sin lille Trop af raske Smaaknægte, der til hvilket som helst Tidspunkt havde været rede til at vove Livet for hendes Skyld.

— — —

Navnet Doria er det berømteste i Genuas Historie, det nævnes saa langt tilbage i Tiden som det ellefte Aarhundrede, og gennem Middelalderen er det stedse Doriaernes Navne, der bæres af de Søhelte, der besejrer Pisarnerne og Venetianerne og skaber Genuas Ry som Havets Beherskerinde. Andrea Doria, Genuas første Borger og ukronede Hersker, der levede samtidig med Columbus, og af Historien nævnes som Slægtens største Mand, vel kendt fra den dybt tragiske Beretning om Gianluigi de Fieschis Sammensværgelse, lod i Midten af det sektende Aarhundrede i Pegli anlægge en pragtfuld Park, Villa Doria kaldet, der strækker sig langt op ad Appeninernes Skraaning som et levende Minde om den italienske Renæssance. Den er endnu i Slægtens Eje.

Med sine mægtige Træer, sine Alléer langs dybe Kanaler er den under Sommerens hede Sol et prægtigt Tilflugtssted; og den var da ofte Maalet for vore Eftermiddagsture, vor kæreste Legeplads. Der boede en engelsk Kaptajn i Havehuset indenfor Villaens Port. Vi kaldte ham Kaptajn Jam, fordi han og hans børnevenlige Kone forsynede vor Husholdning med det for alle Englændere uundværlige Syltetøj af alle Arter af Frugter, der paa engelsk benævnes Jam. Denne Familie var min Moders Omgangsvener i Pegli, og gennem dem fik vi Adgang til Doria'ernes Park.

Den var forfalden, som kun de store italienske Haveanlæg fra Renæssancetiden kan forfalde. Marmorstatuerne var forvitrede eller styrtede ned, Søjlerne laa væltede, dækkede af Jord og Mos, Trappernes Marmorsten var revnede, og de talrige smaa Templer, smykkede med Fund fra den klassiske Oldtid, laa hen som Ruiner.

De brede Gange var dækkede af Mos og Grønsvær, Kanalerne tilgroede og fulde af Andemad, den hele Park laa i Søvn som Haven om Torneroses Slot; men ærværdig, tavs og fyldt af Fred.

Andrea Doria havde paa en Skraaning midt i Parken ladet opføre et mægtigt Amfiteater, hvis Tilskuerplads var en Halvcirkel af Marmorbænke, der løftede sig den ene over den anden i jævn stigende Skraaning. Langs Diameteren var saa bygget en Skueplads, der hvilede paa en marmorklædt Mur, men hvis Gulv var selve Jordbunden, der hævede sig til en Høj. Paa dette Friluftsteater havde

Doriaerne i svundne Tider ladet opføre Plautus' og Terents Komedier, Macchiavellis Lystspil og i Roccocotiden de franske Hyrdespil. Nu laa det som den hele Park sunket i Grus, men overskygget af de høje Stenege, Cypresser og Kastanier, der med Rod i den frugtbare Jord trodser Tiden og opretholder sig selv.

Det romerske Teater kaldte vi Børn denne Friluftsskueplads, og medens min Moder og den engelske Kaptajnsfamilie tog Plads paa de forfaldne Marmorbænke, opførte jeg som selvbestaltet Teaterdirektør med mine tre smaa Brødre som engagerede Skuespillere bloddryppende Røverdramaer med improviseret Tekst, i Lighed med den gamle italienske Folkekomedie.

Stykkernes Clou var altid et morderisk Haandgemæng, der engang endte med, at Direktøren formedelst et velrettet Slag fra den ældre, stærkere Broder, gik paa Hovedet ud over Rampen og maatte bæres til Kaptajn Jams Villa for at forbindes og komme til Kræfter igen.

Min dramatiske Løbehane kan jeg regne som begyndt i Villa Doria 1875; jeg har saaledes en lang Virksomhed at se tilbage paa. Dengang virkede jeg som andre store Dramatikere baade som Forfatter, Direktør og Skuespiller, jeg spillede i Virkeligheden alle Hovedrollerne selv, idet min lille Broder Arild, dengang lige fyldt fem Aar, vel var i Besiddelse af noget dramatisk Talent, men havde Vanskelighed ved at memorere de ham tildelte kvindelige Hovedroller. De to andre var uden dramatiske Evner.

Naar jeg siden i Livet har følt Længsel efter et Sted, hvor én kunde trække sig tilbage til fuldkommen Arbejdsro eller to til fuldkommen uforstyrret Kærlighedsfred, har jeg altid set for mig den store mørke Have paa Bjergenes Skraaning med de mange Tufstensgrotter, hvor Vandet sivede ned ad Væggene mellem de fine Venushaar, og Kilder rislede sølvklare og kølende friske af Jordens dybe Skød. Jeg har set de brede Kanaler, der banede sig Vej oppe fra ned ad trappeformede Flodsenge i smaa Vandfald for at standse i brede Søer med Aakander og Vandlilier; jeg har set de brede fløjelsbløde Græsplæner og det tætte, bløde Mostæppe under Kastaniernes Skygge, en fortryllet Have, viet Mindet om Genuas Herskerslægt gennem Hundreder af Aar.

I Sammenligning med Villa Doria er Villa Pallavicini en Parvenu, som Familien Pallavicini er Parvenuier sammenlignet med Slægten Doria. Men ikke destomindre regnes Villa Pallavicini for Peglis største Seværdighed. Paa mig gjorde den Indtryk af en fuldkommen Fehave med en overjordisk Pragt og Herlighed. Den var aaben for Publikum mod Entré og bevogtet af en hel Skare af Portnere, Opsynsmænd og Fremmedførere.

Ad en pragtfuld Jernport med forgyldte Blomster og Blade fik man Adgang til Parken, hvis Gange var brede og velholdte, belagt med hvidtglinsende Grus. Hække og Blomsterrabatter var velklippede og velholdte; overalt fra Grønsværet lo buttede Amoriner de besøgende i Møde, og store Palmer foldede deres vifteformede Kroner ud over Grønsværet. En sirlig og velholdt Kanal bugtede sig gennem Haven, og paa den flød elegante Gondoler med velklædte, ved Drikkepenge forvante Førere, der under en ustandselig Talestrøm roede de ærede Mylords og Myladies ad Kanalen gennem Haven. Og pludselig forsvandt Kanalen i en dyb Tufstensgrotte, hvor med særlige Lysvirkninger et azurblaat Skær bredte sig over Vand, Vægge og Baade; saa gled Baaden dybt ind i Mørket under lave Hvælvinger, hvor Vandet sivede ud af Grottens Væg, for pludselig at svømme ud i en pragtfuld, aaben Sø, hvor mægtige Springvand pladskede, og hvor Baaden lagde til ved et lille Tempel paa en Ø midt i Søen! — Entré en Lire. — Templets Kuppel blev baaret af slanke Søjler, og inderst inde var et Spejlværelse som Spejlbrønden paa Rosenborg, hvor den besøgende saa sig selv og sine Ledsagere mangfoldiggjort til et Menneskehav.

Efter Besøget i Templet kunde man blive landsat ved Søens Bred, eller mod fornyet Betaling — én Lire — blive roet tilbage til Grotten og ad Kanalen til Udgangspunktet.

Rundt om i Haven var skønne Marmorstatuer af navnløse Mestre, imiterede Oldtidsfund. ja endogsaa en lille Café med Forfriskninger til forhøjede Priser, og helt oppe ad Skraaningen, hvor Parken begyndte at blive uciviliceret, med kunstige Ruiner og kunstige styrkede Søjler og Marmorbænke i kunstigt Forfald, laa en lille Hytte — Entré en Lire — hvor en skægget Eneboer af en hemmelighedsfuld

Foliant læste de besøgendes fremtidige Skæbne. — Betaling efter de ærede Herskabers Forgiftbefindende.

Men dejlig var Udsigten over Palmer og Kanaler, over Skrænten ned mod det blaa Hav, hvor Genuas Tage blinkede ude i Horisonten. — Udsigten var gratis, men vilde man sidde ned og nyde den, kostede Stolen duo soldi!

Vi aflagde kun ét Besøg i Villa Pallavicini. Impone-rede var vi af al denne Pragt, men alligevel foretrak vi Villa Doria med dens fornemme Fred og ædle Simpelhed. Og naar jeg nu tænker tilbage paa Villa Pallavicini og dens blanktpolerede Herlighed, saa finder jeg en Betegnelse, der er skabt herhjemme i de allersidste Aar, men som sikkert vil vinde Borgerret i Sproget — det var Gullasch! Men samtidig byder Retfærdigheden mig at tilføje, at der selvfølgelig altid vil være en betydelig Forskel paa den italienske Gullasch og den hjemlige københavnske Ret af samme Navn. Det ligger ikke i Tillavningen, den er vel over hele Verden den samme, men det ligger i de Ingredienser, der benyttes. Og det skal villig indrømmes, at med Ingredienser som Bugten ved Genua, Appeninernes Skraaning, Marmor, Palmer og amerikanske Dollars, — som de forefindes i Slægten Pallavicini, kan der fremstilles en kraftig Ret, som man ikke nyder uden at mindes den længe.

Jeg har aldrig genset Pegli siden disse Barndomsdage, men jeg ved, at om jeg kom der igen, ville jeg haste mod Villa Dorias gamle sammensunkne Port og lade Villa Pallavicini smukt i Fred.

— — —

I Pegli saa jeg det første Fyrværkeri, jeg nogensinde havde set. Det er aldrig blevet overtruffen af noget senere; jeg tror heller ikke lettelig det vil ske. Prinsesse Margherita var Gæst hos Hertugen af Genua, i sit Barndomshjem, og til hendes Ære blev der en Aften i Sommeren 1875 paa Kysten ved Pegli afbrændt et prægtigt Fyrværkeri. Det skulde ses fra Vandet, hvor en hel lille Eskadre Krigsskibe med stolte Rejsninger laa forankrede, og hvor tætte Skarer af Robaade kredsede om den kongelige Chalup, en vældig lang Mahognibaad med tyve hvidklædte Roerkarle og de kongelige Personer agterude under en rød Fløjels-Baldakin broderet med Guld. Himlen var dyb mørkeblaa med glimtende Stjerner, og Vandet laa blankt,

mens dets Overflade krusedes af Kølvandet fra hundrede Baade snart drevne fremad af stærke Aaretag, snart langsomt drivende, mens Roerkarlene hvilede paa Aarene. Og fra Admiralskibets Dæk, hvor Hertugen af Genua var ombord, lød Musikken fra et vældigt Orkester udover den sommerstille Bugt.

Det var et helt Skuespil paa Havet, der i min Erindring vakte Billeder fra Egebæksvang, naar Fiskerne ved Midsommertid samledes i blomstersmykkede Baade og til Glæde for Koner og Børn og for de tilrejsende Københavnerne udkæmpede deres primitive Naumakier, under hvilke to Baade tørnede sammen, mens en lang rank Karl i hver Baads Stævn forsøgte at styrte sin Modstander i Vandet med en Landse.

Blot var Skuespillet her ved Pegli langt rigere og pragtfuldere under selve Huset Savoyens kongelige Projektion.

Saa drønedes et mægtigt Kanonskud inde fra Kysten, og et Bundt Raketter gik hvislende til Vejrs. Det var Signalet til et Bombardement af Ild, jeg aldrig har set Mage til. Langs Kysten var opført Møller, Paladser, Dragefigurer, Riddere til Hest, Slanger og Søuhyrer af vældige Dimensioner. Naar den hvislende Lunte tændtes, tegnede alle disse Figurer sig i forskellig farvet Ild paa Bjergenes mørke Baggrund. Og mens de gnistrende Figurer vred sig i Flammeskæret, sendte de Bomber, Buketter, Straaleild og vældige Bunker af farvede Raketter tilvejs, der knaldede og dalede vifteformigt eller som Regn af Stjernesnud ned over Havet og Skibene.

Det største Nummer paa Programmet var en vældig Fregat med Takkel og Toug i næsten naturlig Størrelse; den tegnede sig først slank og elegant paa den mørke Baggrund, men saa begyndte Djævleriet, og Fregatten brændte i klare Flammer for til sidst at springe i Luften i et helt Uvejr af Bomber og Raketter, der delte sig i Luften og gød sig ud over Bugten som glødende Lava fra et ildsprudende Bjerg.

Tilsidst straaledes Prinsessens Navn i gyldne Flammer fra Bredden, og over hele Bugten lød et jublende Raab, mens Orkestret paa Admiralskibet faldt ind med Nationalsangen og Kanonerne buldrede og meldte, at Fyrværkeriet var forbi.

Hvorpaa Tilskuerne gled mod Udgangen, som det hedder i Tivolisproget; det vil sige, de Hundreder af Baade roede under Sang og Latter mod Kysten for at lande, men langt ud paa Natten glimtede Lysene paa Admiralskibet, og Orkesterets Toner klang ind imod Land. Derude dansede den 26-aarige Prinsesse og hendes Damer med Flaadens unge Officerer og den genuesiske Adel.

Men jeg stod i mit Vindue og saa ud mod det glimtende Skib, mens jeg lyttede til Musikens Toner og tænkte paa Eventyret om den lille Havfrue, paa Stormen, der splintrede Skibet, og paa Havfruen, der blev til Skum. Stormen fra Eventyret kom ikke. Natten laa stille og sommervarm, mens Prinsessen dansede.

— — —

Sommeren gled. Til Efteraaret skulde vi hjem til Danmark. Naar vi legede ved Stranden og gravede Havne og Kanaler i Sandet, brød vi de store Agaveblade med de spidse Torne af Buskene og legede, at det var Skibe, der skulde ud paa det store Hav. Og disse Skibe havde alie et Bestemmelsessted; de skulde til Danmark, til København ved Sct. Anna Plads, hvor Adam Oehlenschlägers Statue stod foran Hotel Unionen mellem de smaa nyplantede Træer. Vi sagde Farvel til vore smaa Venner, til Ceccina, til Konen med Fersknerne, til Pane dolce, Villa Doria og Kaptajn Jam. Og saa rejste vi over Genua, Turin, Alexandria tilbage over Mont Cenis, som vi var komne fem Fjerdingaar forud.

TRETTENDE KAPITEL.

Hjemrejsen. Aix les bains og Schweitz.

P^{AA} Vejen til Genf, der den Gang var den mest benyttede Vej fra Norditalien til Danmark, lagde vi Vejen om ad Aix les bains for at besøge min Faders bedste Venner fra Danmark, Lensgreve Holstein Ledreborg og hans franskfødte Hustru.

Min Moder har en Gang fortalt mig en munter lille Anekdote om dette Ægtepar, der rummer i sig den nydeligste Idé til et Lystspil. Grev Christian Edzard Moritz Holstein til Grevskabet Ledreborg var født 1807 og Sønesøn af den berømte Statsmand Johan Ludvig Holstein, der har bygget Ledreborg og anlagt den dejlige Park ved Lejre. Grevens Fader var død 1853, han døde af Kolera; han paastod, at det kun var en Sygdom for Fattigfolk, og for at trodse den indtog han paa det gamle Hotel d'Angleterre midt under Koleraens værste Rasen et Maaltid, bestaaende af Hummer, Gaasesteg og Melon. — Han døde den næste Dag og efterlod sin Søn Grev Christian et yderst forgældet Grevskab. Sønnen var femten Aar forud blevet gift med en henrivende fransk Komtesse af Navnet Lefèvbre de Marpalu, og det er om deres Ægteskab Anekdoten handler.

Grev Christian rejste mod Syd til et af de store Badesteder for at gøre sin Lykke og et godt Parti. Han var ung og elegant, havde til sit Forsøg faaet saa stor en Udrustning af sin Hr. Grand-Seigneur af en Papa, at han kunde slaa sig op som en rig Godsejer af en af de mægtigste Slægter i Danmark. Det lykkedes ham fortræffelig, og han gjorde da i et af Selskabslivets Centrér Bekendtskab med den henrivende franske Comtesse. Hun deltog

i alle Fester prægtig klædt og ledsaget af sin Moder. Hun gjaldt for en eventyrlig rig Arving, og alle Herrerne kapedes om at gøre hende deres Opvartning. Hun foretrak den unge Lensgreve fra Lejre, og deres Bryllup stod med stor Pomp og Pragt. — Men efter Brylluppet betroede Brudgommen stammende og forvirret sin yndige Brud, at ledet af sin Kærlighed havde han begaaet et fromt Bedrag. Vel var han Arving til et Grevskab, men dette var lille bitte, dets Bygninger forfaldne og dets Kapitaler stærkt beskaarne. Sandt at sige, han var en grumme fattig Mand.

Den yndige Brud hørte paa hans stammende Forklaring, og da han tav, gav hun ham et let Slag paa den højre Kind, men smilede skælmisk og munter i det samme. Han lagde sin Arm om hendes Liv, og nu hviskede hun til ham med rødmende Kind: Elskede Christian, du har tilstaaet for mig; nu vil jeg tilstaa for dig, jeg er lige saa ludfattig som du. Min Kærlighed bød mig at skjule det for dig, men nu er det sagt.

De to levede sammen i henimod 60 Aar, det gæstfrieste og elskeligste Godsejerpar jeg har kendt, og da hun døde som Enke omtrent hundrede Aar gammel, var hun omgivet af en Kreds af Børn og Børnebørn, blandt hvilke den mest bekendte var Politikeren Grev Ludvig Holstein Ledreborg, det forenede Venstres Ordfører under den store politiske Kamp i Estrupsperioden i Firserne.

Jeg husker tydelig gamle Grev Holstein Ledreborg i Aix les bains, hvor han opholdt sig for at tage Bade. Han førte os rundt i det nyopførte Badeetablissement, hvis Pragt gjorde os ganske stumme; han viste os Svovlbade, Svedekasser, Styrtebade og Dyndbade, alt hvad der hører med til at reetablere en Grand Seigneur, der nærmer sig de Halvfjers. Og ved hans Haand gik jeg Tur i Byen Aix, hvor en romersk Triumfbue paa Torvet mindede mig om Forum, og den dejlige Bourgetsø genkaldte i Erindringen Besøget i Genzano.

Vi kørte en Tur langs den krystalklare Bæk med dens talrige Vandmøller i et Landskab, hvis grønne Bøgeskove mindede om Danmark, vor Rejses Maal. I senere Aar har jeg under Søndagsbesøg paa Ledreborg haft Lejlighed til at genopfriske Mindet om mit første Sammentræf med

den gamle Greve mellem Savoyens Bjerge. Han døde først den 22. December 1895.

— — —
 Vor næste Station paa Vejen var Genève. Der tog vi ind paa Hotel du Lac, og der gjorde jeg første Gang Bekendtskab med en Elevator. Den gik hydraulisk og var uhyre interessant. Men min Iver for at køre op og ned blev stærkt kølnet, da min Moder fortalte mig, at den kunde løbe løbsk, og at dette virkelig var sket et Par Aar i Forvejen, da en engelsk Dame, der benyttede den, blev knust flad som en Pandekage oppe under Hotellets Loft. Fra det Øjeblik foretrak jeg at benytte Trappen.

Med Jomfru Ibsen spaserede vi i Byens Gader og over de lave Broer, der løber sammen ud i Søen paa en Ø, der er tæt bevokset med Træer og Buske og danner en hel lille Koncerthave langt ude i Søen. Vi saa her for første Gang de rigtige høje Alper med den evige Sne: Mont Blanc, der hæver sig ude bag Byen, som laa den ganske tæt ved, og saa ligger Bjerget mange Mile borte langt inde mellem de uvejsomme Alper. En Aften løb vi vild i Byen, men det lykkedes mig at finde Vejen tilbage til Boulevarden, hvor Hotellet laa, og jeg var ikke lidt stolt af denne Prøve paa min Stedsans.

Fra Genève foretog vi smaa Ture i Omegnen ud til de rigtige Schweizerhytter, hvor Befolkningen den Gang drev deres Hjemmeindustri, Tilvirkningen af de rigtige Schweizeruhre, der var Resultatet af en hel Families samlede Anstrængelser, hver med sin lille Del af det hele Produkt. Jeg lærte Bjergene at kende, men opdagede samtidig, at Bjergbestigning er som et Billede paa Livet: hver Gang man naar en Top, der har spærret Vejen og Udsigten, saa opdager man, at bag den rejser der sig en ny Top, der kræver det samme Arbejde — med det samme Resultat.

Vi forlod efter en Uge Genève og kørte med Banen forbi Lausanne, der ligger malerisk ved Genfersøen paa en jævn Skraaning og med Udsigt til de høje Alper paa Søens modsatte Bred. Vi kom til Bern, hvor vi overnattede og besøgte den offentlige Have med Bjørnegravene, hvor de schweiziske Bjørne mindede os om Ulven paa Kapitolium, men saa — her standser min Beretning om

Rejsen. Vi maa være rejst over Tyskland hjem, men jeg kan slet intet meddele derom, her er et Hul i min Erindring, der ikke lader sig udfylde.

Den lange Jernbanetur gennem Tyskland, hvad enten den nu har ført os over Basel-Frankfurt for derfra at gaa over Køl'n-Hamburg eller Leipzig-Berlin, eller den er gaaet over Zürich og Luzern, er sporløst forsvundet af min Hukommelse. Jeg husker end ikke Hjemkomsten til Danmark, ved ikke om jeg landede ved Toldboden eller kom med Toget til den nye Hovedbanestation. Jeg ved intet som helst om denne Rejse, husker intet fra det store tyske Rige med de talrige Byer, hvor vi dog maa have overnattet og opholdt os, efter som vi kun rejste med petite vitesse.

Senere har jeg hørt, at det var min Moders Hensigt at vende hjem med Damperen L. J. Bager fra Lübeck. Planen blev opgivet eller vi kom for sent. Og for os var det en Lykke, for paa denne Tur kom Damperen L. J. Bager i Brand midt ude i Køgebugt; hele dens Besætning paa nogle faa nær og næsten alle Passagererne fandt deres Død i Bølgerne. Denne Ulykke, om hvilken der i de Dages Aviser indeholdtes lange Beretninger, og som fandt Sted Lørdag d. 26. Sept. 1875, giver mig et Holdpunkt for Bestemmelsen af vor Tilbagekomst til Danmark, men min Erindring fortæller mig kun, at jeg i Efteraaret 1875 en skønne Dag sad og legede udenfor Jomfruernes Knudsens og Døckers Vaskeri i Taarbæk. Der var vi blevet anbragt hos vor tidligere Julekonge, saalænge til min Moder kunde finde et Opholdssted for os i København.

— — —

Hermed er Beretningen om min store Barndoms-Udenlandsrejse til Ende, og hvad jeg i Fremtiden kan beskrive af min Barndoms Oplevelser foregaar i Danmark. Jeg har under Fortællingen af og til antydnet, hvilken Betydning denne Rejse har haft for mig; jeg gentager, at jeg ikke tror, at nogen af mine mange senere Udenlandsrejser har haft tilnærmelsesvis den Betydning for min Udvikling som denne. Ikke for hvad jeg har set og de ubetydelige Oplevelser jeg har haft; men fordi min barnlige Fantasi har grebet dette Stof og uafslædig arbejdet med det. Senere

Rejser har været en Venden tilbage til de allerede kendte Steder, og selv nu, fyrretyve Aar efter, tærer jeg paa mine Indtryk fra den Tid. Altid vender disse Billeder tilbage, og de er saa at sige flettede ind i alle mine Indtryk. I alt hvad jeg har skrevet, har jeg hentet Stof fra denne min Barndoms levende Billedbog.

FJORTENDE KAPITEL

I København. — Afsluttende Bemærkninger.

OPHOLDET i Taarbæk blev kun af kort Varighed; en skønne Dag kom der Bud til Jomfru Ibsen om at tage os ved Haanden og lede vore Skridt til Klampenborg Banestation, for at vi derfra med Toget kunde drage til København, vor fremtidige Hjemstavn. Min Moder boede paa det den Gang lige nyopførte Hotel d'Angleterre, og jeg husker Kongens Nytorv i en kold, bidende Oktoberblæst.

Om Aftenen skulde vi i Theatret, vi fik en Droske og kørte over til det kongelige Theater, hvor Nyrop den Gang brillerede som Massaniello i »den Stumme i Portici«. Alt var udsolgt, og vi trillede saa op til Hoftheatret paa Christiansborg, hvor der altsaa den Aften maa have været en af de yderst faa Forestillinger, som efter den Høedske Periode i Halvtredserne lejlighedsvis blev givne paa dette gamle Theater. Der var imidlertid ogsaa udsolgt, og vor Expedition endte i Casino, hvor Knoblauch og Stigaard optraadte i »Mester og Lærling«.

Det blev altsaa mit Livs første Theateraften; jeg slugte med Øjnene Højens luende Søjler, gyste af Angst over Ellemanden Grum og de langhalede Trolde. Stigaard fandt jeg som alle den Gang bedaaende, og han blev min Helt, da jeg nogle Aar senere saa ham som Prins Helikon i Eventyrkomedien Tornerose.

Saa færdedes vi da rundt i den gamle danske Hovedstad, og jeg mindes tydelig, at det vakte min Forbavselse, at der næsten paa hvert Gadehjørne i Kælderetagen stod Øl-Halle, Café. Jeg fik det Indtryk, at København var en By, der næsten udelukkende bestod af Beværtninger.

Foran det store nye kongelige Theater genfandt jeg min Ven fra Sct. Anna Plads, Digteren Adam Oehlen-

schläger. Ogsaa Hr. Galschiøtt hilste jeg paa; han sad i et lille Kontor paa Hjørnet af Højbroplads og Kompagnistræde som Redaktionssekretær ved Vilh. Topsøes Blad, Dagbladet.

Vort nye Hjem laa i Gothersgade Nr. 131 b ligeoverfor Botanisk Have; det var den Gang et helt nyt Kvarter med Huse saa høje som jeg ingensinde havde set dem før, hverken i Rom eller i London. Vore daglige Spadsereture, mens Vinteren gik, var væsentligst botanisk Have. Man var den Gang netop i Færd med at rive Voldene ned. Fra Sølvgade til Teglgaaardsstræde var Volden allerede falden, men paa Stykket fra Teglgaaardsstræde til Halmtorvet stod den endnu med sine høje Alléer og brede Kørebane.

Jeg husker en sludfuld Efteraarsdag, da vi bevægede os ned mod Nørregade i et øsende Regnvejr og saa en lille Klat sortklædte Herrer med høje Hatte samlede paa en nøgen Banke i det vildsomme Terræn, der senere blev Ørstedsparken. Vi nærmede os Stedet og fik at vide, at man netop var i Færd med at afsløre en Statue af Telegrafens Opfinder Hans Christian Ørsted. I denne Fest deltog vi altsaa vaade og rystende af Kulde. Vi syntes det var underligt at rejse et Monument for en saa stor Mand, der havde fundet paa Telegrafan, i saadan en trøstesløs Ørken, helt ude i en Udkant af Byen

Hele Terrænet mellem Nørrevold og Farimagsgade var et eneste Vildnis, og langt borte rejste Vajsenhusets nye Bygning sig ensomt foran Allétræerne ved Peblingsøen. København var overhovedet den Gang stærkt i Udviklingens Tegn. Paa Kongens Nytorv var det kongelige Theater og Hotel d'Angleterre Nybygninger, Hovedvagten var lige falden, og den gamle botaniske Have var lagt ud til Byggepladser, hvor man netop var i Færd med at opføre Gammelholmskvarteret. Nyt var som sagt Kvarteret om Frederiksborggade ud for gamle Nørreport, og Farimagsgade laa hen som en Allé med høje Træer mellem Haver og landlige Bygninger, med Søerne og det store ubebyggede Glacis med Volden, hvor mange Aar efter Stockholmskvarteret har rejst sig.

Den gamle By mellem Nørre Boulevard og Kongens Nytorv mindede os om Rom med de smalle, slet brolagte Gader, de dybe Rendestene, den ubestemmelige Lugt og

Vrælet fra Gadeungdom og Gadesælgere. Jeg husker tydelig et Opslag i de smaa Bagerbutiker: »Her sælges Brød fra Gammelmønt«. Det forstod vi saaledes, at vi i disse Butiker kunde faa Brød for de gamle Mark og Skillingsstykker, der forelaa i vore Sparegrise fra Egebæksvang. Man havde nemlig i Danmark benyttet vor Fraværelse i Syden til at ændre Møntsystemet, afskaffe de gamle Mark og Skillinger og indføre Kroner og Ører.

Af nyt og mærkeligt bød København paa Hestesporvogne, der fra Nørrebro kørte ned over Boulevarden til Gothersgade. De vandt vor største Interesse. Jeg husker en af dem, der var brun, medens alle andre københavnske Sporvogne var hvidgule. De tykke, ovenfra set, pæreformede Heste gjorde et Indtryk af Velnærethed og adskilte sig derved fordelagtigt fra de magre og forsultne Droske- og Omnibusheste i Rom.

Men Politibetjentene med deres civile Filthjelme og Landsoldaterne med de blaa Buxer saa paa den anden Side noget tarveligere ud, end de vi var vant til at se i Rom. Og vi savnede de mange Præster og Pincioen højt over Byen. Her skulde man op paa Rundetaarn for at faa Byen at se. Og det var en besværlig Tur, der ikke kunde gentages ofte.

I Vinteren 1875—76 kom min Onkel Gottlob til Byen, og der var en stor Forsoningsmiddag i min Moders Hjem, hvor Onkel Gottlob gjorde et dybt Indtryk paa os med sin Storkorsstjerne og sine høje Fadermordere med det hvide Slips snoet flere Gange om Halsen. Han lovede min Moder at være os i Faders Sted, og han holdt sit Ord: det smukke Sofiendal, der den Gang netop var under Opførelse, blev i de kommende Ferier vort kæreste Opholdssted.

En Aften, da vi sad ved Kaminen i Dagligstuen, fortalte min Moder os med en meget hemmelighedsfuld Mine, at hun havde købt noget til os, der var saa stort, at det ikke kunde komme ind i Stuen. Vi prøvede paa at gætte. Min Broder Marcus foreslog en Elefant; det blev meget unaadigt optaget som en malplaceret Vittighed. Og da vi gav op, fortalte min Moder, at hun havde købt et Hus til os. Det var Nr. 16 paa Toldbodvejen, der i 15 Aar blev

mit Hjem, og som netop i denne sidste Sommer er blevet revet ned sammen med det ved Siden af liggende Kloster, for at give Plads for en stor Nybygning.

Og fra den Dag gik vor daglige Tur ned til Grønningen ved Hjørnet af Toldbodvejen og Bredgade for at følge Arbejdet, der skulde omdanne det lille røde Hus, som Maleren Monies i Aaret 1857 havde opført paa Fredriks Hospitals Grund, til et Beboelseshus i engelsk Mønster med en lille Blomsterhave bag, hvor et Springvand blev anlagt paa den trekantede Græsplæne for at minde os om de romerske Dage.

Huset laa frit og godt; der var ingen Genboer; fra Gadevinduene saa man lige over i Grønningen med de store gamle Træer, over Stadsgraven med Møllen højt oppe paa Castellets Bastion. Naboen til venstre var Nonner; det var et Kloster, der atter mindede om Rom. Tilhøjre var Hjørnet af Bredgade, hvor Hoffotograf Georg E. Hansen havde Atelier i et langt, enetages Hus med en stor Have, der skiltes fra vor ved et Plankeværk med Gitter. De to Haver flød hurtig sammen, og i Hansens Sønner fandt vi Kammerater, hvis rummelige Have blev vor daglige Legeplads. — I Hansens Have, med Port ind mod os, blev rejst et Hus til en Hest paa Størrelse med den Graa fra Egebæksvang. Den ankom fra Skotland og blev hilst med Begejstring. Vi skiftedes til at forrette Staldkarletjeneste, og min Moder kørte den med erfaren Haand paa vore Udflugter i Byens Omegn.

Jeg nærmer mig nu Afslutningen af denne Samling af Billeder fra min Barndom. Og et nyt Afsnit melder sig, Skolelivet, de mange smaa Oplevelser med Lærere og Kammerater, med Ferieopholdene paa de store gamle Herregaarde paa Sjælland og i Jylland. Det er en helt ny Række Billeder, og de ligger udenfor Planen med denne lille Bog.

Det første Aar efter at vi havde taget Ophold paa Toldbodvejen, fik min ældste Broder og jeg Privatundervisning hos vor gamle Lærer Hr. Galschiøtt, der boede paa Hjørnet af Nørrevold og Teglgaaardsstræde, og derhen gik vi daglig langs Stokhuset og Garderkasernen. Vi maatte døje en Del for vor internationale Paaklædning med korte

Strømper og Sømandsbluser, en Dragt der den Gang var tilstrækkelig til at skaffe os en Hale af nærgaaende Nybodergade-Ungdom efter os, der virkede overordentlig generende.

Hen paa Vinteren blev jeg meget syg, saa syg, at der atter var Fare for mit Liv. Den gamle Professor Plum, som var vor Huslæge, havde opgivet mig. Det var en Tarmsygd, og han prøvede med varme Omslag; det hjalp ikke, saa gik han resolut over til kolde, og jeg kom mig. Først langt senere har en Læge forklaret mig, at varme Omslag og kolde Omslag kommer ud paa ét. Jeg vil gerne tro det, men jeg tør ikke sige, at jeg forstaar det.

Sommeren 1876 tilbragte Gunde og jeg hos Magister Galschiøtt i hans prægtige gamle Hjem, Reberbanen i Helsingør. Det var den gamle Egn fra Sommeren i Egebæksvang, og i den store smukke Have tilbragte vi Tiden med at ro paa den blanke Dam og spille Boccia med Hr. Galschiøtt og hans italienske Venner, mellem disse Maleren Niels Bredal, der netop den Gang aflagde Besøg i Danmark.

Det var bestemt, at efter Sommerferien skulde vi i Skole i Frk. Jessens Forberedelsesskole til Metropolitan-skolen. Jeg skulde være Student; jeg udmærkede mig allerede den Gang som en Bogens Mand, og det var paa et meget tidlig Tidspunkt afgjort, at jeg skule være Jurist som min Fader og søge at opnaa de høje Stillinger i Statens Tjeneste, som personlige Fjendskaber og Forfølgelser havde afskaaret ham fra at opnaa.

Netop i denne Tid udgav min Moder min Faders før-omtalte Livserindringer, der var gennemgaaede og bearbejdede af Hr. Galschiøtt efter min Faders omfangsrige Manuskript. Der var dog en stor Del af Manuskriptet, der paa Grund af sin personlige og aggressive Form ikke egnede sig til Udgivelse. Min Moder brændte det sammen med alle min Faders Papirer, da Bogen ikke fik den Modtagelse, hun havde ventet og ønsket. Jeg tror, det var en stor Skuffelse for hende, at Bogen ikke opnaaede sin Hensigt, men blev meget skarpt kritiseret af min Faders politiske Modstandere, særlig af det gamle nationalliberale Parti.

Det er jo altid Faren ved saadanne personlige Skrifter. I saa Henseende er jeg for denne lille Bogs Vedkommende uden Frygt. Maaske vil mange Læsere finde disse Billeder for ubetydelige, men til Modsigelse vil de ganske sikkert ikke ægge nogen.

Og derfor udsender jeg dem ogsaa uden saadanne Betænkeligheder — habent sua fata libelli!

BILLEDFORTEGNELSE

	Side
Figur 1. Titelbillede. Iver Holger Baron Rosenkrantz. Fot. 1872.	
— 2. Min Fader fra Halvtredserne	4
— 3. Mine Forældre i deres Ægteskabs første Aar. 1865	8
— 4. Min Moder og de to ældste Børn. 1869	10
— 5. Vort lille Køretøj. Helsingør 1873	34
— 6. Mrs Nancy Lister. Rom 1875	39
— 7. Sir Jones Mackenzie. Rom 1876	42
— 8. Marietta. Genua 1874	51
— 9. Porta Clementina. Efter Niels Bredal. 1876	55
— 10—11. Arild og Marcus. Rom 1875	58
— 12. Forfatteren. Rom 1875	59
— 13. Mosesfontænen paa Pincio. 1873	61
— 14. Piazza del Popolo. 1873	63
— 15. Pavelige Gardister. Efter H. C. Lund	73
— 16. S. Angelo. Efter et gammelt Maleri. 1830	76
— 17. Den protestantiske Kirkegaard	85
— 18. Kirken S. Paolo e Giovanni. Radering 1856	93
— 19. Kejserpaladserne. Radering 1856	95
— 20. Colosseum set fra Palatinerhøjen. Radering 1856	97
— 21. Garibaldi. 1863	101
— 22. Victor Emanuel II. 1863	103
— 23. Prinsesse Margherita. 1863	105
— 24. Via Appia	117
— 25. Albanersøen	121
— 26. Domkirkepladsen i Pisa	130
— 27. Genua i Tredserne	136—37
— 28. Min Moder. 1875	140

KØBENHAVN - GRÆBES BOGTRYKKERI

